

№3(95) ШЫҒАРЫЛЫМ, 2023ж.

АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ АҚПАРАТТЫҚ-ӘДІСТЕМЕЛІК МАТЕРИАЛДАР

*30 тамыз -
Қазақстан Республикасының
Конституция күні!*

*36-бап. Қазақстан Республикасын қорғау -
оның әрбір азаматының қасиетті парызы
және міндеті*

Ұйым басшыларының назарына!

Түрлі-түсті плакаттар жиынтығы:
“Төтенше жағдай режимі.

Ерекше құқықтық режимді жүргізу тәртібі”

Құрастырушы:
АҚҰО-ның вице-президенті **Енсебаев Б.К.**

Бейнесабәқ:
**“Байланыс және қулақтандыру жүйесі.
Оның АҚМЖ рөлі мен мәні”**

Құрастырушы:
АҚҰО оқытушысы **Мархабаев М.А.**

*Мамандандырылған
тоқсандық
басылымы*

**2000 жылдан бастап
шығады**

Басшы кітапханасы

**ЖАЗЫЛУ
ИНДЕКСТЕРІ:**
75668 – қазақ тілінде;
75669 – орыс тілінде

Құрылтайшы:

«Азаматтық қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер, даярлау және оқыту ұлттық орталығы» акционерлік қоғамы

Редакциялық кеңес:

Е. Н. Мельников
Б. К. Енсебаев
А.С.Сатарбаева
Г.Б.Сақтағанова

Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінде 22.10.2022 жылы № KZ39VPY00057721 тіркелінген

НӨМІРДЕ:

- Редакциядан алғы сөз.....3
- Республика аумағында 2023 жылдың 6 айында болған табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ туралы шолу ақпараты.....4
- ҚР ТЖ министрінің 2022 ж. 21 ақпандағы №55 бұйрығы (жалғасы)..... 8
- Азаматтық қорғаныстың терминологиялық сөздігі (жалғасы).....75
- «Сұрақтар мен жауаптар» айдары.....89
- Біздің тыңдаушыларымыздың пікірлері93
- Есболов Ж.Е. "Дәрмен" мобильді қосымшасы.....98
- Тілегенов Ж.Н. 2021 жылы оқ-дәрілер қоймасындағы жарылыспен байланысты ТЖ-ны жоюға қатысушының естеліктері.....100
- Исаева У. Химия өнеркәсібіндегі төтенше жағдайлар мәселелерін шешу103
- Мархабаев М.А. Азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлерді тартуды ұйымдастыру және өзара іс-қимыл әдістемесі..... 111

Құрметті Журналға Жазылушылар!

Жалпыға танымал «АҚ ҰО» бренді өзінің интернет-ресурсын толығымен жаңартты және жетілдірді. Енді ол, азаматтық қорғаудың барлық аспектілері бойынша бірыңғай ақпараттық база нысанын ұсынатын, заманауи форматқа ие болды. Ұйымдар, АҚ бойынша барлық ақпарат жүйеленген және мәтіндік, графикалық, аудиовизуалды немесе өзге түрде көрсетілген мамандандырылған электрондық онлайн кітапхананы пайдалану мүмкіндігіне ие. АҚ ҰО электрондық кітапхана жаңартылған сайт құрылымында жұмыс істейді www.tg-oku.kz

Ұйымдар, жазылу арқылы АҚ ҰО электрондық онлайн кітапханасын пайдалана алады. Жылдық жазылу - 57 667 теңге. Электрондық онлайн кітапханаға жазылуды келесі порталдар арқылы рәсімдеуге болады: «Мемлекеттік сатып алу», «Самұрық-қазына», «Теңіз-сервис» және «ЕТБ», онда АҚ ҰО 220940008657 БСН-мен тіркелген. Шартты жасап, Сіздің ұйымыңыздың қызметтеріне ақы төлегеннен кейін автоматты түрде интернет-ресурстың ақылы контентіне қолжетімділік коды мен құпиясөз берілетін болады. Сондай-ақ, **Kaspi.kz** мобильді қосымшасының "төлемдер" бөлімінде төлем жасауға болады.

Электрондық онлайн кітапханаға жазылушыға келесі қызметтер ұсынылады:

- АҚ саласындағы тұрақты жаңартылатын нормативтік база.
- Орталықтың әдістемелік материалдары қызметкерлерді оқыту мен даярлауға көмектеседі. Біздің слайд материалдары—сабақтарға арналған дайын рефераттар, ал ұсыныстар-оқу жаттығулары мен жаттығуларға арналған шаблондар.

Орталықтың заманауи контенті—бұл қауіпсіздік жүйесін дамыту және жетілдіру бойынша ұйымдар мен кәсіпорындардың мүдделерін қорғауға бағытталған интернет платформа.

АҚ ҰО интернет-ресурсы бойынша толық техникалық ақпаратты Орталықтың телефондары арқылы алуға болады: 8(727)274-91-54, 8776-222-20-18, 8775-251-25-95, 8707-476-96-76. Электрондық пошта: gz_center@mail.ru, kursy@bk.ru.

Құрметпен, журнал редакциясы

РЕСПУБЛИКА АУМАҒЫНДА 2023 ЖЫЛДЫҢ АЛТЫ АЙЫНДА БОЛҒАН ТАБИҒИ ЖӘНЕ ТЕХНОГЕНДІК СИПАТТАҒЫ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР ТУРАЛЫ ШОЛУ АҚПАРАТ

«112» бірыңғай кезекшілік-диспетчерлік қызметі пультіне халықтан 3 249 259 қоңырау келіп түсті.

Мынадай уақтылы ден қою шаралары қабылданды:

- өрт сөндіру және авариялық-құтқару жұмыстары қызметінің бөлімшелері және Республикалық жедел-құтқару жасағы 5 188 (оның ішінде Түркияда - 7) адамды құтқарды, 6 188 адамды эвакуациялады, зардап шеккен 131 адамға алғашқы медициналық көмек көрсетті, ТЖ орындарынан 590 (оның ішінде Түркияда - 88) адамның денесін шығарды, 38 687 рет дабыл бойынша шығу жасады, оның ішінде өрт - 5 556, авариялық-құтқару жұмыстары - 7 556, өрт ретінде есепке алынбайтын жану - 21 927, көрінеу жалған шақырту - 115, расталмаған жану фактілері - 1 537, басқалары - 1 578;

- «Апаттар медицинасы орталығы» ММ 2 418 (оның ішінде Түркияда - 194) зардап шеккенге медициналық көмек көрсетті: 1 744 адамды құтқарды, 834 адамды эвакуациялады, 3 471 шығу жасалды, соның ішінде трасса-лық медициналық-құтқару пункттері 752 шығу жасады, 675 адамды эвакуациялады, 1 166 зардап шеккендерге медициналық көмек көрсетті;

- «Қазавиақұтқару» АҚ әуе кемелері іздеу-құтқару жұмыстарына, өрттерді сөндіруге қатысу, жеке құрамды жеткізуге және басқа тапсырыстар бойынша 1 195 ұшу жасалды, оның ішінде санитариялық авиация желісі бойынша 179 ұшу кезінде 171 науқас тасымалданды.

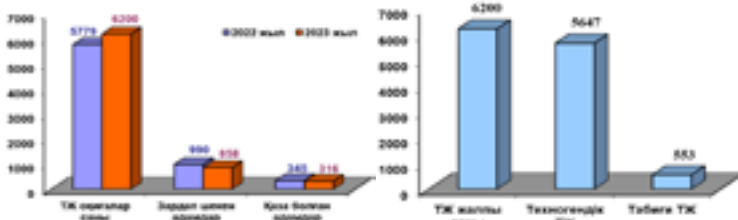
2023 жылғы 1 қаңтардан бастап профилактикалық бақылау нәтижелері бойынша жаңа реттеуші саясаттың енгізілуіне байланысты субъектілер әкімшілік жауапкершілікке тартылмайды, бұл ретте әкімшілік практика желісі бойынша жұмыс жоспардан тыс тексерулер мен өрттер кезінде бұзушылықтар болған жағдайларда ғана жалғасады. Бақылау профилактикалық қызмет шеңберінде өртке қарсы жай-күйге 8 201 тексеру жүргізілді, 69 365 рет бұзушылық анықталды, 7 124 адам әкімшілік жауапкершілікке тартылды, оның ішінде 1 266 лауазымды тұлғаға 57,4 млн. теңге айыппұл салынды.

Өнеркәсіптік қауіпсіздік саласындағы мемлекеттік қадағалауды жүзе-

ге асыру кезінде 327 профилактикалық бақылау мен қадағалау және 43 жоспардан тыс тексеру жүргізілді. 9 043 бұзушылық анықталды, 292 нысан тоқтатылды, 22,2 млн. теңге сомаға 137 әкімшілік айыппұл салынды.

Халықты оқыту және хабар беру мақсатында бұқаралық ақпарат құралдарында 43 525, оның ішінде теле арналарында - 5 207, баспа басылымдарында - 9 803, радиода - 16 772, ақпараттық агенттіктер таспаларында - 11 743 баяндамалар өткізілді және материалдар жарияланды.

6 200 (+7,3%, 2022ж. - 5 779) табиғи және техногендік сипаттағы ТЖ және оқиғалар тіркелген, 858 (-13,3%, 2022ж. - 990) адам зардап шеккен, соның ішінде 316 (-8,4%, 2022ж. - 345) адам қаза болды, материалдық нұқсан 2 584,85 млн. теңгені (+3,8%, 2022ж. - 2 489,48 млн. тг) құрады.

Техногендік сипаттағы ТЖ жалпы ТЖ санының 91,1% құрайды, 5 647 оқиға (+10,1%, 2022ж. - 5 127) тіркелген, бұл ретте 480 (+20%, 2022ж. - 400) адам зардап шеккен, соның ішінде 222 (+0,9%, 2022ж. - 220) адам қаза болды.

Техногендік сипаттағы жағдайлардың негізгі үлесі өндірістік және тұрмыстық өрттердің 91% құрайды, 5 139 (+10%, 2022г. - 4 673) өрт болып, онда 346 адам зардап шекті (+8,1%, 2022г. - 320), соның ішінде 194 адам қаза болды (2022г. - 194), материалдық нұқсан 2 294,6 млн. теңгені (+10,7%, 2022ж. - 2 072,02 млн. тг) құрады.

Өрттердің саны: Карағанды 18,5%-ға (2023ж. - 308, 2022ж. - 378), Сол-

түстік Қазақстан 12,5%-ға (2023ж. - 294, 2022ж. - 336), Маңғыстау 8,3%-ға (2023ж. - 110, 2022ж. - 120), Павлодар 8,3%-ға (2023ж. - 154, 2022ж. - 168), Шығыс-Қазақстан 7,2%-ға (2023ж. - 321, 2022ж. - 346), Ақмола 4,3%-ға (2023ж. - 383, 2022ж. - 400) облыстарында және Алматы 12,8%-ға (2023ж. - 272, 2022ж. - 312)

383,
т ы

дың отпен ойнауы - 2,1 %, электр дәнекерлеу және басқа да отпен жұмыстар жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігі қағидаларын бұзу - 1,1%, заттар мен материалдардың өздігінен жануы - 0,9%, найзағайдың тікелей түсуі немесе оның қайталама әсерлері - 0,9%, тұрмыстық газ, керосин және басқа құрылғыларды пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігі ережелерін

бұзу - 0,8%, басқалары - 3,3%.

Табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар ТЖ-ның жалпы санының 8,9%-ын құрай отырып, 553 оқиға тіркелді (-15,2%, 2022ж. - 652), бұл ретте 378 адам (-35,9%, 2022ж. - 590) зардап шекті, 94 адам (-24,8%, 2022ж. - 125) қаза болды. Табиғи ТЖ-ның басым бөлігі табиғи өртке тиесілі 49,2% (-25,9%, 2023ж. - 272, 2022ж. - 367), материалдық нұқсан 96,2 млн. теңгені (-71,9%, 2022ж. - 342,4 млн. тг) құрады.

ЖАҢА НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕР

Қазақстан Республикасы
Төтенше жағдайлар министрі
2022 жылғы 21 ақпандағы
№ 55 Бұйрыққа қосымша

Өрт қауіпсіздігі қағидалары

(Жалғасы. Басталуы 2022 жылдың №2(90), 3(91), 4(92),
2023 жылдың №1(93), №2(94) нөмірлерінде)

11-бөлім.

Автожанармай құю және автогаз құю станцияларын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-тарау. Жалпы ережелер

1355. Автожанармай және автогаз құю құю станцияларында өрт қауіпті жағдайлар туындаған кезде технологиялық жүйелердің электр қорегі ажыратылады (аварияға қарсы және өртке қарсы қорғау жүйелерінің электр қорегінен басқа), оларды пайдалану тоқтатылады және аумақ көлік құралдары мен келушілерден босатылады және осымен бір мезгілде персонал өрт қауіпті жағдайды жоюға кіріседі.

1356. Отын автоцистернаға тікелей жақын жерде төгілген кезде (бензин төгілген кезде бұл қашықтық төгілген шетінен бастап автоцистернаның габаритіне дейін 6 м дейін және дизель отыны төгілген кезде 3 м дейін қабылданады) автоцистернаның қозғалтқышын қосу және оны автожанармай құю станцияларының аумағынан шығару (егер бұл адамдардың өміріне қауіп төндірмесе) төгілген отын тұтанған кезде немесе өрт қауіпті жағдайды жою үшін отын төгілген ластанған құм жойылғаннан кейін ғана жүргізіледі. Үлкен қашықтықта төгілген кезде автоцистерна бензин төгілу шекарасынан кемінде 6 м және дизель отыны төгілу шекарасынан кемінде 3 м қашықтықта төгілу орындарын айналып өтіп, автожанармай құю станцияларының аумағынан шығарылады.

2-тарау.**Автожанармай құю және автогаз құю станцияларының үй-жайлары, ғимараттарын, құрылыстарын және аумағын күтіп-ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі**

1357. Автожанармай құю (бұдан әрі – АЖҚС) және автогаз құю станцияларының (бұдан әрі – АГҚС) аумағы жанғыш қоқыстан, құрғақ шөптен, жапырақтардан, мамықтан және төгілген мұнай өнімдерінен тазартылады.

1358. Автожанармай құю станцияларының аумақтарында стационарлық және модульдік автожанармай құю станцияларын орналастыру кезінде өртке қарсы қашықтықтар «Өрт қауіпсіздігіне қойылатын жалпы талаптар» техникалық регламентінің талаптарына сәйкес қамтамасыз етіледі. Ғимараттар мен құрылыстар арасындағы өртке қарсы аралықтарды әртүрлі заттар мен материалдарды жинау үшін пайдалануға, көлік құралдары мен құрылыс объектілерін орналастыруға жол берілмейді.

1359. Пайдаланылған сүрту материалдары мен мұнай өнімдері сіңген құмды жинау үшін қақпақтары тығыз жабылатын металл жәшіктер орнатылады. Сүрту материалдары мен мұнай өнімдері сіңген құм аптасына кемінде бір рет АЖҚС және АГҚС шегінен шығарылады.

1360. АЖҚС, АГҚС-тың барлық үй-жайларына кіретін есіктерде, сондай-ақ сыртқы қондырғыларда:

- 1) «Өрт қауіпсіздігіне қойылатын жалпы талаптар» техникалық регламентіне сәйкес жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша үй-жайлардың санаттары;
- 2) ЭҚК бойынша жарылыс қауіпті немесе өрт қауіпті аймақтар класы;
- 3) өртке қарсы жай-күйге жауапты қызметкердің тегі және аты-жөні;
- 4) өртке қарсы қызмет бөлімшелерін шақыру телефондарының нөмірлері жазылып көрсетіледі.

1361. АЖҚС, АГҚС жанып жатқан көлік құралының аумағынан шұғыл эвакуациялау үшін ұзындығы кемінде 3 метр қатты буксирлеу штангасымен қамтамасыз етіледі.

1362. АЖҚС-та, АГҚС-та персонал үшін мынадай қызметтік және тұрмыстық ғимараттарды (үй-жайларды) орналастыруға жол беріледі: оператор бөлмесі, әкімшілік, тамақ ішу, күзет қызметі, сондай-ақ санитариялық тораптар, арнайы киімге, құрал-саймандарға, қосалқы бөлшектерге, аспаптар мен жабдықтарға арналған қоймалар. Көрсетілгендерден басқа жерасты резервуарлары бар АЖҚС, АГҚС аумағында жолаушыларға, жүргізушілерге және олардың көлік құралдарына сервистік қызмет көрсету ғимараттарын (үй-жайларын) орналастыруға жол беріледі.

Жолаушылар мен жүргізушілерге сервистік қызмет көрсетуге бөлінген үй-жайларда ілеспе тауарлар дүкенін, тамақтану пункттері мен санитариялық тораптарды, көлік құралдарына сервистік қызмет көрсету үшін автомобильдерге техникалық қызмет көрсету және жуу бекеттерін орналастыруға жол беріледі. Жер үсті резервуарлары бар АЖҚС аумағында автожанармай құю станциясының персоналына арналған үй-жайлармен қатар сауда залы жоқ ілеспе тауарлар дүкенінің үй-жайларын орналастыруға жол беріледі.

1363. АЖҚС, АГҚС ғимараттары орталық жылыту жүйелерімен жабдыкталады.

АЖҚС, АГҚС үй-жайларында зауытта дайындалған, өрт қауіпсіздігі талаптарына жауап беретін майлы электрмен жылыту аспаптарын жанғыш құрылымдар мен материалдарға дейінгі қажетті қашықтықты сақтай отырып орнатуға жол беріледі.

АЖҚС, АГҚС аумағында және ғимараттарында жылу беру қондырғылары мен ашық от қолданылатын құрылғыларды қолдануға жол берілмейді.

1364. Қызмет көрсетуші персоналдың арнайы киімі металл шкафтарда ілінген күйде сақталады.

1365. Автожанармай құю станциясын ауыл шаруашылығы дақылдары егісіне, орман және дала алқаптарына жақын орналастырған кезде АЖҚС, АГҚС шекаралары периметрі бойынша ені кемінде 4 м жырттылады.

1366. АЖҚС, АГҚС аумағын гүлдену кезінде үлпектер, талшықты заттар немесе өсінді тұқымдар бөлетін бұталармен және ағаштармен көгалдандыруға жол берілмейді.

1367. АЖҚС-да тұрмыстық газ баллондарын толтыруға жол берілмейді.

3-тарау.

Технологиялық жабдықты пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1368. Технологиялық жабдық пен май құю колонкаларының үстіндегі бастырмалар жанбайтын материалдардан жасалады. Желдетілмейтін көлемдері (қуыстары, қалталары) бар бастырмаларды орнатуға жол берілмейді.

1369. Мынадай жағдайларда технологиялық жабдықты пайдалануға жол берілмейді:

- 1) отын ағуының болуы;
- 2) бақылау және реттеу аспаптары болмағанда, ақаулы болғанда, ажыратылғанда немесе тексеру мерзімі өтіп кеткенде;
- 3) кез келген ақаулардың болуы.

1370. АЖҚС, АГҚС аумағы бойынша транзиттік инженерлік желілерді

төсеуге жол берілмейді.

1371. Технологиялық жабдыққа АЖҚС, АГҚС өрт қауіптілігі дәрежесін арттыратын конструкциялық өзгерістер енгізуге жол берілмейді.

1372. Бақылау-өлшеу аспаптары пломбланады және технологиялық жабдықтың өртке қауіпсіз жұмысын қамтамасыз ететін шекті рұқсат етілген параметрлермен (қысым, температура, шоғырлану, құю деңгейі) белгіленеді. Параметрлердің біреуі рұқсат етілген шектерден ауытқыған кезде автоматты түрде ескерту (жарық немесе дыбыс) сигналдары беріледі.

1373. АЖҚС, АГҚС технологиялық жүйелерін дайындаушы зауыттардың келісімінсіз аварияға қарсы және өртке қарсы қорғау жүйелерінің жұмыс істеу параметрлерін өзгертуге жол берілмейді.

1374. Негізгі және қосалқы технологиялық жабдық статикалық электрден қорғаумен қамтамасыз етіледі.

1375. Фланецтердің, келте құбырлардың, штуцерлердің және атмосферадан отын мен оның буын бөлетін құрылғылардың қақпақтары мен келте құбырлары арматурамен жанасатын жерлерде ұшқын шығармайтын және мұнай өнімдері мен қоршаған ортаның әсеріне төзімді төсемдермен жабдықталады.

Пайдалану кезінде ашу үшін көзделген көрсетілген қақпақтар мен бітеуіштер ұшқын шығармайтын материалдан жасалады.

1376. Отын сақтауға арналған резервуарлар деаэрация желілерімен жабдықталады. Деаэрация желісінің құбыржолдары от бөгегіштермен немесе жылдың кез келген уақытында жұмыс қабілетін сақтайтын кіріктірілген от бөгегіштері бар тыныс алу клапандарымен жаракталады.

1377. Отынды жер астында сақтауға арналған резервуарлар олардың герметикалығын бақылау жүйелерімен жабдықталады.

1378. Резервуарларды толтыруға арналған сорғылар оператор үй-жайында орналасқан электрмен қоректендірудің қол ажыратқыштарымен жаракталады.

4-тарау.

Жөндеу және регламенттік жұмыстарды жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1379. Жанғыш бу-ауа қоспалары түзілуі мүмкін аймақтардағы жұмыстар ұшқын шығармайтын киім мен аяқ киімде ұшқынға қауіпсіз аспаппен орындалады.

1380. Бұрын пайдалануда болған резервуарларды тасымалдау, алаңда орнын ауыстыру, орнату, жөндеу отынды толық шығарғаннан, су буымен бу-

ландырғаннан, жылы сумен жуғаннан, инертті газбен үрлегеннен және газ талдағыштың көмегімен отын буының бар-жоғын тексергеннен кейін ғана жүзеге асырылады.

Сыйымдылықтағы отын буларының шоғырлануының тұтанудың төменгі шоғырлану шегінен 20%-дан асуына жол берілмейді.

1381. Станцияның технологиялық жүйелерінің герметикалығына пневматикалық сынақтар жүргізу үшін (резервуардың қабырға аралық кеңістігі, резервуардың ішкі кеңістігі, құбырлар) жанбайтын газдар (азот, көмір қышқыл газы) пайдаланылады. Жабдықтың герметикалы еместігі анықталған жағдайда автожанармай құю станциясын пайдалану тоқтатылады.

1382. Резервуарлардың барлық түрлерінен қатты бөлшектерді (шламды) қосумен тауар суын шығару жабық тәсілмен жүргізіледі. Осы мақсатта пайдаланылатын жабдық бензинмен және дизель отынымен жұмыс істеуге арналған ұшқын шығармайтын материалдан жасалады. Қол сорғыларды пайдалану кезінде шламды төгу булану алаңы барынша аз болуы мүмкін жабық сыйымдылыққа ғана жүзеге асырылады. Шламдарды шығару кезінде осы операциямен байланысты емес барлық люктер мен штуцерлер жабылады. Шламға арналған сыйымдылық резервуарға іргелес аумақтағы тұғырға орнатылады және жерге тұйықталады. Көп камералы резервуарлардың шламдарын шығару әрбір камера үшін бөлек жүргізіледі. Шлам шығару аяқталғаннан кейін шлам автожанармай құю станциясының аумағынан тыс шығарылады.

1383. От бөгегішті немесе онымен жабдықталған тыныс алу клапанын деаэрация жүйесі құбырының шығу жолында осы құбырды бекіту арматурасымен герметикалық жабынсыз алуға жол берілмейді. От бөгегіштің түрі пайдалану ауданының климаттық жағдайларында оның қалыпты жұмыс істеу жағдайларына сәйкес орындалады.

1384. Технологиялық жүйенің конструкциясында көлік құралының отын бағынан резервуарға отын буын рециркуляциялау желісі болған кезде отын буын рециркуляциялауды жүзеге асыру үшін резервуарды деаэрация құбырын жабуға жол берілмейді.

1385. Автожанармай құю кешендерінің жабдықтарына техникалық қызмет көрсету, регламенттік жұмыстар, аспаптық және сақтандыру жабдықтарының метрологиялық сынақтары осы жұмыстардың кестесіне қатаң сәйкестікте орындалады. Технологиялық жабдыққа техникалық-пайдалану құжаттамасында көрсетілмеген қандай да бір регламенттік жұмыстарды жүргізуге жол берілмейді. Мұндай жұмыстар жөндеу шеберханаларында жүргізіледі.

1386. Автожанармай құю кешендерінің аумағында, ғимараттарында, құрылыстарында, үй-жайларында, технологиялық жүйелерінде жөндеу жұмыстарын жүргізуге объектінің басшысы жазбаша рұқсат ресімдейді.

5-тарау.**Отынды қабылдауға және беруге арналған жабдықты пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі**

1387. Автоцистерналардан отын құю жабық сызба бойынша орындалады. Резервуарлар мен автоцистерналардың тыныс алу құрылғыларын қоспағанда, отын буының қоршаған ортаға шығуына жол берілмейді.

1388. Автоцистерналардан отын құю алдында резервуардағы отын деңгейі өлшенеді және қорғау құрылғыларының жарамдылығы тексеріледі. Құю процесін автожанармай құю станциясының қызметкерлері және автоцистернаның жүргізушісі бақылайды.

1389. Резервуардағы отын түрін ауыстырған кезде (бензин – дизель отыны) соңғысы бұрын сақталған өнімнен мұқият тазартылады және резервуардың корпусында немесе жер асты резервуарларының құятын құбырларының көрінетін жерлерінде сақталатын отынның түрі көрсетілген жазу жазылады.

1390. Көп камералы резервуарда, егер бұл технологиялық жүйеге арналған техникалық шарттар мен техникалық-пайдалану құжаттамасында көзделген жағдайда, бензин мен дизель отынын бір мезгілде сақтауға жол беріледі.

1391. Автожанармай құю станциясына отыны бар автоцистерналар кірген кезде оның аумағынан барлық көлік пен бөгде адамдар шығарылады. Автожанармай құю станциясында бір мезгілде екі және одан да көп автоцистерналардың болуына жол берілмейді.

1392. Автоцистерналардан отын құю жөніндегі операцияларды автожанармай құю станциясының кемінде екі жұмыскері және мынадай шарттар орындалған кезде жүргізеді:

1) автоцистерналарға арналған май құю алаңында көлемі кемінде 100 л жылжымалы ұнтақты өрт сөндіргіш орнатылады;

2) автоцистерналардың май құю алаңынан мұнай өнімдерімен ластанған атмосфералық жауын-шашынды бұру науасы жабылады және авариялық резервуарға отын төгіндісін бұру құбыры ашылады;

3) автоцистерна жерге қосылады, содан кейін автожанармай құю станциясының резервуарларына отын құю операциясына кірісуге болады. Автопоездан мұнай өнімін құю кезінде әрбір цистерна оны толық босатқанға дейін жеке жерге тұйықталады.

1393. Иілгіш жерге тұйықтау мыс өткізгіші автоцистерналардың корпусына тұрақты қосылады және соңында жерге тұйықтау құрылғысына қосуға арналған құрылғысы (кысқыш, болт ұшы) болады. Жерге тұйықтау өткізгіштерін автоцистерналардың боялған және ластанған металл бөліктеріне

қосуға жол берілмейді.

1394. Автожанармай құю станциясында көлік құралдарына жанармай құю кезінде:

1) мотоциклдер мен мотороллер отын құю колонкаларына қозғалтқыштары өшіріліп беріледі, оларды іске қосу және тоқтату колонкалардан кемінде 15 м қашықтықта жүргізіледі, автомобильдер өз бетімен жүреді;

2) қозғалтқышты іске қосқанға дейін автожанармай құю станциясының жүргізушісі немесе қызмет көрсетуші персоналы көліктің мұнай өнімдерімен ластанған бөліктерін құрғатып сүртеді;

3) жерге төгілген мұнай өнімдеріне құм себіледі, ал сіңірілген құм мен сұрту материалдары қақпақтары тығыз жабылатын металл жәшіктерге жиналады және жұмыс күні аяқталғаннан кейін автожанармай құю станциясының аумағынан шығарылады;

4) май құюдың астында тұрған және одан кейінгі кезекте тұрған автомобильден қашықтық кемінде 1 м етіп көзделеді.

1395. Автожанармай құю станциясында:

1) жұмыс істеп тұрған қозғалтқыштары бар көлік құралдарына май құюға;

2) егер бұл белгіленген тәртіппен келісілген және бекітілген, қолданылатын технологиялық жүйеге арналған техникалық шарттарда және техникалық-пайдалану құжаттамасында көзделмесе, жер асты резервуарларының үстінен көлік құралдарының өтуіне;

3) найзағай кезінде және атмосфералық разрядтардың пайда болу қаупі кезінде резервуарларды отынмен толтыру және тұтынушыларға отын беруге;

4) бензин қабылдау, сақтау немесе беру операциялары жүзеге асырылатын автожанармай құю станциясының аумағына ұшқын сөндіргіштермен жабдықталмаған тракторлардың өтуіне;

5) автожанармай құю станциясының жабдығын, ғимараттары мен құрылыстарын жөндеумен тікелей байланысты емес жөндеу жұмыстарын жүргізуге;

6) жолаушылары бар көлік құралдарына май құюға (кемінде төрт есігі бар жеңіл автомобильдерден басқа);

7) жарылғыш заттар, сығылған және сұйытылған жанғыш газдар, тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар, тез жанатын материалдар, улы және радиоактивті заттар және басқа да қауіпті заттар мен материалдар тиелген көлік құралдарының кіруіне жол берілмейді.

6-тарау.

Жылжымалы автожанармай құю станцияларын пайдалану кезінде орт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1396. Жылжымалы автожанармай құю станциялары арнайы бөлінген алаңдарда орналастырылады.

1397. Арнайы бөлінген алаңдағы жылжымалы автожанармай құю станцияларын пайдалануды бастар алдында:

1) бақылау-өлшеу аспаптары бойынша және көзбен шолып станцияның герметикалығы тексеріледі;

2) автожанармай құю станцияларының жерге тұйықтау өткізгіші алаңның жерге тұйықтау құрылғысына қосылады;

3) оны көлік құралының отын бағының астына орнатуға арналған тұғырық көзделеді;

4) автожанармай құю станциясына көлік құралдарының кіруін кемінде 1 м шектейтін тосқауылдар белгіленеді;

5) ескерту белгісі мен ақпараттық қалқан орнатылады.

7-тарау.

Байланыс және өрт сөндіру құралдарымен жабдықтау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1398. АЖҚС аумағы, ғимараттары, құрылыстары мен құрылымдары сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы мемлекеттік нормативтердің талаптарына сәйкес автоматты өрт сөндіру және автоматты өрт дабылы, өрт кезінде адамдарды хабардар ету және эвакуациялауды басқару жүйелерімен жабдыкталады.

1399. АЖҚС, АГҚС өндірістік және қоғамдық үй-жайлары осы Қағидаларға 11-қосымшаның талаптарына сәйкес олардың өрт сөндіру қабілетіне, өрттің алаңы мен сыныбына қарай өрт сөндіргіштермен қамтамасыз етіледі.

1400. Резервуарлардың электр пульттері мен жануын сөндіру үшін көмірқышқылды немесе ұнтақты қол өрт сөндіргіштері көзделеді.

1401. Жылжымалы автожанармай құю станциялары сыйымдылығы 10 л бір ауа-көбікті өрт сөндіргішпен және сыйымдылығы 5 л бір ұнтақты өрт сөндіргішпен жарақталады.

1402. Өрт сөндіргіштерді орналастыру орындары тиісті көрсеткіш белгілерімен белгіленеді.

12-бөлім. Құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-параграф. Құрылыс, ғимараттар мен үй-жайлар аумақтарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1403. Құрылыс басталғанға дейін құрылыс алаңында өртке қарсы бөліктерде орналасқан барлық құрылыстар мен құрылымдар бұзылады.

1404. Ғимараттар мен құрылыстарды салу кезінде жұмыс жүргізу жобасында құрылыстың барлық кезеңдерінде өрт қауіпсіздігі жөніндегі іс-шаралар көзделеді.

1405. Құрылыс аумағындағы өндірістік, қойма және қосалқы ғимараттар мен құрылыстар құрылысты ұйымдастыру жобасының құрамында әзірленген, белгіленген тәртіппен бекітілген бас жоспарға сәйкес орналастырылады.

1406. Ауданы 5 га және одан астам құрылыс аумағында алаңның қарама-қарсы жағынан кемінде екі кіру жолы көзделеді. Жолдар жылдың кез келген уақытында өрт сөндіру автомашиналарының өтуі үшін жарамды жабынмен қамтамасыз етіледі. Кіруге арналған қақпалардың ені кемінде 4 м етіп көзделеді.

Құрылыс алаңына кіре берісте салынып жатқан және қосалқы ғимараттар мен құрылыстар, кірме жолдар, кіреберістер, су көздері, өрт сөндіру және байланыс құралдары салынған жоспарлар орнатылады (ілінеді).

1407. Барлық салынып жатқан және пайдаланылатын ғимараттарға (оның ішінде уақытша), құрылыс материалдарын, конструкциялары мен жабдықтарын ашық сақтау орындарына еркін кіру қамтамасыз етіледі. Салынып жатқан ғимараттарға кіреберістер мен жолдар салу негізгі құрылыс жұмыстары басталғанға дейін аяқталады. Ғимараттардың бойымен ені 18 м астам өту жолдары екі бойлық жағынан, ал ені 100 м астам – ғимараттың барлық жағынан көзделеді. Жүру бөлігінің шетінен бастап ғимараттардың, құрылыстар мен аландардың қабырғаларына дейінгі қашықтық 25 м аспайды.

1408. Темір жолдар арқылы өтетін барлық жолдар, өтпе жолдар, кіреберістер мен өткелдер жарамды күйде ұсталады және өрт сөндіру автомобильдерінің еркін өтуі қамтамасыз етіледі. Жолдар арқылы құбырларды немесе кабельдерді төсеу кезінде өткелдер, көпірлер немесе уақытша айналма жолдар орнатылады. Жөндеу жұмыстарының жүргізілгені немесе жолдардың, өтпе жолдардың уақытша жабылғаны туралы бас мердігер жақын маңдағы өрт сөндіру бөліміне дереу хабарлайды.

1409. Жанғыш материалдардың ашық қоймалары, сондай-ақ жанғыш материалдардан жасалған өндірістік, қойма және қосалқы құрылыстар орналасқан алаң құрғақ шөптен, қурайдан, қабықтан және жоңқадан тазартылады.

1410. Ашық аландарда жанғыш құрылыс материалдарын (ағаш кесу материалдары, толь, рубероид), жанғыш материалдардан жасалған бұйымдар мен конструкцияларды, сондай-ақ жанғыш орамдағы жабдықтар мен жүктерді сақтау кезінде ауданы 100 м² аспайтын қатарларда немесе топтарда орналастырылады. Қатарлар (топтар) арасындағы және олардан бастап салы-

нып жатқан немесе қосалқы ғимараттар мен құрылыстарға дейінгі бөліктер кемінде 24 м етіп қабылданады.

1411. Салынып жатқан ғимараттарда осы бөлімнің ережелері сақталған жағдайда уақытша шеберханалар мен қоймаларды (жанғыш заттар мен материалдар қоймаларын, қымбат тұратын және құнды жабдықтар, сондай-ақ жанғыш орамдағы жабдықтар қоймаларын, өндірістік үй-жайларды немесе жанғыш материалдарды өңдеумен байланысты жабдықтарды қоспағанда) орналастыруға жол беріледі.

Әкімшілік-тұрмыстық үй-жайлар ғимараттардың 1-типті тұйық өртке қарсы қалқалармен және 3-типті қалқалармен бөлінген бөліктерінде орналастырылады.

Қорғалмаған көтергіш металл конструкциялар мен жанғыш полимер жылытқыштары бар панельдерден салынып жатқан ғимараттарда уақытша қоймаларды (қамбаларды), шеберханаларды және әкімшілік-тұрмыстық үй-жайларды орналастыруға жол берілмейді.

1412. Құрылыс аумағында, салынып жатқан және уақытша тұрмыстық ғимараттарда адамдардың тұруына жол берілмейді.

1413. Сөндірілмеген әк жеке тұрған жабық қойма үй-жайларында сақталады. Бұл үй-жайлардың едені жер деңгейінен кемінде 0,2 м көтеріледі. Сөндірілмеген әкті сақтау кезінде оған ылғалдың түсуіне жол берілмейді.

Әк сөндіруге арналған шұңқырлар оны сақтау қоймасынан кемінде 5 метр және басқа ғимараттардан, құрылыстар мен қоймалардан кемінде 15 метр қашықтықта орналастырылады.

1414. Объектілерді реконструкциялау, кеңейту, техникалық қайта жарақтандыру, күрделі жөндеу және кезекпен пайдалануға беру кезінде алынып жатқан бөлігін қолданыстағы бөлігінен 1-типті уақытша өртке қарсы қалқалармен және 3-типті қалқалармен бөледі. Бұл ретте адамдарды ғимараттар мен құрылыстардың бөліктерінен қауіпсіз эвакуациялау шарттарының бұзылуына жол берілмейді.

1415. Салынып жатқан ғимараттар, уақытша құрылыстар, сондай-ақ қосалқы үй-жайлар салынып және реконструкцияланып жатқан ғимараттар, құрылыстар мен қосалқы үй-жайлар үшін осы Қағидаларға 11-қосымшада салынып және реконструкцияланып жатқан ғимараттарға, құрылыстар мен қосалқы үй-жайларға арналған бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті ең аз тізбесі сәйкес алғашқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі.

1416. Ішкі өртке қарсы су құбыры мен жобада көзделген автоматты өрт сөндіру жүйелері объектіні тұрғызумен қатар монтаждалады.

Өртке қарсы су құбыры өңдеу жұмыстарын бастағанда, ал автоматты өрт сөндіру жүйелері мен дабыл жүйелері іске қосу, реттеу жұмыстарын (ка-

бель құрылыстарында – кабель төсегенге дейін) жүргізгенде қолданысқа енгізіледі.

1417. Жобада көзделген өрт сөндіру депосы құрылыстың бірінші кезегінде тұрғызылады. Депо ғимаратын мақсатсыз пайдалануға жол берілмейді.

1418. Негізгі құрылыстар мен құрылыс базасын салуды бастағанға дейін өртке қарсы қызметті немесе өртке қарсы ерікті құралымдар мен өрт техникасын орналастыру үшін арнайы жылытылған үй-жайлар көзделеді.

2-тарау.

Құрылыс-монтаждау жұмыстарын жүргізукезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1419. Биіктігі 3 қабат және одан астам ғимараттарды салу кезінде сатылар саты торларын орнатумен қатар монтаждалады.

1420. Саты торларында ағаш басқыштар екі қабаттан аспайтын ғимараттарда ғана қолданылады.

1421. Құрылыс кезінде зақымданудан қорғау үшін жанбайтын сатылар жанғыш материалдармен жабылады.

1422. Жобалық құжаттамада қарастырылған сыртқы өрт сатылары, тіреушелер, түтік жалғау құбырлары мен салынып жатқан ғимараттардың жабындарындағы қоршаулар көтергіш құрылымдарды монтаждағаннан кейін бірден, ал биіктігі 50 метрден астам ғимараттарды салу кезінде – әрбір келесі қабаттың тұрғызылуына қарай орнатылады.

Жобалық құжаттамада көзделген түтік жалғау құбырларды монтаждау мүмкіндігі болмаған кезде әр қабатта өрт краны бар диаметрі 89 миллиметр уақытша түтік жалғау құбырлары орнатылады.

Ғимараттың тұрғызылуына қарай 50 метр және одан жоғары биіктікте орналасқан қабаттан бастап және одан жоғары мотопомпалары бар көлемі кемінде 3 текше метр уақытша аралық сыйымдылықтар орнатылады. Мотопомпалары бар уақытша аралық сыйымдылықтардың арасындағы аралық жоғары орналасқан қабаттарға өрт сөндіргіш заттарды беру кезінде қысымның жоғалуына байналысты есептеудің негізінде анықталады.

1423. Ғимараттарды үш қабат және одан астам етіп салу кезінде мүкәммал металл ағаштар қолданылады.

Құрылыстың құрылыс ағаштары олардың периметрінің әрбір 40 метріне бір сатымен немесе басқышпен, бірақ барлық ғимаратқа кемінде екі сатымен (басқышпен) жабдықталады.

Ағаш құрылымдарын жанғыш материалдармен жабуға (жылытуға) болмайды.

1424. Адамдарды биік ғимараттар мен құрылыстардан (түтін құбырларынан, мұнара градирнялардан, бөгеттерден, сүрлем үй-жайлардан) эвакуациялау үшін құрылыстың барлық кезеңіне жанбайтын материалдардан жасалған кемінде екі саты салынады.

1425. Жанғыш материалдардан жасалған қалып бір мезгілде үш қабаттан аспайтындай етіп жасалады. Бетонның қажетті төзімділігіне қол жеткізгеннен кейін ағаш қалыптар мен тақтайлар ғимараттан шығарылады.

1426 Ғимараттар мен құрылыстардың ішінде жанғыш заттар мен материалдарды ашық отты пайдаланумен байланысты басқа да құрылыс-монтаждау жұмыстарымен қатар орындауға болмайды.

1427. Металл құрылымдардың отқа төзімділік шегін арттыру мақсатында оларды қорғау жұмыстары ғимаратты тұрғызумен қатар жүргізіледі.

1428. Ғимараттарда жанғыш материалдар болған жағдайда ойықтар арқылы қабырғалар мен қалқаларға (ішкі және сыртқы қабырғалардың және қабатаралық қалқалардың жапсарларын герметизациялау, қажетті отқа төзімділік шектерін қамтамасыз ете отырып, инженерлік коммуникациялар өтетін орындарда тығыздау) өрттің таралуын болдырмау шаралары қабылданады.

1429. Жанғыш жылытқыштары бар құрылымдарды монтаждаумен немесе жанғыш жылытқыштарды қолданумен байланысты жұмыстар жұмысты орындаушыларға берілетін және құрылыстың өрт қауіпсіздігі үшін жауапты тұлға қол қойған рұқсат бойынша жүргізіледі.

Жұмыс жүргізу орындарында «От қауіпті – тез тұтанатын жылытқыш» деген аншлагтар ілінеді.

1430. Жабынға жанатын жылытқышты төсеу және гидрооқшаулағыш кілемді орнату, тартқышты цемент-құм ерітіндісінен жасау, қорғайтын қиыршық тас қабатын төсеу, қоршау құрылымдарын монтаждау ауданы 500 м² аспайтын учаскелерде жанғыш жылытқыштарды қолдана отырып және 1000 м² аспайтын учаскелерде жануы қиын жылытқыштармен жүргізіледі.

1431. Жанатын жылытқыштарды темірбетон плиталардың бойымен пайдалану кезінде кемінде 30 миллиметр өндірістік ғимараттардың жабындарын тегістеу цемент-құм ерітіндісінен орындалады, темірбетон плиталар арасындағы жапсарлар мұқият қаланады.

1432. Жұмыс жүргізу орындарында жанғыш жылытқыштар мен жабынды рулон материалдары санының ауысым қажеттілігінен артуына жол берілмейді.

1433. Ауданы үлкен ғимараттардың жабындарында жанатын жылытқыш ұзындығы бойымен 50 метр сайын (корпус 80 метр және одан артық созылып жатқанда) ені кемінде 6 метр, керамзит қиыршық тасынан немесе басқа да

жанбайтын материалдардан жасалған өртке қарсы белдеулермен бөлінеді.

1434. Жанатын жылытқыш салынып жатқан ғимараттан тыс, бөлек тұрған құрылыста немесе арнайы алаңда салынып жатқан және уақытша ғимараттардан, құрылыстар мен қоймалардан кемінде 18 метр қашықтықта сақталады.

Жұмыс ауысымы аяқталғаннан кейін пайдаланылмаған жанатын жылытқышты, осындай жылытқыштары бар жөнделмеген панельдер мен жабынды рулон материалдарын ғимараттардың ішінде немесе жабындарында, сондай-ақ өртке қарсы бөліктерде қалдыруға болмайды.

1435. Тоңазытқыш ғимараттар мен осыған ұқсас құрылыстарда құрылыс-монтаждау жұмыстары өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ете отырып, бөліктер бойынша жүйелі түрде жүргізіледі.

1436. Бөлікте жылу оқшаулағыш орнатылғаннан кейін оның қалдықтары жинап алынады және дереу оттан қорғайтын жабын қабаты жағылады. Жұмыс жүргізу процесінде жанатын жылу оқшаулағыштың қорғалмаған ауданы 500 м² аспайтындай етіп және жануы қиын болғанда 1000 м² етіп қабылданады.

1437. Өртке қарсы белдеулерді, тоңазытқыш камераларда аймақтарды орнату кезінде жылытқыштың жанбайтын материалдардан жасалған қоршау құрылымдарына тығыз қабысуы қамтамасыз етіледі. Өртке қарсы белдеулерде, аймақтарда бекітілмеген тесіктер қалдыруға болмайды. Кезекті бөліктің жылу оқшаулағышын тек алдыңғы аймақтардың өртке қарсы белдеулерін тексергеннен және қабылдағаннан кейін ғана орнатуға кірісуге болады.

1438. Жанатын жылытқыштары бар панельдердің металл қаптамалары зақымдалған жағдайда, механикалық (бұрандалы) қосқыштардың көмегімен оларды жөндеу және қалпына келтіру бойынша шұғыл шаралар қабылданады.

1439. Полимерлі жылытқыштары бар панельдерді монтаждауды, жабынға полимерлік жылытқыштарды төсеуді, жабындарды орнату жұмыстарын жүргізу басталғанға дейін жобادا көзделген барлық қоршаулар мен ғимараттардың жабынына шығу жолдары (саты торларынан, сыртқы сатылар арқылы) салынады. Өрт туралы хабарлау үшін жабынға шығу жолдарына телефондар немесе өзге де байланыс құралдары орнатылады.

1440. Өрт сөндіру мақсатында жабында жанатын жылытқышты қолдана отырып, ауданы 1000 м² және одан астам жабын төсеу бойынша жабын жұмыстарын жүргізу кезінде уақытша өртке қарсы су құбыры көзделеді. Өрт крандары арасындағы қашықтық әрқайсысы секундына 5 литр шығынымен кемінде екі ағыста су жабынның кез келген нүктесіне беру шартымен қабылданады.

1441. Жабында гидро және бу оқшаулауды орнатумен, жанғыш

жылытқыштары бар панельдерді монтаждаумен байланысты жұмыстарды жүргізу кезінде электрлік дәнекерлеу және басқа да от жұмыстарын жүргізуге болмайды.

Ашық отты қолданумен байланысты барлық жұмыстар жанғыш және жануы қиын материалдарды пайдалану басталғанға дейін жүргізіледі.

1442. Бу оқшаулау қабатын жабыстыру кезінде кескінделген төсем қабырғаларын битум шайырымен толтыруға және жобадан ауытқып, шайыр қабатын қалыңдатуға болмайды.

1443. Қабаты қалың рулон материалдарын балқыту үшін жабындарды темір бетон плиталарына және жанбайтын жылытқыштарды қолдана отырып, бүркемелерге орнатқанда ғана агрегаттар қолданылады.

1444. Жабындағы агрегаттарға отын құю екі өрт сөндіргішпен және құмы бар жәшікпен қамтамасыз етілген арнайы орында жүргізіледі. Жабында агрегаттарға құюға арналған отынды және отыннан босатылған бос ыдысты сақтауға жол берілмейді.

3-тарау.

Мастикалармен, битуммен, полимер, басқа да жанғыш заттармен және материалдармен жұмыс істеу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1445. Жарылыс-өрт қауіпті бу бөлетін жанғыш заттар мен (құрамды дайындау және оны бұйымға салу) жұмыс істейтін үй-жайлар мен жұмыс аймақтары ағынды-сорғы желдеткішімен қамтамасыз етіледі.

Жұмысты қауіпсіз жүргізу үшін ауа алмасу еселігі есепке сәйкес жұмыс істеу жобасымен анықталады.

1446. Жанғыш заттарды пайдалану кезінде оның мөлшерінің ауысым қажеттілігінен асуына жол берілмейді. Жанғыш заттары бар сыйымдылықтар тек пайдалану алдында ғана ашылады, ал жұмыс аяқталғаннан кейін жабылып, қоймаға тапсырылады.

Жанғыш заттардан босаған ыдыс жаңа құрылыстың үй-жайларынан тыс арнайы бөлінген орында сақталады.

1447. Жанғыш заттардың қалдықтары арнайы жабық сыйымдылыққа жиналып, үй-жайлардан арнайы бөлінген орынға шығарылады.

1448. Жанғыш бояулар еденге тек табиғи жарық көзі бар кезде осы жұмыстарды жүргізуге жауапты адамның бақылауымен 100 м² аспайтын жерді қамти отыра жағылады. Жұмыстар үй-жайлардан шығу жолдарынан едәуір қашық орындарда, ал дәліздерде үй-жайлардағы жұмыс аяқталғаннан кейін басталады.

1449. Эпоксид шайырларды, желімдерді, мастикаларды, оның ішінде синтетикалық шайырлар негізіндегі лак, бояуларды жағуды және плита және рулонды полимер материалдарын жапсыру үй-жайларды түпкілікті сырламас бұрын барлық құрылыс-монтаждау және санитарлық-техникалық жұмыстар аяқталғаннан кейін жүргізіледі.

1450. Жанғыш заттарды пайдалана отырып жұмыс істеу үшін ұшқын шығармайтын материалдардан (алюминий, мыс, пластмасса, қола) жасалған аспап қолданылады. Жанғыш заттар мен жұмыс істеу кезінде қолданылған аспап пен жабдық ашық алаңда немесе желдеткіші бар үй-жайда жуылады.

1451. Жанғыш заттармен және материалдармен (құрамында отқа қауіпті заттар бар рулонды, плиталы, эпоксид шайырлармен, мастикалармен) жұмысты өрт-техникалық минимум бағдарламасы бойынша оқудан және жұмыс басталар алдында өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықтан өткен адамдар жүргізеді.

Жанғыш заттармен және материалдармен жұмыс істейтін үй-жайлар 100 м² үй-жайға екі өрт сөндіргіш және киіз есебінен алғашқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі.

1452. Жанғыш сұйықтар желдеткішпен жабдықталған, жанбайтын материалдардан жасалған, бөлек тұрған құрылымдарда, сондай-ақ терезе ойықтары мен дербес эвакуациялық шығу жолы бар сыртқы қабырғаның қасында оқшауланған үй-жайларда сақталады.

1453. Өрт қауіпті заттармен және полимерлі материалдармен жұмыс тек құрылыстың өртке қарсы жай-күйін қамтамасыз ететін адамның жазбаша рұқсатымен ғана жүргізіледі.

1454. Оқшаулағыш және битум мастикаларын қайнату және қыздыру жанбайтын материалдардан жасалған қақпақтары тығыз жабылатын арнайы жарамды қазандықтарда жүзеге асырылады. Қазандықтар олардың сыйымдылығының төрттен үш бөлігінен аспайтындай етіп толтырылады.

Битум қайнату қондырғысын тікелей жабында орналастыруға болмайды.

1455. Битум қазандығын ашық ауада орналастыру кезінде олардың үстіне жанбайтын материалдардан жасалған шатыр орнатылады. Қайнату қазандығының айналасында өртке қарсы құралдардың жинағы (өрт сөндіргіштер, күректер мен құрғақ құм) көзделеді. Мастикалар мен битумдарды қайнатуға және қыздыруға арналған орын биіктігі 0,3 м аспайтын білікпен қоршалады. Қазандықтың от жағатын тесігі жанбайтын материалдан жасалған қайырма-лы күнқағарлармен жабдықталады. Битум құрамдары қыздырылатын қазандықтарды қараусыз қалдыруға болмайды.

1456. Қазандықтардың топтағы саны үшеуден аспаса және қазандықтардың топтары арасындағы қашықтық кемінде 9 м болғанда олар топпен орна-

ластырылады. Мастикалар мен битумдарды қайнату мен қыздыруға арналған орын арнайы бөлінген алаңдардан бөлінеді және мынадай қашықтықта орналастырылады:

1) отқа төзімділігі V, IV, IVa дәрежелі ғимараттар мен құрылыстардан – кемінде 30 м;

2) отқа төзімділігі III, IIIa, IIIб дәрежелі ғимараттар мен құрылыстардан – кемінде 20 м;

3) отқа төзімділігі I және II дәрежелі ғимараттар мен құрылыстардан – кемінде 10 м.

1457. Сұйылтылған газда жылжымалы қазандықтар жұмыс істеген кезде екеуден аспайтын мөлшердегі газ баллондары жұмыс істеп тұрған қазандықтардан кемінде 20 м қашықтықта орнатылған, жанбайтын материалдардан жасалған желдетілетін шкафтарда орнатылады.

1458. Көрсетілген шкафтар үнемі құлыппен жабылып ұсталады.

1459. Үй-жайлардың ішінде битум құрамдары электр қыздырғыштары бар бөшекелерде қыздырылады. Қыздыру үшін ашық отты пайдалануға болмайды.

1460. Битум мастикасымен жұмыс істеу кезінде жұмыс орындарына (қабаттарға) ыстық битум мастикасын жеткізу:

1) қақпақтары тығыз жабылатын арнайы металл бөшекелерде механикаландырылған тәсілмен жүзеге асырылады. Қақпақтар бак құлаған кезде ашылып кетуін болдырмайтын ысырма құрылғыларымен қамтамасыз етіледі. Мاستиканы ашық ыдыспен тасымалдауға болмайды;

2) құрылыс құрылымдарына тігінен орнатылған учаскелерге бекітілген сорғымен ағып кетуіне жол бермей болат құбыр арқылы. Көлденең учаскелер мастиканы қызуды шыдамды шланг арқылы беруге болады.

1461. Шлангіні болат құбырмен қосу орнында ұзындығы 40-50 см сақтандыру қапшығы (брезенттен және басқа да материалдардан жасалған) кигізіледі.

1462. Мастика жағуға арналған қондырғының сыйымдылығын толтырғаннан кейін мастика құбырдан ағызылады.

1463. Араластыру кезінде қыздырылған битум еріткішке (бензин, скипидар) құйылады. Тек ағаш араластырғышпен ғана араластыруға болады.

1464. Битумды еріткіштермен араластыру орнынан 50 м радиуста ашық отты пайдалануға болмайды.

4-тарау.

Дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-параграф. Жалпы ережелер

1465. Дәнекерлеу және ашық отты қолданумен байланысты жүргізілетін басқа да жұмыстар осы бөлімнің ережелеріне сәйкес орындалады.

1466. Дәнекерлеу және отпен жүргізілетін басқа да жұмыс орындарын:

1) осы мақсатта арнайы жабдықталған цехтарда, шеберханаларда немесе ашық алаңдарда ұйымдастырылатын тұрақты орындармен;

2) салынып жатқан немесе қайта жаңартылып жатқан ғимараттарда, тұрғын үйлерде және басқа да құрылыстарда, кәсіпорын аумақтарында жабдықты жөндеу немесе құрылыс монтаждау мақсатында жүргізілетін уақытша орындармен қарастыру қажет.

1467. От жұмыстарын тұрақты жүргізу орындары 10 бекеттен (дәнекерлеу және кесу шеберханалары) артық ұйымдастырылған кезде орталықтандырылған электрмен және газбен жабдықтау көзделеді.

1468. Дәнекерлеу шеберханасында 10-нан аспайтын дәнекерлеу бекеттері болған жағдайда әрбір бекет үшін оттегі және жанғыш газы бар бір қосалқы баллоннан болуға жол беріледі. Қосалқы баллондар жанбайтын материалдардан жасалған қалқандармен қоршалады немесе шеберханаларға арнайы жапсарлас құрылыстарда сақталады.

1469. Тұрақты дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу ұйымдастырылған үй-жайлардағы едендер жанбайтын материалдардан жасалады. Бөлшектерді алдын ала қыздырмастан дәнекерлеу жүргізілетін үй-жайларда жанбайтын негізде ағаш бөренелі едендер орнатуға болады.

1470. Дәнекерлеу және басқа да от жұмыстарын белгіленген тәртіппен өрт-техникалық минимумнан өткен және өрт қауіпсіздігі ережесінің талаптары біліктілігіне сынақ тапсырған адамдар жүргізеді.

1471. Ашық алаңдар мен арнайы шеберханаларда от жұмыстарын тұрақты жүргізу орындары кәсіпорын (ұйым) басшысының бұйрығымен анықталады.

1472. Уақытша электрдәнекерлеу және отпен жүргізілетін басқа да жұмыстарды жүргізу орындары, осы Қағидаларға 12-қосымшаға сәйкес объект басшысының немесе оның міндетін атқарушы тұлғаның жазбаша рұқсатымен ғана айқындалады.

1473. Құрылыс алаңдарында және өрт қаупі бар орындарда ұйым басшысының жазбаша рұқсатын алмай от жұмыстарын белгіленген тәртіппен өрт-техникалық минимумынан өткен және өрт қауіпсіздігі қағидаларының талаптарын білуі бойынша сынақ тапсырған тиісті біліктілігі бар мамандар

ғана жүзеге асырады. Жазбаша рұқсатсыз от жұмыстарын дербес жүргізуге жіберілген мамандардың тізімін объектінің басшысы бекітеді.

1474. Уақытша (бір жолғы) от жұмыстар жүргізуге рұқсат тек жұмыс ауысымына ғана беріледі. Егер бірдей жұмысты жүргізу кезінде олар бірнеше ауысым немесе күн бойы жүргізілетін болса, объектінің әкімшілігінен қайта рұқсат алу қажет емес.

Мұндай жағдайларда әрбір келесі жұмыс ауысымына көрсетілген жұмыс орындарын қайта тексергеннен кейін әкімшілік бұрын берілген рұқсатты растайды, ол жөнінде тиісті жазба жазады. От жұмыстарының жүргізілуіне уақтылы бақылауды қамтамасыз ету мақсатында осы жұмыстарға рұқсат құрылыс әкімшілігінен объектінің мемлекеттік емес өртке қарсы қызметі, ал жоқ жерлерде оларды жүргізер күннің қарсаңында ерікті өртке қарсы құралымдарға келіп түсуі тиіс.

1475. От жұмыстары жүргізілетін орындар алғашқы өрт сөндіру құралдарымен (өрт сөндіргіш, құм салынған жәшік және күрек, суы бар шелек) қамтамасыз етіледі. Объектіде ішкі өртке қарсы су құбыры болған жағдайда от жұмыстары жүргізілетін орынға өрт крандарынан оқпандары бар өрт сөндіру түтікқұбырлары төселеді. От жұмыстарымен айланысатын барлық жұмысшылар алғашқы өрт сөндіру құралдарын орынды пайдаланады.

1476. От жұмыстарын қауіпсіз жүргізуді қамтамасыз ететін адам жұмыс орнында өрт сөндіру құралдарының болуын тексереді.

1477. От жұмыстары тұрақты жүргізуге арналған орындарды өрт қауіпті және өрт-жарылыс қауіпті үй-жайларда орналастыруға болмайды.

1478. От жұмыстарын жүргізуге қарастырылатын технологиялық жабдық өрт-жарылыс қауіпсіз жай-күйіне:

- 1) өрт-жарылыс қауіпті заттардан босату;
- 2) қолданыстағы коммуникациялардан (от жұмыстарын жүргізуге дайындық үшін қолданылатын коммуникациялардан басқа) ажырату;
- 3) алдын ала тазалау, жуу, булау, желдету, жұту және флегматизациялау арқылы келтіріледі.

1479. Технологиялық жабдықтың ішін буландыру үшін берілетін су буының температурасы жанғыш будың (газдың) өздігінен тұтану температурасының 80 %-ға тең етіп қабылданады.

1480. Технологиялық жабдықты жуу ондағы будың (газдың) шоғырлануы олардың тұтану шегінен тыс немесе электр статикалық қауіпсіз режимде болғанда жүргізіледі.

1481. От жұмыстары жүргізілетін үй-жайларды, жабдықтар мен коммуникацияларды тазалау жарылыс қауіпті бу және тозаң-ауа қоспаларының түзілуін және тұтану көздерінің түзілуін болдырмайтындай тәсілдермен

жүргізіледі.

1482. Металдың қызған бөліктерінің шектес үй-жайларға, көршілес қабаттарға түсуін болдырмау мақсатында барлық байқап тексеру, технологиялық және басқа да люктер (шағын люктер), желдеткіш, монтаждау және от жұмыстары жүргізілетін үй-жайлардың жабындары, қабырғалары мен қалқаларындағы басқа да ойықтар (тесіктер) жанбайтын материалдармен жабылады.

1483. От жұмыстарын жүргізу орны осы Қағидаларға 13-қосымшада көрсетілген радиуста жанғыш заттар мен материалдардан тазартылады.

1484. Көрсетілген радиустар шегіндегі құрылыс констукциялары, еден төсемдері, өңдеу және қаптау, сондай-ақ оқшаулағыш және жанғыш материалдардан жасалған жабдықтың бөлшектері оларға ұшқынның түсуінен металл экрандармен немесе жанбайтын материалдармен және қажет болған жағдайда су құйып қорғалады.

1485. От жұмыстары орындалатын үй-жайларда көрсетілген үй-жайларды басқа үй-жайлармен қосатын барлық есіктер, оның ішінде тамбур шлюздердің есіктері тығыз жабылады. Терезе жыл мезгіліне, үй-жайдағы температураға, отты жұмыстардың ұзақтығына, көлемі мен қауіптілік дәрежесіне байланысты ашық болады.

1486. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар буының, жанғыш газдардың жиналуы мүмкін үй-жайлар отпен жұмысты жүргізбес бұрын желдетіледі.

1487. Жанғыш материалдар қолданылған ғимараттар мен үй-жайларда, құрылымдарда дәнекерлеу және кесу жұмыстарын жүргізуге арналған орын жанбайтын материалдан жасалған тұтас қалқамен қоршалады. Бұл ретте қалқаның биіктігі кемінде 1,8 метр, ал қалқа мен еден арасындағы саңылау 0,5 метрден артық емес етіп орындалады. Қыздырылған бөлшектердің ұшуын болдырмау үшін көрсетілген саңылаудағы ұяшық 1,0x1,0 миллиметрден аспайтын, жанбайтын материалдан жасалған тормен қоршалады.

1488. От жұмыстарын бастамас бұрын және оларды жүргізу барысында көрсетілген жұмыстар жүргізілетін технологиялық жабдықтағы және қауіпті аймақтағы бу, газ, ауа ортасының жай-күйін бақылау жүзеге асырылады.

Егер қауіпті аймақта немесе технологиялық жабдықта жанғыш заттар құрамы жоғарылаған немесе флегматизатордың шоғырлануы будың (газдың) шекті рұқсат етілген жарылыс қауіпсіз шоғырлану мәніне дейін төмендеген жағдайда от жұмыстары дереу тоқтатылады.

1489. От жұмыстары жүргізіліп жатқан жерлерде газдану мен тоздандану себебінен өрттер мен жарылыстардың туындауына әкелуі мүмкін технологиялық жабдықтың люктері мен қақпақтарын ашуға, өнімдерді түсіруге, асыра

тиеуге және құюға, оларды ашық люктер арқылы тиеуге, сондай-ақ өзге де операцияларды жүргізуге болмайды.

1490. Жұмыстағы үзіліс кезінде, сондай-ақ жұмыс ауысымының соңында дәнекерлеу аппараты электр желісінен ажыратылады, шлангілер жанғыш сұйықтықтар мен газдардан ажыратылады және босатылады, ал дәнекерлеу лампаларындағы қысым толықтай шығарылады.

1491. Жұмыс аяқталғаннан кейін барлық аппаратура мен жабдық арнайы бөлінген үй-жайға (орынға) жиналады.

1492. От жұмыстарын жүргізу кезінде мыналарға жол берілмейді:

- 1) аппаратура ақаулы болғанда жұмысқа кірісуге;
- 2) жанғыш бояулармен (лактармен) жаңадан сырланған констукциялар мен бұйымдарда от жұмыстарын жүргізуге;
- 3) майлардың, бензиннің, керосин мен өзге де жанғыш сұйықтықтардың іздері бар киім мен қолғапты пайдалануға;
- 4) дәнекерлеу кабиналарында киімді, тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтар мен өзге де жанғыш материалдарды сақтауға;
- 5) электр сымдарының сығылған, сұйытылған және ерітілген газдары бар баллондармен жанасуына жол беруге;
- 6) жанғыш және улы заттармен толтырылған, сондай-ақ қысымы мен электр кернеуі бар аппараттар мен коммуникацияларда жұмыс істеуге;
- 7) жабынға гидрооқшаулағыш пен буоқшаулағышты орнатумен, жанғыш және жануы қиын жылытқыштары бар панельдерді монтаждаумен, едендердің төсемдерін жапсырумен және жанғыш лактарды, желімдерді, мастикалар мен өзге де жанғыш материалдарды пайдалана отырып, үй-жайларды қаптаумен қатар от жұмыстарын жүргізуге;
- 8) электрдәнекерлеуші және газдәнекерлеуші (газ кескішпен) бір мезгілде жабық сыйымдылықтар мен үй-жайлардың ішінде жұмыс істеуге.

1493. Жанғыш және жануы қиын жылытқыштары бар жеңіл металл конструкцияларынан жасалған ғимараттардың элементтерінде от жұмыстарын жүргізуге болмайды.

1494. Салынып жатқан тоңазытқыштарда электрдәнекерлеу жұмыстары жанғыш материалдардан босатылған жамылғы қабаттары жағылған (сылақ, бетон немесе армобетон кергіштері) және өртке қарсы белдіктері бар камералар мен бөліктерде ғана жүргізіледі.

1495. Қоғамдық және тұрғын үй ғимараттарын күрделі жөндеу және қайта құру кезінде от жұмыстары жанатын конструкциялардың жануына қарсы және ұшқындардың ұшуына қарсы шаралар қабылданғаннан кейін орындалады.

1496. Өндірісті тоқтатпай күрделі жөндеу және қайта құру кезінде және

от жұмыстарын жүргізу кезінде кәсіпорын әкімшілігі осы кезеңге ерікті нысанда өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету жоспарын әзірлейді.

1497. Өрт шығу қаупі неғұрлым жоғары орындарда, от жұмыстары көлемі көп болғанда, сондай-ақ биікте жұмыс істеу кезінде өрт сөндіру бекеттері (қызымет көрсетуші персонал, өртке қарсы ерікті құралым санынан) қойылады.

Биікте жұмыс істейтін жұмысшылардың электрод тұқылдарын жинауға арналған металл қораптары көзделеді.

От жұмыстарын 6 баллдан артық қатты жел тұрғанда биіктікте істеуге болмайды.

1498. Объект басшысы немесе өрт қауіпсіздігіне жауапты өзге лауазымды тұлға уақытша от жұмыстары аяқталғаннан кейін 3-5 сағат ішінде олар жүргізілген орындарды тексеруді қамтамасыз етеді.

5-тарау.

Электрмен дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1499. Оқшаулағышы жоқ немесе оқшаулағышы зақымданған дәнекерлеу сымдарын пайдалануға, сондай-ақ стандартты емес қорғау аппараттарын қолдануға болмайды.

1500. Дәнекерлеу сымдары сығымдау, дәнекерлеу, балқытып біріктіру немесе арнаулы қысқыштар арқылы жалғастырылады. Электр сымдары электр тұтқышқа, дәнекерленетін бұйымға және дәнекерлеу аппаратына шайбалары бар бұрандамалармен бекітілген мыс кабель ұштарының көмегімен қосылады.

1501. Дәнекерлеу аппаратына, бөлу қалқанына және жабдыққа, сондай-ақ дәнекерлеу жұмыстары орындарына қосылған сымдар нақты оқшауланады және қажетті жерлерінде жоғары температураның әсерінен, механикалық зақымданудан немесе химиялық әсер етуден қорғалады.

1502. Электр дәнекерлеу машиналарының кабельдері (сымдары) оттегі құбырларынан кемінде 0,5 м, ацетилен және өзге жанғыш газдар құбырларынан кемінде 1,5 метр қашықтықта орналастырылады.

Кейбір жағдайларда газ құбыры қорғағыш металл құбырларда орналастырылған жағдайда көрсетілген қашықтықтарды қысқартуға болады.

1503. Дәнекерленетін бұйымды дәнекерлеу тогының көзімен қосатын кері өткізгіш ретінде кез келген профильдегі болат немесе алюминий шиналар, дәнекерлеу плиталары, стеллаждар және дәнекерлеу конструкциясы, егер олардың қимасы қыздыру шарттары бойынша дәнекерлеу тогының қауіпсіз ағуын қамтамасыз еткен жағдайда қолданылады.

1504. Кері өткізгіш ретінде пайдаланылатын кейбір элементтерін өзара біріктіру бұрандаларының, струбиналардың немесе қысқыштардың көмегімен орындалады.

1505. Өрт-жарылыс және өрт қауіпті үй-жайлар мен құрылыстарда электрдәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде кері өткізгіш дәнекерленетін бұйымнан бастап ток көзіне дейін тек оқшауланған сыммен орындалады, әрі ол оқшаулау сапасы бойынша электр тұтқышқа қосылатын тікелей сымнан кем болмауы қажет.

1506. Кері өткізгіш ретінде ішкі темір жолдарды, жерге тұйықтау немесе нөлдендіру желілерін, сондай-ақ ғимараттардың металл конструкцияларын, коммуникациялар мен технологиялық жабдықтарды пайдалануға жол берілмейді. Мұндай жағдайларда дәнекерлеу екі сымды қолдану арқылы жүргізіледі.

1507. Дәнекерлеу генераторлары мен трансформаторлар, сондай-ақ ашық ауада орнатылатын барлық қосалқы аспаптар мен аппараттар дымқыл тартуға қарсы оқшаулағышпен жабық күйде қолданылады және жанбайтын материалдардан жасалған шатырлардың астынан орнатылады.

1508. Қолмен дәнекерлеуге арналған электр ұстағыштың құрылымы электродтарды берік ұстауды және тез ауыстыруды қамтамасыз етеді, сондай-ақ жұмыста уақытша үзіліс болғанда дәнекерленетін бөлшекке оның корпусының немесе ол кенет металл заттарға құлағанда қысқа тұйықталу мүмкіндігін болдырмайды. Электр ұстағыштың тұтқасы жанбайтын диэлектрлік және жылу оқшаулағыш материалдан көзделеді.

1509. Дәнекерлеу кезінде зауытта шығарылған, дәнекерлеу тогының номиналды шамасына сәйкес келетін электродтар қолданылады.

Электродтарды ауыстыру кезінде олардың қалдықтары (тұқылдары) дәнекерлеу жұмыстары орындарында орнатылатын арнайы металл жәшіктерге орналастырылады.

1510. Электрдәнекерлеу қондырғысымен жұмыс істеу кезінде жерге тұйықталады. Негізгі электр дәнекерлеу жабдығын жерге тұйықтаудан басқа, дәнекерлеу қондырғыларында қысқыш тікелей бұйымға өтетін (кері өткізгіш) өткізгіш қосылатын дәнекерлеу трансформаторының екінші орамына қосылады.

1511. Агрегат пен іске қосу тетігін тазалау күн сайын жұмыс аяқталғаннан кейін жүргізіледі. Дәнекерлеу жабдығына техникалық қызмет көрсету және жоспарлы жөндеу жұмыстары кестеге сәйкес жүргізіледі.

1512. Атомды-сутекті дәнекерлеуге арналған қондырғыларда доғаны корректендіру бөлек трансформатордан жүргізіледі. Доғаны тікелей бөлу қорабынан кез келген түрдегі реттегіш арқылы қоректендіруге жол берілмейді.

1513. Атомды-сутекті дәнекерлеу кезінде жанарғыда тізбек үзілген жағдайда кернеуді автоматты ажырату және сутекті беруді тоқтату көзделеді.

1514. Іске қосылған жанарғыны қараусыз қалдыруға болмайды.

1515. Өрт-жарылыс қауіпті аймақтарда электрдәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде:

1) тұрақты ток көздерін қоректендіру көздері немесе құрылымында импульсті генераторлары бар, доғаның қайталана қозуы кезінде электрод пен дәнекерленуші бұйым арасындағы кернеуді көтеретін («разряд» түріндегі ток көзі) ауыспалы токтың арнайы көздері қолданылады;

2) П-II сыныпты өрт қауіпті аймақтарда тозаңнан тазарту үшін қол жеткізу қиын орындар көбік түзгіштің екі пайыздық ерітіндісімен 1 м² алаңға 1 литр ерітінді есебімен өңделеді;

3) тік және төбелік жағдайда дәнекерлеу, диаметрі 4 миллиметрден аспайтын электродтармен орындалады. Бұл ретте дәнекерлеу тогының шамасы төменгі келденең жағдайда дәнекерлеу кезіндегіден 20 % төмен көзделеді;

4) электрдәнекерлеу қондырғысын іске қосу алдында электрод тұтқышта электродтың болмауы тексеріледі.

6-тарау.

Газбен дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1516. Тұрақты дәнекерлеу жұмыстары конструкциялары жанбайтын материалдардан жасалған, ацетилен генераторлары, оттегі баллондары мен дәнекерлеу бекеттері үшін оқшауланған үй-жайлары бар, арнайы бөлінген дәнекерлеу шеберханаларында жүргізіледі. Ацетилен генераторларына арналған үй-жайлар желдеткішпен және жеңіл алынып тасталатын конструкциялармен қамтамасыз етіледі. Генераторларды жертөле үй-жайларына орнатуға болмайды.

1517. Тасымалданатын ацетилен генераторларын пайдалануға рұқсатты қарамағында осы генераторлар болатын объектінің әкімшілігі береді.

1518. Тасымалданатын ацетилен генераторлары ашық алаңдарда орнатылады. Оларды жақсы желдетілетін үй-жайларда уақытша қолдануға жол беріледі. Генераторларды жертөле үй-жайларында орнатуға жол берілмейді.

1519. Ацетилен генераторлары от жұмыстарын жүргізу орындарынан, сондай-ақ компрессорлармен және желдеткіштермен ауа жинау орындарынан кемінде 10 метр қашықтықта қоршалады және орналастырылады.

1520. Ацетилен генераторлары орнатылған жерлерге «Бөгде адамдарға кіруге болмайды – от қауіпті», «Темекі шегуге болмайды», «Отпен өтуге бол-

майды» деген аншлағтар (плакаттар) ілінеді.

1521. Жұмыс аяқталғаннан кейін тасымалданатын генератордағы кальций карбиді шығарылады. Генератордан шығарылатын әк лайы осы мақсатқа лайықталған ыдысқа шығарылады және лай шұңқырына немесе арнайы бункерге ағызылады.

1522. Ашық лай шұңқырлары қоршаумен қоршалады, ал жабықтары жанбайтын жабындармен, сорғы желдеткішімен және лайды шығаруға арналған люктермен жабдықталады.

1523. Лай сақтау орындарынан 10 метр кем радиуста темекі шегуге және ашық отты пайдалануға болмайды, ол жөнінде тиісті тыйым салу белгілері орнатылады.

1524. Газ өткізу шлангілері аппаратураның, жанарғылардың, кескіштер мен редукторлардың қосқыш ниппельдеріне қамыттардың немесе ниппельдің ұзындығы бойымен кемінде екі жерінен жұмсақ күйдірілген (тоқылған) сымның көмегімен сенімді бекітіледі.

Су ысырмалары ниппельдеріне шлангілер тығыз кигізіледі, бірақ бекітілмейді.

1525. Кальций карбиді құрғақ, желдетілетін үй-жайларда сақталады.

Кальций карбидін сақтауға арналған қоймаларды жертөле үй-жайлары мен су басатын төменгі жерлерде орналастыруға болмайды.

Механикаландырылған қоймаларда кальций карбидінің барабандары тігінен үш қабат етіп, ал механика болмаған жағдайда көлденеңінен үш қатардан аспайтындай етіп және тігінен екі қатардан аспайтындай етіп сақталады. Барабандар қатарларының арасына қалыңдығы 40-50 миллиметр тақтай төселеді. Қатарлап төселген кальций карбиді барабандары арасындағы өту жолдарының ені кемінде 1,5 метр етіп көзделеді.

1526. Кальций карбидінің аралық қоймасы жоқ ацетилен қондырғыларының үй-жайларында бір мезгілде 200 килограмнан аспайтын кальций карбидін сақтауға болады, бұл жағдайда осы мөлшердің ішінен тек бір барабан ғана ашық күйде болуы тиіс.

1527. Кальций карбиді бар ашылған барабандар су өткізбейтін қақпақтармен қорғалады.

1528. Кальций карбиді бар барабандарды сақтау және ашу орындарында темекі шегуге, ашық отты пайдалануға және ұшқын шығаратын құралдарды қолдануға болмайды.

1529. Газы бар баллондарды сақтау мен тасымалдау олардың мойындарына сақтандыру қалпақтары бұралғанда ғана жүзеге асырылады. Баллондарды тасымалдау кезінде жұлқылау мен соғуға жол бермеу қажет. Баллондар дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу орындарына арнайы арбалармен, зембілдермен,

шанамен жеткізіледі.

1530. Газы бар баллондар оларды сақтау, тасымалдау және пайдалану кезінде күн сәулесі мен басқа да жылу көздерінің әсерінен қорғалады.

1531. Үй-жайларда орнатылатын баллондар жылу беру аспаптары мен пештерден кемінде 1,5 м, ал ашық от жылу көздерінен кемінде 10 м қашықтықта орналастырылады.

Жанарғылардан бастап (көлденеңінен) қайта іске қосатын рампалы (топтық) қондырғыларға дейінгі қашықтық кемінде 10 м, ал оттегі немесе жанғыш газы жекелеген баллондарға дейін кемінде 5 метір көзделеді. Бір үй-жайда оттегі баллондары және жанғыш газдары бар баллондарды, сондай-ақ кальций карбидін, сырларды, бояулар мен майларды сақтауға жол берілмейді.

1532. Дәнекерлеу шеберханасында бесеуден аспайтын оттегі және бес қосалқы ацетилен баллондары орналастырылады.

Жұмыс орнында екеуден аспайтын жұмыс және қосалқы баллон ұстауға болады.

1533. Оттегіден немесе жанғыш газдардан босаған баллондармен жұмыс істеу кезінде толық баллондармен жұмыс істейтіндей қауіпсіздік шаралары сақталады.

1534. Газбен дәнекерлеу және газбен кесу жұмыстарын жүргізу кезінде мыналарға:

1) қатып қалған ацетилен генераторларын, құбырларды, бұрамаларды, редукторларды және дәнекерлеу қондырғыларының өзге де бөлшектерін ашық отпен немесе қызған заттармен жылытуға;

2) оттегі баллондарының, редукторлардың және өзге де дәнекерлеу жабдығының әртүрлі майлармен, сондай-ақ май тиген киіммен және май сіңген шүберекпен жанасуына;

3) бір су ысырмасынан екі дәнекерлеушінің жұмыс істеуіне;

4) өте ірі түйіршікті кальций карбидін салуға немесе оны аппараттың шүмегіне темір шыбықтың және сымның көмегімен итеруге, сондай-ақ карбид тозаңымен жұмыс істеуге;

5) кальций карбидін тиейтін дымқыл себеттерге немесе газ жинағышта су болған кезде тиеуге, сондай-ақ «карбидке су» генераторлары жұмыс істеген кезде көлемінің жартысынан артық карбид тиеуге;

6) жанғыш газдарға арналған шлангіні оттегімен және жанғыш газдардың оттегі шлангісін үрлеуге, сондай-ақ жұмыс кезінде шлангілерді өзара ауыстыруға;

7) ұзындығы 30 метрден, ал монтаждау жұмыстарын жүргізу кезінде 40 м асатын, белгіленген тәртіппен жазбаша рұқсат ресімделгеннен кейін ғана пайдалануға рұқсат берілетін шлангілерді қолдануға;

8) газ өткізу шлангілерін бұрауға, сындыруға немесе қысуға;
9) газ жинағышта ацетилен болған жағдайда генераторды тасымалдауға;
10) ацетилен генераторындағы газ қысымын әдейі жоғарылату немесе кальций карбидінің бір жолғы мөлшерін арттыру арқылы оның жұмысын жылдамдатуға;

11) кальций карбиді бар барабандарды ашу үшін мыс аспапты, сондай-ақ ацетилен аппаратурасын дәнекерлеу үшін және ацетиленмен жанасуы мүмкін басқа да орындарда дәнекерлеу үшін мысты пайдалануға жол берілмейді.

7-тарау.

Өрт жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-параграф. Металды кесу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1535. Бензинмен және керосинмен кесу жұмыстарын орындау кезінде жұмыс орны электрмен дәнекерлеу жұмысы кезіндегідей ұйымдастырылады. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтардың төгілуіне жол бермеуге және дұрыс сақтауға, кесу режимін сақтауға және жанармайы бар бакты күтіп ұстауға ерекше назар аударылады.

1536. Бензинмен және керосинмен кесу жұмыстарын жүргізу орындарында жанармай қоры ауысым қажеттілігінен аспайтын мөлшерде сақталады. Жанармай жарамды, сынбайтын, тығыз жабылатын, арнайы ыдыста, отпен байланысты жұмыстарды жүргізу орындарынан кемінде 10 метр қашықтықта сақталады.

1537. Бензинмен және керосинмен кесу жұмыстары үшін бөгде қоспалары мен суы жоқ жанармай қолданылады. Кішкентай бакты оның көлемінен 3/4 артық жанармаймен толтыруға болмайды.

1538. Кішкентай бак ақаусыз күйде ұсталады және герметикалы етіп жасалады. Кішкентай бакта манометр, сондай-ақ кішкентай бактағы қысымның 5 атмосферадан артық жоғарылауына жол бермейтін сақтандыру клапаны көзделеді.

10 атмосфералық қысымдағы сумен сыналмаған, жанғыш сұйықтық ағатын немесе ақаулы сорғысы бар кішкентай бактарды пайдалануға болмайды.

1539. Бензинмен кесу жұмыстарын бастамас бұрын барлық бензинмен және керосинмен кесу арматурасының ақаусыздығы, ниппельдердегі шлангілер қосқыштарының тығыздығы, салмалы гайкалар мен бастиектердегі бұрандалардың ақаусыздығы мұқият тексеріледі.

1540. Жұмыс орнында құйылған тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды тұтату арқылы кескіш буландырғышты қыздыруға жол берілмейді.

1541. Жанармайы бар кішкентай бак оттегі баллоны мен ашық от көзінен кемінде 5 метр және жұмыс орнынан кемінде 3 метр қашықтықта болады. Бұл ретте кішкентай бак жұмыс істеген кезде жалын мен ұшқын түспейтіндей орналастырылады.

1542. Бензинмен және керосинмен кесу жұмыстарын жүргізу кезінде мыналарға жол берілмейді:

1) жанармайы бар бактағы ауа қысымының кескіштегі оттегінің жұмыс қысымынан артық болуына;

2) шие түсіне дейін қатты қыздыруға, сондай-ақ кескішті жұмыс кезінде басымен жоғары қаратып тігінен іліп қоюға;

3) кескішке оттегі немесе жанармай беретін шлангілерді қысуға, бұрауға немесе сындыруға;

4) бензин немесе керосин бөлуге арналған оттегі шлангілерін кескіште пайдалануға.

2-параграф. Дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1543. Дәнекерлеу жұмыстарын жүргізу кезінде жұмыс орны жанғыш материалдардан тазартылады, ал кемінде 5 метр қашықтықтағы жанғыш материалдардан жасалған құрылымдар жанбайтын материалдардан жасалған экрандармен қорғалады немесе су бүркіледі.

1544. Дәнекерлеу шамдары толықтай жарамдылықта ұсталады және нәтижелері мен тексерген күнін ерікті нысандағы журналға енгізе отырып, кемінде айына бір рет олардың төзімділігі мен герметикалығы тексеріледі. Бұдан басқа жылына кемінде бір рет гидравликалық бақылау сынағы жүргізіледі.

1545. Әрбір дәнекерлеу шамы зауыттың гидравликалық сынақ нәтижелері мен рұқсат етілген қысымы көрсетілген паспортпен қамтамасыз етіледі. Шамдар тиісті қысымда реттелген, серіппелі сақтандыру клапандарымен жарақталады.

1546. Дәнекерлеу шамдарына осы мақсат үшін арнайы бөлінген орындарда жанармай толтырылады және жағылады. Шамдарды толтыру кезінде жанармайдың төгілуіне және ашық отты пайдалануға жол берілмейді.

1547. Дәнекерлеу шамынан жалынның шығуын болдырмау үшін шамға құйылатын жанармай бөгде қоспалар мен судан тазартылады.

1548. Дәнекерлеу шамының жарылуын болдырмау үшін мыналарға жол берілмейді:

- 1) жанармай ретінде керосинмен жұмыс істейтін шамдар үшін бензин немесе бензиннің керосинмен қоспасын қолдануға;
- 2) ауа толтыру кезінде шамның резервуарындағы қысымды паспортта көрсетілген, рұқсат етілген жұмыс қысымынан жоғарылатуға;
- 3) шамға оның резервуарының 3/4 көлемінен артық жанармай құюға;
- 4) шам жанып тұрғанда немесе суымай тұрып, ауа винті мен отын құю тығынын ашуға;
- 5) ашық оттың маңында шамды жөндеуге, сондай-ақ одан жанармайды ағызуға және оған құюға.

8-тарау.

Үй-жайларға жылу беру және кептіру қондырғыларын орнату және пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1-параграф. Жалпы ережелер

1549. Ұтқыр (мүкәммал) ғимараттарды жылыту үшін бу және су калориферлері, сондай-ақ зауытта дайындалған электр қыздырғыштар пайдаланылады.

1550. Киім-кешек пен аяқ киімді кептіру осы мақсатқа арналған, орталықтан сумен немесе су калориферлерін қолдана отырып жылытылатын үй-жайларда, ғимараттарда немесе құрылыстарда жүргізіледі.

1551. Кептіргіштерді тамбурларда және ғимараттардың шығу жолдарында орналасқан басқа да үй-жайларда орнатуға болмайды.

1552. Полимер жылытқыштары бар металл констукциялардан жасалған ғимараттарда құрылыс жұмыстарын жүргізу кезінде ғимараттардан тыс кемінде 18 метр қашықтықта немесе өртке қарсы қабырғалардан кейін жанарғы құрылғыларын орналастыра отырып, тек ауамен немесе сумен жылу беру жүйесі ғана қолданылады.

Жылу тасығыштары бар құбырлардан бастап қоршау құрылымдарына дейінгі қашықтықтың 100 метрден кем болуына жол берілмейді.

1553. Жылы будкаларда ашық отты пайдалануға, сондай-ақ отпен байланысты жұмыстарды жүргізуге және электр калориферлерін және инфрақызыл сәулелі газ жанағыларын қолдануға болмайды.

2-параграф. Үй-жайларды инфрақызыл сәулелі газ жанарғыларымен кептіру кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1554. Инфрақызыл сәулелі жанарғылары бар жылжымалы және тұрақты қондырғылар жанарғылар сөнген кезде газ беруді тоқтататын автоматты

бұғаттағышпен жабдықталады.

1555. Инфрақызыл сәулелі газ жанарғыларын монтаждау мен пайдалануды газ жұмыстарын жүргізуге рұқсаты бар персонал жүргізеді.

1556. Еденге орнатылатын инфрақызыл сәулелі газ жанарғылары бар жылжымалы қондырғылар арнайы тұрақты тұғырмен қамтамасыз етіледі. Газы бар баллон қондырғы мен өзге де жылу беру аспаптарынан кемінде 1,5 метр, ал электр есептегіштен, ажыратқыштардан, розеткалар мен өзге де электр аспаптарынан кемінде 1 метр қашықтықта орналасады.

Жанарғылардан бастап жанғыш материалдардан жасалған құрылымдарға дейінгі қашықтық кемінде 1 метр, қиын жанатын заттарға дейін кемінде 0,7 метр, жанбайтын заттарға дейін 0,4 метр етіп көзделеді.

Сұйытылған газдағы қондырғыны монтаждау кезінде шлангілердің ұзындығы жұмыстың ыңғайлылығын қамтамасыз ететіндей мүмкіндігінше қысқа етіп көзделеді. Едәуір қашықтағы кептіру орнынан бастап қосу торабына дейінгі қашықтық 30 метрден аспайтындай етіп қабылданады. Қондырғы газ торабынан алысырақ болғанда болат құбырдан жасалған уақытша газ құбыры төселеді, ал оған жанарғылар иілгіш шлангілермен қосылады.

Иілгіш шлангілер қосқыштың герметикалығын қамтамасыз ететін бұрандалары мен гайкалары бар қамыттардың көмегімен редуктормен және құбырлармен қосылады. Иілгіш шлангілерді олардың майысуы мен қысылып қалуына жол бермей, кемінде 2 метр биіктікте төселеді.

1557. Инфрақызыл сәулелі газ жанарғылары бар қондырғылар жұмыс істеп тұрған орындарда жанғыш заттар мен материалдарды сақтауға, сондай-ақ оларды пайдалана отырып жұмыс істеуге болмайды.

1558. Инфрақызыл сәулелі газ жанарғыларын пайдалану кезінде мыналарға жол берілмейді:

- 1) жұмыс істеп тұрған қондырғыны қараусыз қалдыруға;
- 2) керамикасы зақымдалған, сондай-ақ ашық жалын шығаратын жанарғыларды пайдалануға;
- 3) егер үй-жайда газдың иісі шықса, қондырғыны пайдалануға;
- 4) жанарғылардың жылу сәулесін тікелей жанғыш материалдар, газы бар баллондар, газ құбырлары, электр өткізгіштері жағына бағыттауға;
- 5) газ қондырғыларын қатты отынды жылыту қондырғыларымен қатар пайдалануға.

1559. Ашық алаңдарда жұмыс істегенде (жұмыс орындарын жылыту үшін және дымқыл жерлерді кептіру үшін) тек желге тұрақты жанарғылар пайдаланылады.

3-параграф. Сұйық және газ тәрізді отынмен жұмыс істейтін жылу

генераторларын монтаждау және пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1560. Ауа жылыту қондырғылары салынып жатқан ғимараттан кемінде 5 метр қашықтықта орналастырылады.

Көлемі 200 литрден аспайтын отын құятын ыдыс қолданылады және ауа жылытқыштан кемінде 10 метр және салынып жатқан ғимараттан кемінде 15 метр қашықтықта орналастырылады. Отын ауа жылытқышқа металл құбыр арқылы беріледі.

Отын құбырларында отынның төгілуін болдырмайтын зауытта шығарылған қосқыштар мен арматура қолданылады. Шығын бағының отын құбырларында өрт немесе авария болған жағдайда қондырғыға отын беруді тоқтату үшін ысырма вентиль орнатылады.

Салынып жатқан ғимаратта пайдалану жөніндегі нұсқаулықтың талаптарын сақтаған кезде сұйық отынмен жұмыс істейтін және кіріктірілген отын бағы бар тасымалданатын немесе жылжымалы ауа жылытқыш аспаптарды қолдануға жол беріледі.

1561. Газ отынымен жұмыс істейтін қондырғыларды монтаждау мен пайдалану кезінде:

1) жылу шығаратын қондырғыларға зауыттың паспорты бар стандартты жанарғылар орнатылады;

2) жанарғылар жалынды үзбей және агрегаттың жылу жүктемесін қажетті реттеу шегінде оны жанарғыға өткізбей тұрақты жұмыс істеуі қажет;

3) жылу шығаратын қондырғылары бар үй-жайлардағы желдеткіш 1 сағатта үш еселік ауа алмасуды қамтамасыз етуі қажет.

1562. Жылу шығаратын қондырғыларды пайдалану кезінде мыналарға жол берілмейді:

1) отын құбырларының герметикалығы бұзылған, форсунка корпусы жылу шығаратын қондырғымен нығыз орнатылмаса, үй-жайға жану өнімдерінің өтуіне ықпал ететін түтін мұржалары, электр қозғалтқыштары мен іске қосу аппаратурасы ақаулы болса, сондай-ақ электр қозғалтқыштың жылу қорғағышы болмаса және басқа да ақаулары болса, қондырғымен жұмыс істеуге;

2) форсунка ретке келтірілмегенде (отын қалыпты жанбаса) жұмыс істеуге;

3) отын құбырларын қосу үшін резеңке немесе полихлорвениль шлангілері мен муфталарын пайдалануға;

4) қондырғы мен отын бактары жанына жанғыш қоршаулар орнатуға;

5) отын құбырларын ашық отпен қыздыруға;

- 6) қысқа мерзімге тоқтағаннан кейін ауамен үрлемей жылу шығаратын қондырғыны іске қосуға;
- 7) жұмыс қоспасын көру тесігі арқылы жағуға;
- 8) жылу шығаратын қондырғы жұмыс істеп тұрған кезде шамдар электр-родтарының арасындағы саңылауды реттеуге;
- 9) ауа жинау коллекторларында қорғағыш тор болмаған жағдайда жылу шығаратын қондырғыны іске қосуға.

4-параграф. Электр калориферлерді монтаждау және пайдалану кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1563. Тек зауытта дайындалған, желдеткіш жұмыс істемеген кезде қыздырғыш элементтерге электр энергиясын беруді болдырмайтын жарамды дабылы мен бұғаттағышы, шығатын ауаның температурасын бақылау және оны реттеу автоматикасы электр және жылу қорғағышпен көзделген электр калориферлерді монтаждауға және пайдалануға рұқсат етіледі.

1564. Электр калориферін монтаждау, жұмысқа дайындау, іске қосу дайындаушы зауыттың паспортында көрсетілген тәртіппен жүзеге асырылады.

1565. Электр калорифері корпусы мен желдеткіш арасына жұмсақ қыстырма үшін жанғыш материалдарды қолдануға болмайды.

1566. Электр калориферлерін пайдалану кезінде мыналарға жол берілмейді:

- 1) дабыл қаққышты немесе бұғаттағышты сөндіруге;
- 2) электр калориферден шығу жолындағы дайындаушы зауыт белгілеген ауа температурасын жоғарлатуға;
- 3) желдеткіш жұмыс істемей тұрғанда электр калориферді қосуға (бұғаттағыш қондырғыны әр іске қосар алдында тексеріледі);
- 4) электр калориферде немесе оның жанында киім немесе басқа да жанғыш материалдарды кептіруге;
- 5) жұмыс істеп тұрған электр калорифері орнатылған үй-жайда жанғыш заттар мен материалдарды сақтауға.

9-параграф. Өртке қарсы сумен жабдықтауды, өрт сөндіру және байланыс құралдарын ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1567. Тұрақты сыртқы су құбыры желісін жүргізу және өрт гидранттарын орнату, сондай-ақ өрт сөндіру су айдындары мен басқа да су көздерін салу бойынша негізгі құрылыс жұмыстары басталған кезде оларды өрт сөндіру үшін пайдалануға болатындай есеппен жүргізіледі.

1568. Уақытша өрт резервуарларының (су айдындарының) сыйымдылығы, олардың саны, салынып жатқан объектідегі орналастыру орындары жобалау құжаттамасында анықталады.

1569. Сейсмикалығы 8 және 9 балл аудандарда сумен жабдықтау жүйелерінде бір көзді (оның ішінде бір ысырмада су алу кезінде үстіңгі көзді) пайдалану кезінде сыйымдылықтарда өрт сөндіруге арналған су көлемі «Өрт қауіпсіздігіне қойылатын жалпы талаптар» техникалық регламентінде көрсетілгеннен екі есе артық көзделеді.

1570. Ауданы 300 м² және одан астам астам асханалар ғимараттың (құрылыстың) қасбетіне немесе тәулік бойы персонал болатын үй-жайға шығарылған автоматты өрт дабылымен жабдықталады.

Салынып жатқан әрбір объектіде өртке қарсы қызметті шақыру тәртібі туралы тақта, өрт болған жағдайда жұмыс істейтін іс-қимылдар туралы жаднама, мемлекеттік емес өртке қарсы құралымдардың жауынгерлік есептоптарының тізімі, өртті сөндіру үшін күштер мен құралдарды тарту тәртібі ілінеді. Құрылыс аумағының көрінетін жерлерінде, «Өрт дабылы» деген жазуы ілінген, дабыл беру үшін дыбыс сигналдары көзделеді.

10-тарау.

Өртке қарсы сумен жабдықтау көздерін ұстау кезінде өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету тәртібі

1571. Өртке қарсы табиғи және жасанды сумен жабдықтау көздері (оның ішінде өртке қарсы су құбыры, өрт сөндіру су қоймалары, өрт сөндіру мақсатына арналған суды сақтау сыйымдылықтары), сондай-ақ суды жинау үшін оларға кіреберістер тұрақты жарамды күйде күтіп ұсталады.

1572. Өртке қарсы су құбыры желілерінің, өрт гидранттары мен өрт крандарының су жіберуі мен жұмыс қабілеттілігі жылына кемінде екі рет (көктемде және күзде) тексеріледі.

1573. Өрт гидранттары жарамды күйде ұсталады, ал қысқы уақытта жылы оралады және қар мен мұздан тазартылады.

1574. Су құбыры желісінің учаскелері ажыратылған, гидранттар бұзылған немесе желідегі қысым қажетті мөлшерден азаюы кезінде су арнасының (елді мекендердің су құбыры желілері бойынша) диспетчері немесе объектінің (ұйымның немесе кәсіпорынның су құбыры желілері бойынша) өртке қарсы сумен жабдықтауды қамтамасыз ететін адамы бұл туралы өртке қарсы қызметке хабарлайды.

1575. Өртке қарсы сумен жабдықтау көздерінің (оның ішінде өрт гидранттарының, өрт сөндіру су қоймаларының), өрт сөндіру машиналарын орнатуға

арналған пирстардың орналасу орындары, өрт сөндіру машиналарын ғимараттар мен құрылыстардың өрт түтіктеріне қосу орындары, сондай-ақ қозғалысты олардың болатын жерлеріне бағыттау стандарттау құжаттарының талаптарына сәйкес өрт қауіпсіздігі белгілерімен белгіленеді.

Жерасты өрт гидранты орналастырылған жердің жанында «ӨГ» әріптік индексі, нұсқағыштан бастап гидрантқа дейінгі метрдегі қашықтық цифрлық мәндермен жазылған жарықтандырылған немесе флуоресцентті нұсқағыш орнатылады.

Өрт сөндіру су қоймасында «ӨС» әріптік индексі, шаршы метрлердегі су қорының цифрлық мәндері және бір мезгілде су қоймасы алаңында қойылатын өрт сөндіру автомобильдерінің саны жазылған ұқсас нұсқағыш орнатылады.

1576. Ішкі өртке қарсы су құбыры жүйелерінің өрт крандары клапаны бар бұру тетігі үй-жайдың еденінің үстінен $1,35 \pm 0,15$ м биіктікте болатындай етіп орнатылады, түтікқұбырмен және окпандармен жабдықталады және пломбаланатын өрт шкафтарына салынады. Қосарланған өрт крандарын бірінің үстінен бірін орнатуға жол беріледі, бұл ретте екінші кран еденнен кемінде 1 м биіктікте орнатылады.

Шкафтың есігінде «ӨК» әріптік индексі және реттік нөмірі көрсетіледі.

Өрт түтікқұбырлары құрғақ, жақсы оралып немесе бүктеліп жиналып крандар мен окпандарға жалғанып ұсталады.

1577. Сорғы станциясының үй-жайларында өртке қарсы сумен жабдықтаудың жалпы схемасы және сорғыларды байлау схемасы ілінеді.

Әрбір ысырмада және өрт сорғы-көтергіште олардың мақсаты көрсетіледі. Сорғы-көтергіштерді қосу тәртібі техникалық нұсқаулықтарда анықталады.

1578. Өрт сорғыларының электр қозғалтқыштарын қоректендіру кәсіпорының электр жабдықтауымен үздіксіз қамтамасыз етіледі.

1579. Сыртқы және ішкі өртке қарсы су құбырларының су өлшеу құрылғыларының суландыру желілерінде электр жетегі бар ысырмалар көзделеді, ысырмаларды ашу өрт шкафтарында орнатылған түймелерден жүргізіледі және өртке қарсы су құбырының сорғы-көтергіштері болған жағдайда, оларды іске қосуды бұғаттайды.

Су өлшеу құрылғыларының суландыру желілерінде орнатылған электр жетегі бар ысырмалардың жұмыс қабілеттілігі жылына кемінде екі рет, ал өрт сорғылары ай сайын тексеріледі.

1580. Өртке қарсы мақсаттарға арналған сорғы қондырғылары қолмен және қашықтықтан басқарумен, ал биіктігі 50 м-ден асатын ғимараттар, мәдени-ойын – сауық мекемелері, конференц-залдар, акт залдары үшін және спринклерлік, дренчерлік қондырғылармен жабдықталған ғимараттар үшін

қолмен, автоматты және қашықтықтан басқарумен көзделеді.

1581. Өртке қарсы мақсаттар үшін сорғылар автоматты немесе қашықтықтан іске қосу дабылымен қатар, өрт қранын ашумен, спринклерлік суландырғышты ашумен немесе дренчерлік жүйені қосумен (қолмен немесе автоматты) бір мезгілде су құбырының кірмесіндегі су өлшегіштің айналма желісінде электрлендірілген ысырманы ашу дабылымен қамтамасыз етіледі.

1582. Табиғи немесе жасанды су көздері (өзендер, көлдер, бассейндер, градириялар) жылдың кез келген уақытында өрт сөндіру автомобильдерін орнату және су жинау үшін өлшемі кемінде 12 x 12 м қатты төсемі бар алаңдарымен (пирстарымен) кіреберістермен қамтамасыз етіледі.

1583. Жасанды су қоймаларын, су көздеріне кіреберістер мен су жинағыш құрылғыларды үнемі әзірлікте ұстауды құрылыстардың меншік иелері қамтамасыз етеді.

1584. Су мұнаралары жылдың кез келген уақытында өрт техникасының су алуы үшін бейімделеді.

Өрт сөндіру мақсаттарына арналған су қорын шаруашылық және өндірістік қажеттіліктер үшін пайдалануға жол берілмейді.

1585. Өртке қарсы сумен жабдықтау жүйелерінің жабдығы (өрт гидранттары, өрт қрандары, сумен және көбікпен өрт сөндіру түтіктері, сондай-ақ су бүрку құбыр жүйелері) пайдалануға қабылдаудың алдында және жылына кемінде екі рет (көктемде және күзде) техникалық қарап-тексеріледі, су жіберу арқылы олардың жұмыс қабілеттілігі (су беруі) тексеріледі.

Техникалық қарап-тексеруге жатады:

1) механикалық зақымдардың (сызаттардың, жарықшақтардың және тағы басқаларының) бар-жоғын анықтау, лак-бояу жабынының тұтастығын айқындау мақсатында өрт қранын қарап-тексеру;

2) жиынтығын тексеру;

3) өрт түтікқұбырының қранға және оқпанға жалғану дұрыстығын және оларды алып-салудың жеңілдігін бақылау;

4) өрт оқпаны мен қрандағы, түтікқұбырдағы және түтік бағанындағы жалғама бастиектердің резеңке төсемшелерінің жай-күйін тексеру;

5) қранның су беруіне гидравликалық сынақтарды жүргізу және (немесе) түтіктерге су беру;

6) қысымды жоғарылататын сорғыны қосатын, сыртқы және ішкі өртке қарсы су құбырының жиекті желісіндегі электр ысырмасын ашатын түйменің жарамдылығын тексеру;

7) өрт сөндіру түтікқұбырының оралуы;

8) өрт қранының пломбалуы.

Ішкі өртке қарсы сумен жабдықтауды сынау +50С-ден төмен емес темпе-

ратурада жүргізіледі. Ішкі өртке қарсы сумен жабдықтау жүйелерінің су беруін техникалық қарап-тексеру және тексеру нәтижелері, актімен және сынау хаттамасымен рәсімделеді.

Су өткізу желісінің су беруін тексеру актісінің, өрт гидранттарын тексеру актісінің, ішкі өртке қарсы сумен жабдықтау жүйелерінің жұмыс қабілеттілігін сынау актісінің, су беруді сынау хаттамасының және өрт крандары клапандарының жұмыс қабілеттілігін сынау хаттамасының нысандары осы Қағидаларға 14-қосымшада келтірілген.

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
1-қосымша*

Өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулық

1. Өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулық осы Қағидалардың талаптары негізінде, ғимараттардың, құрылыстардың, технологиялық процестердің, технологиялық және өндірістік жабдықтың өрт қауіптілігі ерекшелігін негізге ала отырып әзірленуі тиіс.

2. Өрт қауіпсіздігі шаралары туралы нұсқаулықтарда мынадай мәселелерді көрсету қажет:

1) аумақтарды, ғимараттарды, құрылыстар мен үй-жайларды, оның ішінде эвакуациялау жолдарын күтіп ұстау;

2) жабдықты пайдалану және өрт қауіпті жұмыстарды жүргізу кезінде технологиялық процестердің өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету;

3) жарылыс-өрт қауіпті және өрт қауіпті заттар мен материалдарды сақтау және тасымалдау;

4) жұмыс аяқталғаннан кейін үй-жайларды қарап тексеру және жабу;

5) темекі шегу, ашық отты қолдану және от және өзге де өрт қауіпті жұмыстарды жүргізу үшін орындарды орналастыру;

6) жанғыш заттар мен материалдарды жинау, сақтау және жою, арнайы киім-кешекті ұстау және сақтау;

7) үй-жайларда бір мезгілде болатын шикізат, жартылай фабрикаттардың және дайын өнімнің рұқсат етілген мөлшері;

8) ауытқуы өрттің немесе жарылыстың шығуына әкелуі мүмкін бақылау-өлшеу аспаптарының шекті көрсеткіштері (манометрлер, термометрлер).

Өрт кезінде персоналдың іс-әрекеттері, оның ішінде:

1) өртке қарсы қызмет бөлімшелерін шақыру;

2) технологиялық құрал-жабдықты авариялық тоқтату;

3) желдеткіш пен электр жабдықтарын ажырату;

- 4) өрт сөндіру құралдары мен өрт автоматикасын пайдалану;
- 5) адамдарды, жанғыш заттар мен материалдық құндылықтарды эвакуациялау;
- 6) кәсіпорынның барлық үй-жайларын қарап тексеру және жарылыс-өрт қауіпсіз күйіне келтіру.

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
2-қосымша*

Эвакуациялау жоспарын жасау жөніндегі нысан

1. Ғимараттар мен құрылыстарда (тұрғын үйлерден басқа) қабатта бір мезгілде 10-нан астам адам болған кезде өрт шыққан жағдайда адамдарды эвакуациялау жоспарлары әзірленеді.

Эвакуациялау жоспарлары графикалық және мәтіндік бөлімдерден тұрады. Графикалық бөлім ғимаратты немесе құрылысты эвакуациялық шығу жолдарын (саты торларын, сыртқы ашық сатыларды, тікелей сыртқа шығу жолдарын), көрермендер мен қызмет көрсетуші персоналдың қозғалыс маршруттарын, сондай-ақ қол өрт хабарлағыштары түймелерінің, телефон аппараттарының, өрт сөндіру құралдарының (өрт сөндіру крандарының, өрт сөндіргіштердің) орналасқан орындарын көрсете отырып, әр қабатты (әр секторды) жоспарлауды қамтиды.

Мәтіндік бөлімде адамдарды эвакуациялаудың тәртібі мен реті, қызмет көрсетуші персоналдың міндеттері, сондай-ақ жарыстарға немесе мәдени ойын-сауық іс-шараларына өрт туралы құлақтандыру және адамдардың эвакуациялық шығу жолдарына қозғалысын ұйымдастыру бойынша қызмет көрсету жөніндегі күштерін жұмылдыру жазылады.

2. Эвакуациялау жоспарын әзірлегенде өрттің пайда болуы аса ықтимал жерлерге, оның дамуы ықтимал сипатына, құрылыстың көрермендермен толықтығына және жарыстар мен мәдени-сауықтыру іс-шараларын жүргізу үшін жұмылдырылған қосымша күштердің болуына қарай адамдарды эвакуациялаудың бірнеше (3-5) түрі көзделеді.

Эвакуациялау жоспарларының мәтіндік бөлімде әрбір нұсқа бойынша мыналар:

өрт туралы адамдарға құлақтандыру жүйесін ұйымдастыру (эвакуациялау қажеттілігі, құлақтандыру аймағы мен құлақтандыру әдістері, құлақтандыру құрамы туралы кім шешім қабылдайды);

қызмет көрсету персоналының тұлғалар санын, сондай-ақ эвакуациялауға жұмылдырылған қосымша күштерді (оларды жинау тәртібі, жинау орын-

дары, аймақтар мен секторлар бойынша жауаптылар, жинау дабылдары);

эвакуациялау жолдары (олардың ұзақтылығы мен бағыты, эвакуациялау жолына жауаптылар, эвакуация кезінде қозғалыс тәртібі, қызмет көрсету персоналының және эвакуациялау үрдісіне қатысудағы қосымша күштердің міндеттері);

эвакуациялау жолының соңғы пункттері (эвакуацияланғандарды бөліп жайғастыру тәртібі, қажет болса, оларға медициналық қызмет көрсету);

көрермендерді эвакуациялау үшін қосалқы шығу орындарын қолдану, арнайы жабдықты қолдану мүмкіндігі, сондай-ақ эвакуациялауды ұйымдастыруға және оны ойдағыдай өткізуге арналған әртүрлі техника мен инженерлік жүйелерді (түтін жою жүйесін, автоматты өрт сөндіру қондырғыларын, ішкі телефон және радио байланысын) қолдану көзделеді.

3. Жоспардың графикалық бөлімінде эвакуациялауда адамдардың қозғалу жолдары (эвакуациялық шығу бағытына қарай көрсеткіштері бар жасыл түсті тұтас сызықпен) көрсетіледі. Құрылыс ішінде адамдар жаппай жиналған болса, жоспарларда бұл аймақтарды эвакуациялау бағыттары көрсетілген, түрлі түсті реңктермен белгіленген эвакуациялық жолдарды қарастыру керек. Эвакуациялау жоспарында қосалқы эвакуациялау жолдары (жасыл түсті ирек жолмен) көрсетіледі.

4. Эвакуациялау жоспары (графикалық және мәтіндік бөлімдері) көрнекті рәсімделіп, өрт сөндіру бекеттері мен қызмет көрсету персоналының тәулік бойы кезекшілігі бар басқа да үй-жайда, сондай-ақ объектінің басшылығында көзге көрінетін жерде тұрады.

Графикалық бөлімдегі белгілердің толық жазылуы эвакуациялау жоспарының астында мемлекеттік және орыс тілдерінде беріледі.

5. Жалпы құрылыс үшін жалпы эвакуациялау жоспарынан басқа әр аймақ (сектор, үй-жайлар тобы) аймақтар мен секторлар бойынша жауапты кезекшілер болуы тиіс, өрт қауіпсіздігі шаралары мен өрт жағдайларындағы тәртіп ережелері туралы жаднамасы бар жалпы эвакуациялау жоспарынан үзінділермен (әртүрлі нұсқалар) қамтамасыз етіледі.

Эвакуациялау жоспарының үзіндісінде басқыш алаңдары, лифттер мен лифт холлдары, есік, балкон, дәліз, сыртқы басқыштарға арналған ойықтардың белгілері бар бөлмелер көрсетіледі.

Эвакуациялау жоспарынан үзінді арналған үй-жай секторының, аймақтың әр қабаттық жоспарында «Сіз тұрған үй-жай, аймақ...» деген жазумен белгіленеді. Эвакуациялау жолы бұл үзіндіде жасыл түсті тұтас сызықпен көрсетіледі.

Эвакуациялау бағытын көрсететін сызықтар қаралып жатқан үй-жайдан қауіпсіз жерге немесе тура сыртқа шығу орнына дейін жүргізіледі.

Эвакуациялау жоспарынан алынған үзінді үй-жайда көзге көрінетін жерде шынының (пленканың) астына іледі, жоспардан алынған үзіндінің көлемі 20х30 см кем емес.

Эвакуациялау жоспарынан алынған үзіндінің астында қолданған белгілердің түсінігі беріледі.

Үзіндінің мәтіндік бөлігінде қызмет көрсету персоналының және адамдарды эвакуациялауға жұмылдырылған күштердің міндеттері мен әрекеттерінің бірізділігі көрсетіледі.

Эвакуациялаудың жалпы жоспарынан алынған үзіндінің мәтіндік бөлігі аймақтан, сектордан, үй-жайдан эвакуациялауға жауапкершілік атқаратын адамда болады.

Эвакуациялау жоспарын кәсіпорынның, ұйымның басшысы бекітеді.

Үзіндінің мазмұнымен (қолдарын қойып) барлық қызмет көрсету персоналы, сондай-ақ көрермендерді эвакуациялауға жұмылдырылған барлық қосалқы күштер танысады.

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
3-қосымша*

Бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті ең аз көлемі

1. Объектіде (ғимаратта, құрылыста) өрт сөндіргіштердің типін таңдау және қажетті санын анықтау олардың өрт сөндіру қабілетіне, жанғыш материалдың түрі бойынша өрт сыныбына, қорғалатын үй-жайдың немесе технологиялық жабдықтың ерекшеліктеріне және басқа да параметрлерге (оның ішінде қорғалатын үй-жайдағы ортаның температурасына, өрт сөндіргіштен өрт сөндіргіш заттың ағынының ұзындығына, оның жұмыс істеу уақытына және өрт сөндіргіштің сыйымдылығына) байланысты жүзеге асырылады.

2. Өрт сөндіргіштің типі (тасымалданатын немесе жылжымалы) ықтимал өрт ошағының ауданына байланысты анықталады. Қорғалатын үй-жайда құрама өрт ошақтарының шығуы ықтимал жағдайда өрт сөндіргіштің типін таңдаған кезде қолданылу саласы бойынша барынша эмбебап өрт сөндіргіштер алынуы тиіс.

3. Жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша әртүрлі санаттағы ғимараттардың, құрылыстардың және құрылымдардың үй-жайларын қорғауға арналған өрт сөндіргіштер саны бір өрт сөндіргішпен қорғалатын шекті ауданға және осы қосымшаның 1 және 2-кестелеріне сәйкес үй-жайдың жалпы ауданына байланысты анықталады.

4. Өрттің ықтимал ошағынан бастап өрт сөндіргішті орналастыру

орнына дейінгі қашықтық:

- 1) қоғамдық ғимараттар мен құрылыстар үшін – 20 м;
 - 2) А, Б және В1-В4 санаттарындағы үй-жайлар үшін – 30 м;
 - 3) Г санатты үй-жайлар үшін – 40 м;
 - 4) Д санатты үй-жайлар үшін – 70 м.
5. Қоғамдық ғимараттар мен құрылыстарда әр қабатта кемінде екі қол өрт сөндіргіші орналастырылуы тиіс
6. Жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша Д санатты, ауданы 100 м² кем үй-жайларды қол өрт сөндіргіштерімен жарақтамауға рұқсат етіледі.
7. Жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша бір санатағы бірнеше шағын үй-жайлар болған кезде қажетті өрт сөндіргіштер саны осы қосымшаның 1 және 2-кестелері бойынша осы үй-жайлардың жиынтық ауданын есепке алып анықталады.
8. Кәсіпорыннан қайта зарядтауға жөнелтілген өрт сөндіргіштер зарядталған өрт сөндіргіштердің тиісті санымен алмастырылуы қажет.
9. Қымбат электронды жабдығы бар, сондай-ақ тарихи құндылыққа ие заттарды сақтауға арналған үй-жайларды (оның ішінде телефон станцияларының, мұражайларлардың, мұрағаттардың үй-жайларын) қорғау үшін өрт сөндіру кезінде жоғарыда аталған заттардың өрт сөндіргіш затпен зақымдану қаупін болдырмау үшін ауа-эмульсиялық және көмірқышқыл өрт сөндіргіштер қолданылуы тиіс.
10. Автоматты стационарлық өрт сөндіру қондырғыларымен жабдықталған үй-жайлар нормативтік тиістіліктің 50 % есебінің негізінде қол өрт сөндіргіштерімен қамтамасыз етіледі.
11. Объектіде орналастырылған барлық өрт сөндіргіштердің белгіленген нысандағы паспорттары болуы қажет.
12. Өрт сөндіргіштерді көрінетін жерлерде және үй-жайдан эвакуациялық шығу жолдарының жанында еденнен 1,5 артық емес биіктікте орналастыру жүзеге асырылады және өрт кезінде адамдарды ғимараттан қауіпсіз эвакуациялауға кедергі келтірмеуі қажет.
- Толық массасы 15 кг кем өрт сөндіргіштер олардың үсті еденнен 1,5 м аспайтын биіктікте орналасатындай етіп орнатылуы тиіс.
- Толық массасы 15 кг және одан астам тасымал өрт сөндіргіштер өрт сөндіргіштің үсті 1,0 м аспайтын биіктікте орналасатындай етіп орнатылуы тиіс. Оларды кенеттен әсер етуден ықтимал құлап қалуларынан міндетті бекітіліп еденге орнатуға болады.
13. Өртке қарсы жайма, өрт сөндіруге арналған қылшық жүнді мата немесе киіз (төсеніш, жанбайтын материалдан жасалған жамылғы) қақпақты металл футлярларда сақталуы және үш айда кемінде бір рет кептірілуі және

тозаңнан тазартылуы қажет.

14. Бастапқы өрт сөндіру құралдарын, механикаландырылмаған құрал-саймандар мен өрт мүлкін ішкі өрт сөндіру су құбырымен және автоматты өрт сөндіру қондырғыларымен жабдықталмаған өндірістік және қойма үй-жайларында, сондай-ақ сыртқы өртке қарсы су құбыры жоқ кәсіпорындардың (ұйымдардың) аумағында орналастыру үшін немесе осы кәсіпорындардың ғимараттары, құрылыстары және сыртқы технологиялық қондырғылары сыртқы өртке қарсы сумен жабдықтау көздерінен 100 м астам қашықтықта шалғай орналасқан кезде өрт қалқандары жабдықталады.

Өрт қалқандарының қажетті саны мен олардың типі осы қосымшаның 3-кестесіне сәйкес үй-жайлардың, ғимараттардың, құрылыстардың және сыртқы технологиялық қондырғылардың жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша санатына, бір өрт қалқанының шекті қорғайтын ауданына және өрттің сыныбына байланысты анықталады.

15. Өрт қалқандары осы қосымшаның 4-кестесіне сәйкес алқашқы өрт сөндіру құралдарымен, механикаландырылмаған өрт құрал-саймандарымен және өрт мүлкімен жинақталуы тиіс.

16. Өрт қалқанының жанына орнатылатын су сақтауға арналған бөшке-лердің көлемі кемінде 0,2 м болуы және олар шелекпен жинақталуы қажет. Құм салуға арналған жәшіктердің көлемі 0,5 м³, 1,0 м³ немесе 3,0 м³ болуы және қалақ күрекпен жабдықталуы керек. Жәшіктің конструкциясы құм алып шығуға қолайлы болуы және жауын-шашынның түсуін болдырмауы қажет.

17. Құм салынған жәшіктер қалқандармен бірге үй-жайларда немесе тез тұтанатын немесе жанғыш сұйықтықтардың төгілуі ықтимал ашық алаңқайларда орнатылады.

1-кесте

Үй-жайларды тасымалданатын өрт сөндіргіштермен жарактау жөніндегі ең аз тізбе

Үй-жайлардың функционалдық мақсатының атауы және жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша өндірістік немесе қойма үй-жайының (ғимараттың, құрылыстың) санаты	Өрт сөндіргіштердің тиісті типімен қорғалатын үй-жайдың ең үлкен ауданы, м ²	Өрт сыныбы	Өрт сөндіргіштердің типіне және корпусының көлеміне қарай өрт сөндіргіштердің қажетті саны						
			Көлемі 10 л көбікпен және сумен өрт сөндіргіштер	Көлемі л ұнтақпен өрт сөндіргіштер, (өрт сөндіргіш заттың массасы, кг)			Ауа-эмульсиялық көлемі л өрт сөндіргіштер		Көлемі л көмірқышқылмен өрт сөндіргіштер, (өрт сөндіргіш заттың массасы, кг) 3(5), 5(8)
				(2)	5(4)	0(9)	3	6	
А, Б, В1-В4 (жанғыш газдар мен сұйықтықтар)	200	А	2++	-	2+	1++	1++	1+	-
		В	4+	-	2+	1++	1+	1+	-
		С	-	-	2+	1++	-	-	-
		Д	-	-	2+	1++	1+	1+	-
		(Е)	-	-	2+	1++	-	-	-
В1-В4 (қатты жанғыш заттар мен материалдар)	400	А	2++	4+	2++	1+	1++	1+	-
		Д	-	-	2+	1++	1+	1+	-
		(Е)	-	-	2++	1+	-	-	4+
		С	-	4+	2++	1+	-	-	-
Г және Д	1800	А	2++	4+	2++	1+	++	1+	-
		Д	-	-	2+	1++	1+	1+	-
		(Е)	-	2+	2++	1+	-	-	4+
Қоғамдық ғимараттар	800	А	4++	8+	4++	2+	2++	1++	-
		(Е)	-	-	4++	-	4+	-	4+

Ескертпелер: 1. «++» белгісімен қорғау объектілерін жарактауға ұсынылатын өрт сөндіргіштер, «+» белгісімен ұсынылатын өрт сөндіргіштер болмаған кезде және тиісінше негізделген кезде қолдануға рұқсат етілетін өрт сөндіргіштер, «->» белгісімен осы қорғау объектілерін жарактау үшін рұқсат етілмейтін өрт сөндіргіштер белгіленген.

2. Өртүрлі сыныпты өрттерді сөндіру үшін ұнтақпен өрт сөндіргіштерде тиісті зарядтары болуы қажет: А сыныбы үшін - ABC (E) ұнтағы; B,C және (E) сыныптары үшін - BC(E) немесе ABC (E) және D - D.

3. D сыныпты өрттерді сөндіру үшін ауа-эмульсиямен сөндіргіштердің тиісті өрт сөндіргіш заттарының зарядтары мен тиісті таңбалануы болуы тиіс.

2-кесте

Үй-жайларды жылжымалы өрт сөндіргіштермен жарактау жөніндегі ең аз тізбе

Жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша өндірістік немесе қойма үй-жайының (ғимараттың, құрылыстың) санаты	Өрт сөндіргіштердің тиісті типімен қорғалатын үй-жайдың ең үлкен ауданы, м ²	Өрт сыныбы	Өрт сөндіргіштердің типіне және корпусының көлеміне қарай өрт сөндіргіштердің қажетті саны				
			Көлемі 100 л ауа-көбікпен өрт сөндіргіштер	Көлемі 50 л ауа-эмульсиялық өртсөндіргіштер		Көлемі 100 л ұнтақпен өрт сөндіргіштер	Көлемі л көмірқыш қыл мен өрт сөндіргіштер
				25	50		
А, Б, В1-В4 (жанғыш газдар мен сұйықтықтар)	500	А	1++	2++	1++	1++	-
		В	2+	2++	1++	1++	-
		С	-	-	-	1++	-
		Д	-	-	-	1++	-
		(Е)	1. -	-	-	1+	2+
В1-В4 (қатты жанғыш заттар мен материалдар), Г	800	А	1++	2++	1++	1++	4+
		В	2+	2++	1++	1++	-
		С	-	-	-	1++	-
		Д	-	-	-	1++	-
		(Е)	-	-	-	1+	1++

Ескертпелер:

1. «++» белгісімен қорғау объектілерін жарақтауға ұсынылатын өрт сөндіргіштер, «+» белгісімен ұсынылатын өрт сөндіргіштер болмаған кезде және тиісінше негізделген кезде қолдануға рұқсат етілетін өрт сөндіргіштер, «-» белгісімен осы қорғау объектілерін жарақтау үшін рұқсат етілмейтін өрт сөндіргіштер белгіленген.
2. Өртүрлі сыныпты өрттерді сөндіру үшін ұнтақпен өрт сөндіргіштерде тиісті зарядтары болуы қажет: А сыныбы үшін - АВС (Е) ұнтағы; В,С және (Е) сыныптары үшін - ВС(Е) немесе АВС (Е) және D - D.

3-кесте

Ғимараттарды, құрылыстарды және аумақтарды өрт қалқандарымен жарақтау жөніндегі ең аз тізбе

Үй-жайлардың функционалдық мақсатының атауы және жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша үй-жайлардың немесе сыртқы технологиялық қондырғылардың санаты	Бір өрт қалқанымен қорғалатын шекті аудан, м ²	Өрт сыныбы	Өрт қалқанының типі
А, Б және В1-В4 (жанғыш газдар мен сұйықтықтар)	200	А В (Е)	ЩП-А ЩП-В ЩП-Е
В1-В4 (қатты жанғыш заттар мен материалдар)	400	А Е	ЩП-А ЩП-Е
Г және Д	1800	А В Е	ЩП-А ЩП-В ЩП-Е
Ауыл шаруашылығы дақылдарын бастапқы өңдеу бойынша кәсіпорындардың (ұйымдардың) үй-жайлары мен ашық алаңдары	1000	-	ЩП-СХ
Дәнекерлеу немесе өзге от қауіпті жұмыстарды жүргізу кезіндегі әртүрлі мақсаттағы үй-жайлар	-	А	ЩПП

Ескертпе: 3-кестеде мынадай белгілеулер пайдаланылған:

- ЩП-А – А сыныпты өрт ошақтары үшін өрт қалқаны;
- ЩП-В – В сыныпты өрт ошақтары үшін өрт қалқаны;
- ЩП-Е – Е сыныпты өрт ошақтары үшін өрт қалқаны;
- ЩП-СХ – ауыл шаруашылығы кәсіпорындары (ұйымдары) үшін өрт қалқаны;
- ЩПП - жылжымалы өрт қалқаны.

18. Жарылыс-өрт және өрт қауіптілігі бойынша АН, БН және ВН санатты

үй-жайлар мен сыртқы технологиялық қондырғылар үшін жәшіктердегі құм қоры әрбір 500 м² қорғалатын аумаққа кемінде 0,5 м³, ал ГН және ДН санатты үй-жайлар мен сыртқы технологиялық қондырғылар үшін әр қорғалатын 1 мың м² аумаққа кемінде 0,5 м³ болуы тиіс.

19. Өртке қарсы жаймалар, қылшық жүнді маталар немесе киіз ауа өтпесе жанбайтын заттар мен материалдар өртін өшіру үшін қолданылуы тиіс.

Өртке қарсы жаймалардың, қылшық жүнді маталардың немесе киіздің өлшемі кемінде 1x1м болуы және ауданы қолданылатын жайманың ауданынан 50 % аспайтын заттар мен материалдардың өрт ошақтарын сөндіруге арналуы тиіс. Тез тұтанатын және жанғыш сұйықтықтарды қолданатын және сақтайтын орындарда жаймалардың өлшемдерін 2x1,5 м немесе 2x2 м дейін үлкейтуге рұқсат етіледі.

4-кесте

Өрт қалқандарын механикаландырылмаған өрт құрал-саймандарымен және өрт мүлкімен жинақтау жөніндегі ең аз тізбе

Бастапқы өрт сөндіру құралдарының, механикаландырылмаған құрал-саймандардың және мүліктің атауы	Өрт қалқанының типіне және өрт сыныбына байланысты жинақтау жөніндегі ең аз тізбе				
	ЩП-А А сыныбы	ЩП-В В сыныбы	ЩП-Е Е сыныбы	ЩП-СХ	ЩПП
Өрт сөндіргіштер: ауа-көбікпен (ОВП), көлемі 10 л	2	2	-	2	2
көлемі л, ұнтақпен (ОП), (өрт сөндіргіш құрамның массасы, кг):					
10(9)	1	1	1	1	1
5 (4)	2	2	2	2	2
көлемі л көмірқышқылмен өрт сөндіргіштер (ОУ), (өрт сөндіргіш құрамының салмағы, кг) 5 (3)	-	-	2	-	-
Сүймен	1	1	-	1	1
Ілмек	1	-	-	1	-
Шелек	2	1	-	2	1

Өртке қарсы жайма, қылшық жүнді мата немесе киіз (төсеніш, жанбайтын материалдан жасалған жабын)	-	1	1	1	1
Үшкір күрек	1	1		1	1
Қалақ күрек	1	1	1	1	-
Айырлар	-	-	-	1	-
Су сақтауға арналған сыйымдылық, көлемі:					
0,2 м³	-	-	-	1	-
0,02 м³	1	-	-	-	1
Құмы бар жәшік	-	1	1	-	

Ескертпе – Өртүрлі сыныпты өрттерді сөндіру үшін ұнтақпен өрт сөндіргіштердің тиісті зарядтары болуы тиіс: А сыныбы үшін - ABC (E) ұнтағы; В және (E) сыныбы үшін - BC(E) немесе ABC (E) ұнтақтар.

5-кесте

Қызмет көрсету объектілерін бастапқы өрт сөндіру құралдарымен жарақтау жөніндегі ең аз тізбе

Объектілер мен құрылыстардың атауы	Ауданы (м²)	Бастапқы өрт сөндіру құралдарының атауы және қажетті саны		
		Ұнтақпен өрт сөндіргіштер (дана)	Көмір қышқылмен (дана)	ЩП-В типті өрт қалқаны (жинақ)
Техникалық қызмет көрсету станциясы	әрбір 100	2 – "ОП-5" не 1 – "ОП-10"	1- "ОУ-2"	-
Көлік тұрақтары мен гараждар: ашық тұрақтар	әрбір 100	2 – "ОП-5" не 1 – "ОП-10"	-	1
гараждар	1 гаражға деген есеппен	1- "ОП-2"	-	-
әкімшілік ғимарат немесе күзет үй-жайы;	100-ге дейін	2 – "ОП-5" не 1 – "ОП-10"	-	-

гараж аумағы	әрбір 100	2-"ОП-5" не 1-"ОП-10"	1-"ОУ-2"	1
Өнімділігі тәулігіне 500 және одан астам жанармай құятын АЖҚС («қарбалас» сағатта 135 және одан астам жанармайқую орындары)	-	4 – «ОП-5» 2-»ОП-10» 1-»ОП-100»	2-»ОУ-2»	
Өнімділігі тәулігіне 500 – ден кем жанармай құятын АЖҚС («қарбалас» сағатта 135-тен кем жанармай құю орындары)	-	2 – «ОП-5» 1-»ОП-10» 1-»ОП-100»	1-»ОУ-2»	
Оператор бөлмесі, дүкен, тамақтану бекеті (АЖҚС жанындағы)	әрбір 100	1 - ОП-5	1-"ОУ-2"	
Жеке тұрған сауда павильондары, дүңгіршектер, қабылдау пункттері, жөндеу шеберханалары, валюта айырбастау пункттері, халық тұтынатын тауарлар сатылатын, оның ішінде көтерме рыноктар мен базарлар аумағында орналасқан контейнерлер	100-ге дейін қоса әрбір 100	1- "ОП-5" 1- "ОП-5"	- -	- -
Қоғамдық, тұрғын ғимараттар мен құрылыстарға кірістірілген-жапсарлас құрылыстар: сауда, тұрмыстық қызмет көрсету, тамақтану кәсіпорындары, дене шынықтыру- сауықтыру кешендері, кітапханалар, дәріханалар, медициналық кабинеттер, кассалық есеп айырысу кәсіпорындары, көркем шеберханалары, сүт асүйлері, мұражайлар мен көрмелер	100-ге дейін	2 – «ОП-5» не 1-»ОП-10»	-	-
	әрбір 100	2 – «ОП-5» не 1- «ОП-10»	-	-

Офистер, залдар, дискотекалар, ойын мекемелері, валюта айырбастау пункттері, байланыс бөлімшелері, фотосалондар, жерлеу (рәсімдер) бюросы, кеңселер, жөндеу шеберханалары, шағын өндірістер, тир, бильярд бөлмесі, көшірме жасау-көбейту, туристік, көлік агенттіктері.	100-ге дейін қоса әрбір 100	2 – «ОП-5» не 1-»ОП-10» 2 – «ОП-5» не 1- «ОП-10»	- -	- -
---	-----------------------------	--	-----	-----

Ескертпелер:

1. 5-кестенің тізбесіне кірмеген объектілерге, бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті саны осы Қағидаларға 11-қосымшасының талаптарының негізінде анықталады.

2. Автокөлік құралдарына арналған өрт сөндіргіштер саны «Донғалақты көлік құралдарының қауіпсіздігі туралы» Кеден одағының техникалық регламентіне (КО ТР 018/2011) сәйкес анықталады.

3. Ұнтақты өрт сөндіргіштерді ауа-эмульсиялы өрт сөндіргіштермен ауыстыруға болады.

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
4-қосымша
Нысан*

Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалану журналы

1. Өрт автоматикасы жүйелерімен және қондырғыларымен жабдықталған объектінің атауы
мен ведомстволық бағыныстылығы (меншік нысаны)

(жүйенің түрі, іске қосу тәсілі)

Мекенжайы, телефоны _____

Жүйені монтаждау күні, монтаждау ұйымының атауы

Өрт автоматикасы жүйесінің типі _____

Жүйеге қызмет көрсететін ұйымның (қызметтің) атауы

Телефоны _____

2. Өрт автоматикасы жүйесінің сипаттамасы

(техникалық құралдардың атауы, типтері, шығару күні, пайдалануды бастау күні, қуәландырудың кезекті мерзімі)

3. Өрт автоматикасы жүйесінің қағидаттық немесе монтаждау схемасы.

4. Гидравликалық және электрлік сынау нәтижелері:

Өткізу күні	Сынау нәтижелері	Қорытынды	Қолы
-------------	------------------	-----------	------

5. Кезекшілікті қабылдау-тапсыру және жүйенің техникалық жай-күйі:

Қабылдау-тапсыру күні	Кезекшілік кезеңінде жүйелердің жай-күйі	Қорғалатын объектілердің атауы және сигналдар келіп түскен жүйелердің типі	Кезекшілікті қабылдау-тапсырғандардың тегі,
-----------------------	--	--	---

6. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының бас тартулары мен ақаулықтарын есепке алу

Р/с №	Хабарламаның келіп түскен күні мен уақыты	Бақыланатын үй-жайдың атауы	Ақаулықтың сипаты	Хабарламаны қабылдаған-ның тегі мен лауазымы	Ақаулықты жою күні мен уақыты
-------	---	-----------------------------	-------------------	--	-------------------------------

Ескертпелер:

- 1) Ақаулықтарды уақтылы жоюды талдау күн сайын жүргізіледі.
- 2) Журналда бас тартулардың, ақаулықтардың, жалған іске қосулардың санын қорытындылау ай сайын жүргізіледі.
- 3) Журналды жедел (кезекші) персонал жүргізеді.

7. Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларына техникалық қызмет көрсетуді және жоспарлы-алдын алу жөндеулерін есепке алу.

Р/с №	Күні	Жүйенің типі	Бақыланатын объект	Жүргізілген жұмыстардың сипаты	Жүргізілген жұмыстардың тізбесі	ТҚК жүргізген адамның лауазымы, тегі және қолы
-------	------	--------------	--------------------	--------------------------------	---------------------------------	--

8. Өрт автоматикасы жүйесіне қызмет көрсетуші персоналдың білімін тексеру.

Р/с №	Тексерілушінің тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда), лауазымы, жұмыс өтілі	Тексеру күні	Білімін бағалау	Тексерушінің қолы	Тексерілушінің қолы
-------	---	--------------	-----------------	-------------------	---------------------

9. Өрт автоматикасы жүйелерінің іске қосылуын (ажыратылуын) есепке алу.

Р/с №	Бақыланатын объектінің атауы	Өрт автоматикасы жүйесінің түрі мен типі	Іске қосылу (ажыратылу) күні	Іске қосылу (ажыратылу) себебі	Өрттің шығыны	Іске қосылу себебі
-------	------------------------------	--	------------------------------	--------------------------------	---------------	--------------------

10. Өрт автоматикасы жүйелерімен жұмыс істеу кезінде қауіпсіздік техникасы бойынша техникалық және жедел персоналға нұсқаулық беру.

Р/с №	Нұсқаулықтан өтушінің тегі	Нұсқаулықтан өтушінің атқаратын лауазымы	Нұсқаулық өткізу күні	Нұсқаулықтан өтушінің қолы	Нұсқаулық өткізген адамның қолы
-------	----------------------------	--	-----------------------	----------------------------	---------------------------------

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
5-қосымша
Нысан*

**Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын
пайдалануға қабылдау АКТІСІ**

_____ қаласы 20__ ж. «__» _____

(тапсырыс беруші ұйымның атауы)

20__ ж. «__» _____ № _____ шешімімен мынадай құрамда:
Төраға - тапсырыс берушінің (бас мердігердің) өкілі _____

_____ (лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты)

Комиссия мүшелері - өкілдер:

монтаждау ұйымдары _____

_____ (лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты)

іске қосу, баптау ұйымдары _____

_____ (лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты)

тағайындалған комиссия орындалған жұмыстарды тексерді және анықтады:

1. Монтаждау-баптау (іске қосу баптау) ұйымы _____

_____ әзірлеген (құрастырған) жоба бойынша (ұйымның атауы)

монтаждалған қондырғыны _____

(объектінің атауы)

_____ (қондырғының атауы) қабылдауға ұсынды.

2. _____ монтаждау жұмыстарын

(ұйымның атауы)

20__ ж. «__» _____ бастап 20__ ж. «__» _____ аралығында орындады.

3. _____ іске қосу баптау жұмыстарын

(іске қосу баптау ұйымының атауы)

20__ ж. «__» _____ бастап 20__ ж. «__» _____ аралығында орындады.

4. Кешенді байқау процесінде анықталған ақаулар мен кемшіліктер жойылды (қажет болған кезде осы актіге қосымшада көрсету керек).

Комиссияның қорытындысы:

Іске қосу баптау жұмыстарын қоса алғанда, кешенді байқаудан өткен қондырғы, орындалған жұмыстардың сапасын

_____ (өте жақсы, жақсы, қанағаттанарлық)

деп бағалай отырып, 20__ ж. «__» _____ бастап пайдалануға қабылданды деп есептелсін.

Құжаттама актісіне қоса беріліп отырған тізбе _____

Комиссия:

Комиссия төрағасы _____

(қолы)

М.О.

Комиссия мүшелері _____ (қолдары)

Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
6-қосымша
Нысан

**Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының монта-
жалған аспаптары мен жабдығының ВЕДОМОСІ**

(объектінің атауы)

жобасы бойынша

Жобаның реттік және ерекшелік нөмірі	Атауы	Типі	Зауыт нөмірі	Ескертпе
--------------------------------------	-------	------	--------------	----------

Тапсырды _____

(тапсырыс беруші өкілінің лауазымы,

тегі, аты, әкесінің (болған жағдайда) (қолы)

қабылдады _____

(монтаждау ұйымы өкілінің лауазымы,

тегі, аты, әкесінің (болған жағдайда) (қолы)

Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
7-қосымша
Нысан

**Өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын
қуәландыру АКТІСІ**

_____ қаласы

20__ж. «__»

Объект _____

(атауы)

Комиссия құрамы:

Комиссия төрағасы _____

(лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда)

Комиссия мүшелері _____

(лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда)

байқап-тексеру жүргізді _____

(қондырғының атауы)

(қондырғының орналасу орнын көрсету)

(элементтердің атауы)

Жұмыстар 20__ ж. «__» _____ және «__» _____ аралығында жүргізілді

Байқап-тексеру кезінде:

анықтал-

ды (қондырғылардың, элементтердің жай-күйі)

Комиссияның қорытындысы:

(қолданыстағы өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын одан әрі пайдалану мүмкін мүмкін емес немесе жаңа жүйелер мен қондырғыларды монтаждауды орындау қажет; өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларының жекелеген техникалық құралдарына жөндеу жүргізу қажет; келесі куәландыру мерзімін белгілеп, өрт автоматикасы жүйелері мен қондырғыларын пайдалануды ұзарту қажет)

Комиссия төрағасы:

(қолы, лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты ,болған жағдайда)

Комиссия мүшелері

(қолы, лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
8-қосымша*

Отқа төзімділік дәрежесіне байланысты дүңгіршектер мен павильондар арасындағы өртке қарсы қашықтықтар

Дүңгіршектер мен павильондардың отқа төзімділік дәрежесіндегі қашықтық, метрмен	I,II,III	IIIa, IIIб, IV, IVa, V
I, II, III	6	8
IIIa, IIIб, IV, IVa, V	8	10

**Ота жасайтын бөлмеде өрттер мен жарылыстардың алдын алу
жөніндегі қорғау шаралары**

1. Есірткінің өздігінен тұтануын болдырмау үшін жұмыстан кейін олар буландырғыштан герметикалық түрде жабылатын ыдысқа төгіледі. Эфир ақырын, шашыратпай төгіледі. Наркоздан кейін қалған эфирді раковинаға төгуге жол берілмейді.

2. Эфирді буландырғыштан қабылдау ыдысына бос құламалы ағыспен құюға жол берілмейді. Ол үшін электр өткізгіш материалдан жасалған май құйғыш қолданылады, май құйғыштар жерге тұйықталады, май құйғыштың шеті ыдыстың түбіне жетуі тиіс. Олай болмайтын жағдайда эфир ыдысқа осы өткізгіш арқылы ағуы үшін жерге тұйықталған өткізгіштің шеті май құйғыш арқылы ыдыстың түбіне жеткізілуі қажет.

3. Есірткіні төккеннен кейін буландырғыш, шлангілер және наркоз аппаратының барлық алмалы бөлшектері жылы сумен шайылады.

4. Ота жасау бөлмелерінде газдарды бір баллоннан екінші баллонға құюға және қысымдағы газдары бар баллонға қосымша газдар мен есірткілерді кіргізуге жол берілмейді. Мұны машықтанған персонал арнайы жабдықталған үй-жайда жүргізеді.

5. Ота жасау және наркоз үй-жайларында ашық отты (спиртовка, газ оттықтары, тұтатылған сіріңкелерді) қолдануға, темекі шегуге және электр жылытқыш құралдарын пайдалануға жол берілмейді. Баллонның вентилін жылыту үшін жылытқы қолданылады.

6. Наркоз және ота жасайтын үй-жайларда қолданылатын жабдықтардың ашық беттерінің температурасы 120°C аспайды.

7. Эндоскопиялық құралдардың шағын шамдарының қатты қызуына жол берілмейді.

8. Наркоз кезінде бұзылған және ұшқын шашатын электр жабдығын пайдалануға жол берілмейді.

9. Қауіпті аймақтарда қолданылатын барлық электр медициналық жабдық жарылыстан қорғалған түрде орындалған болуы тиіс.

10. Наркоз кезінде термокаутердің тұтанғыш анестетикасын, диатермия аппаратын, электр хирургиялық аппараттарды, жарылыстан қорғалмаған түрде орындалған рентген аппараттарын, дефибриляторларды қолдануға жол берілмейді.

Ескертпе. Фторотан, азоттың шала тотығы, хлороформ және басқа тұтанбайтын қоспаларға көшкен жағдайда жоғарыда аталған аппарату-

раны қолдануға жол беріледі, бұл ретте тұтанғыш дезинфекциялау құралдарын пайдалануға жол берілмейді.

11. Ота жасайтын бөлмелердің статикаға қарсы материалдан жасалған едендерін (лас шөгінділерінің негізінде) электр өткізгіш қасиетін жоғалтуы ықтимал өткізбейтін үлбірінің пайда болуын болдырмау үшін үнемі жуып тұрады. Еденнің бетін балауызбен немесе лакпен өңдеуге жол берілмейді.

12. Наркоз аппаратының бөлшектерін (бейөткізгіш) лейкопластырмен жабыстыруға, статикаға қарсы емес резеңкедан есірткі қоспаларын атмосфераға жою үшін шлангтарды пайдалануға, электр өткізгіш материалдың бұзылған бөлшектерін бейөткізгіштен жасалған бөлшектерге ауыстыруға жол беріледі.

Ескертпе. Наркоз аппараттарының барлық бөлшектері электр өткізгіш материалдарынан жасалады: қаптар, шлангтар, маскалар, демалу трубкалары және аппараттың демалу контурының басқа бөлшектері, сондай-ақ доңғалақтардың тысы мен төсемдері электр өткізгіш резеңкедан, ал өткізгіштер – түсті металлдан немесе электр өткізгіш пластмассадан жасалады.

13. Наркоз аппаратының барлық бөлшектері арнайы майлаумен майлануы тиіс. Эндотрахиалды трубкалар мен дәке тампондарын тек таза глицеринмен ғана майланады.

14. Жабдықтың белдік берілістерін еденнен 0,25 м қауіпті аймақтар шегінде (наркоз затының тым жоғары концентрациясында) орналастырылмайды. Белдік берілістер қауіпті аймақтан жоғары орнатылған жерлерде белдіктерді үлес қарсылығы 105 Ом/м статикаға қарсы материалдан жасау керек.

Белдіктерді шайырман, балауызбен және сыртқы қарсылықты арттыратын басқа да заттармен майлауға жол берілмейді.

15. Қауіпті аймақтарда қолданылатын тоқымалы маталарға тиісті статикаға қарсы заттар сіндіріледі. Бұндай маталарға жуылғаннан кейін қайтадан статикаға қарсы заттарды сіндіру керек.

16. Жабдықтың барлық металл және электр өткізгіш металлды емес бөліктері статикалық электр зарядтарын шығару үшін жерге тұйықталады.

Жабдықтың металлды емес бөліктері егер олардың сыртқы және ішкі қабатының жерге тұйықтау шинасына қатысты кез келген жерінің қарсылығы 107 Ом асқанда электр статикалық түрде жерге қосылған болып саналады. Ота жасау алдында наркоз аппаратының резеңкедан жасалған бөліктерін сумен сулау керек.

17. Қызмет көрсету персоналының электрленуін болдырмау үшін мынадай ережелерді сақтау керек:

1) ота жасау бөлмесіндегі қызмет көрсету персоналының киімі мақта-ма-

тадан жасалады, жабық және толық қонымды, әбден кептірілген және қатты крахмалданбаған болады. Пайдаланар алдында киім мен аяқ киімді ылғалдығы 80 % асқан үй-жайларда ұстау ұсынылады.

Науқас мақта-матадан тігілген киімде болуы тиіс. Ота жасайтын бөлмеде және басқа жарылыс қауіпті үй-жайларда қозғалғанда қатты электрленетін, адамның денесінде зарядтардың тез жиналуына соғатын жүн, жібек, сондай-ақ нейлон, капрон және басқа да синтетикалық маталардан тігілген киімді киюге жол берілмейді.

2) қызмет көрсетуші персоналдың аяқ киімінің табаны былғарыдан немесе электр өткізгіш резеңкедан жасалған болады, ол аяқ киімнің үстінен мақта-матадан жасалған арнайы операциялық бахилдар киіледі. Ота жасайтын бөлмеде табаны резеңкедан, пластиктан немесе басқа бейөткізгіштерден жасалған аяқ киімді киюге жол берілмейді.

3) ота жасайтын бөлмеде қызмет көрсету персоналының шаштары қалпақпен немесе мақта-мата бас жаулықпен жабылады.

18. Ота жасайтын бөлменің персоналына білезік, жүзік және басқа да металл заттарды тағуға жол берілмейді.

19. Наркоз аппараттарына қызмет көрсету персоналының қолдарында, сондай-ақ науқастың бетінде майдың, помаданың іздері болмау керек.

20. Ота жасайтын бөлмедегі салыстырмалы ылғалдылық гигрометр немесе психрометр арқылы операция жасар алдында және операция барысында бақыланады. Ауа температурасын бақылау ұсынылады. Ота жасайтын бөлмеде ауаның салыстырмалы ылғалдылығы 55 %-дан болса, наркоз үшін тез тұтанғыш есірткі қоспаларын немесе анестетиканы қолдануға жол берілмейді.

21. Тұтану мен жарылыстан кепілді сақтандыру – тез тұтанғыш есірткі заттарын (фторотан, хлороформ, азоттың шала тотығы, центрэн) қолдану. Тұтанғыш анестетикалармен жұмыс істегенде жарылыстардың алдын алу тұтанудың себептері мен көздерін жоюдан тұрады.

22. Желдеткіш жүйесінің жұмысқа қабілеттігін бақылау үшін операция кезінде құрамында есірткі буының бар-жоғына ауа сынамасы алынады. Сынамаларды операциялық бригаданың мүшелері дем алатын аймақта орналасқан ауданнан алады.

23. Ауаны тазартқыш сүзбелерінің жұмысқа қабілеттілігін бақылау үшін аптасына кемінде бір рет операция жасайтын бөлмеге жеткізілетін ауаның тазалығын, қосалқы бөлшектердің және бактериялы флораның болуы анықталады. Ауада бактериялы флора пайда болған жағдайда, оның себептері жойылғанша операция тоқтатылады.

Мұнай өнімімен қамтамасыз ететін негізгі және қосалқы кәсіпорындарға арналған бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті ең аз тізбесі

Ғимараттардың, үй-жайлардың және өндірістік учаскелердің атаулары	Қорғалатын аудан	Көмір қышқылды өрт сөндіргіштер		Көбікті өрт сөндіргіштер ОВП-10	Ұнтақты өрт сөндіргіштер		Құмы бар жәшік
		ОУ-2	ОУ-5 не-месе ОУ-8		ОП-5 не-месе ОП-10	ОП-100	
1	2	3	4	5	6	7	8
Мұнай өнімдерін автоцистерналарға құю алаңы	-	-	-	4	-	-	1
Бір жақты, екі жақты темір жол ағызу-құю эстакадасы	ұзындығының әрбір 50 метріне	--	--	2 4	1 2	--	1 2
Мұнай өнімдерін айдайттын сорғы бөлмелер	50 м ²	-	2	2	-	-	1
ООА және А үй-жайлары	50 м ²	-	2	-	-	-	-
Мұнай өнімдерін ыдыста сақтау қоймасы	200 м ²	-	-	1	2	-	-
Мұнай өнімдерін шағын ыдысқа босату орындары	-	-	-	1	-	-	1
Өзен және теңіз айлақтары	әрбір 50 метрге	-	2	2	2	-	1
Құйылмалы мұнай өнімдері	50 м ²	-	-	2	-	-	1
Манифольд ғимараттары	50 м ²	2	-	2	-	-	1
Айдау станциясының электр қозғалтқыш үй-жайлары	әрбір электр қозғалтқышқа	1	1	-	-	-	-
Қалқымалы сорғы станциялары		-	2	4	-	1	1

Бідыстың ішіндегі мұнай өнімдерін сақтауға арналған қоймалар	100 м ²	-	-	3	2	-	1
Зертханалар	50 м ²	1	-	2	-	-	-
Газ электр дәнекерлеу үй-жайлары	50 м ²	-	-	1	1	-	1
АГТС: Станция ғимараты Сорғы-компрессорлық бөлім Автомашина баллондарын толтыруға арналған колонкалар	Үй-жай-ға	---	1 1 -	- 1 1	2 - 1	1 1 -	---
Регенерациялық қондырғылар	100 м ²	1	-	1	1	-	1
Қызметтік-тұрмыстық үй-жайлар	200 м ²	-	-	1	-	-	-
Есептеу орталықтары, машина-есептеу станциялары (бюролары), мұрағаттар, кітапханалар, Жобалық-конструкторлық бюро	100 м ²	-	1				
Көшіргіш-көбейткіш машиналар үй-жайы	100 м ²	-	1	1	-	-	-
Материалдық қоймалар	50 м ²	-	-	2	1	-	-
Қазандықтар	100 м ²	1	-	2	1	-	-
Су сорғы	әрбір электр қозғалтқышқа	-	1	1	-	-	-
Авто гараждар	100 м ²	-	1	2	1	-	1
Электр станциялары мен шағын станциялар	100 м ²	2	2	-	1	-	1
Құрамында мұнай бар қалдықтардың су бұратын сорғы бөлмесі	50 м ²	1	1	1	-	-	1
Биологиялық тазарту станциясы	50 м ²	-	-	1	1	-	1
Озонаторлық бөлме	25 м ²	-	-	1	1	-	-
Басқа өндірістік үй-жайлар							
А және Б санатты	200	-	-	2	2	-	1

В1-В4, Г санатты	300	-	-	2	1	1	-
Д санатты	400	-	-	1	-	-	-

Ескертпе:

1. Кәсіпорын аумағында әрбір 5000 м² жинағы бар қалқандар орнатылады: ұнтақты өрт сөндіргіштер – 2, құмы бар жәшіктер – 1, қалың төсем (асбест, киіз) – 1, сүймендер – 2, балталар – 2.

2. Автоматты стационарлы өрт сөндіру қондырғыларымен жабдықталған үй-жайлар осы қосымшада көрсетілген санның 50% есебінен бастапқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етіледі.

3. Бағасы қымбат аппаратура мен жабдықтардың жинақталу орындарында өрт сөндіру құралдарының саны көбейтілуі мүмкін.

4. Осы Қағидаларда аталмаған қондырғыларды орнату үшін бастапқы өрт сөндіру құралдарын басқа үй-жайлармен (қондырғылармен) ұқсастығы бойынша, олардың өрт қауіптілігі ескеріліп қабылданады.

5. А, Б, В1-В4 санатындағы кез келген үй-жайдағы өрт сөндіргіштердің саны осы қосымшаға сәйкес қабылданады, бірақ кемінде – 2, әкімшілік, қызметтік-тұрмыстық ғимараттарда – бір қабатқа кемінде – 2.

*Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
II-қосымша*

Салынып және реконструкцияланып жатқан ғимараттарға, құрылыстар мен қосалқы үй-жайларға арналған бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті ең аз тізбесі

Ғимараттар, үй-жайлар, қоймалар мен құрылыстар	Өлшем бірліктері	Бастапқы өрт сөндіру құралдарының саны			
		Өрт сөндіргіштер ОП-5	Құм мен күрегі бар, көлемі 0,5 м ² жәшіктер	Сыйымдылығы 250 л және 2 шелек, суы бар күбілер	Көлемі 2x2м өртке қарсы төсемелер
1	2	3	4	5	6
Салынып және реконструкцияланып жатқан ғимараттар	200 м ² еден ауданына	1*	1	1	-

Құрылысқа арналған ағаш	(әр қабат бойынша) ағаштар ұзындығының әрбір 20 метріне	1*	-	-	-
	(әр қабат бойынша) ағаштар ұзындығының әрбір 100 метріне	-	-	1**	-
Кеңселер үй-жайы	200 м ² еден ауданына	1*	-	-	-
Балташы және ағаш өңдеу цехтарының, шеберханаларының үй-жайы	100 м ²	1***	1	1	-
Ағаш материалдары мен жанармайдың (төсемелердің, көбіктің) жабық қоймалары	100 м ²	1***	-	1	-
Жанғыш материалдар болған жағдайда шаруашылық қоймалары	100 м ²	1**	1	1	-
Ағаш материалдарының ашық қоймалары	300 м ² қойма ауданына	1****	-	-	-
Жылытқышы жанғыш немесе жанғыш шатырлары бар жабындар	200 м ² қойма ауданы	1	1	1	-
Бөренелердің ашық қоймалары	500 м ² қойма ауданына	1****	-	-	-
Өргенбейтін материалдардың жабық қоймалары	400 м ² қойма ауданына	1***	-	1	-
Тез тұтанғыш және жанғыш сұйықтықтар ыдыстарының қоймалары	50 м ² еден ауданына	1****	1***	-	-
Кальций карбиді қоймалары	100 м ² еден ауданына	-	1	-	-
Сығымдалған, сұйылтылған және ерітілген газдары бар баллондар қоймасы	200 м ² еден ауданына	-	1	-	-

Биік темір бетон құбырлардың діңгектерін бетондауға арналған жұмыс алаңқайы	200 м ² еден ауданына	1	-	-	-
Салынып жатқан құрылыстың ішіндегі қорғаныш жабын	200 м ² еден ауданына	3	1	1	-
Градирия құрылысына арналған агрегаттық бесікшесі	200 м ² еден ауданына	8	-	-	-
Коррозияға қарсы және гидроқшаулағыш материалдарының жұмыс құрамдарын дайындауға арналған үй-жай	200 м ² еден ауданы	3	1	-	3
Жылу генераторлары мен калориферлерді орнату орындары	Агрегат	2	1	-	-
Ашық автомашина тұрақтары	100 м ²	1	1	-	1
Газбен дәнекерлеу және электрмен дәнекерлеу цехтері	200 м ²	1	1	-	-
Аула алаңқайы	200 м ²	1	-	1	-

Ескертпе:

1. Әр қабат үшін кемінде екі өрт сөндіргіш көзделеді.
2. «**» белгісі бір қабат үшін кемінде екі күбімен жарақтау қажеттілігін білдіреді.
3. «***» белгісі шеберханалар, қоймалар үшін кемінде екі өрт сөндіргішпен жарақтау қажеттілігін білдіреді.
4. «****» белгісі кемінде екі өрт сөндіргішпен және құмы бар бір жәшікпен жарақтау қажеттілігін білдіреді. Құмы бар жәшікте көлемі 1,5x1,5 метр өртке қарсы төсеме болуы тиіс.
5. Осы кестеде көрсетілмеген қоймалар мен құрылыстардың бастапқы өрт сөндіру құралдарының қажетті саны тиісті министрліктер бекіткен тиесілік нормаларына сәйкес айқындалады.
6. Осы Қағидаларда көзделген өртке қарсы жабдықтан басқа қоймалардың, уақытша ғимараттардың құрылысы аумағында мынадай өрт жабдығының (керек-жарағының) жинағы бар өрт сөндіру пункттері (шкафтар, қалқандар) орналастырылуы қажет, данада: балта – 2; сүймен және күрек – 2; темір багор – 2; қызыл түске боялған шелек – 2; өрт сөндіргіш – 2.

Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
12-қосымша

Өтпен байланысты жұмыстарды жүргізуге рұқсат

«__» _____ 20__ ж.

Объект _____

(Т.А.Ә. (болған жағдайда) жұмыстардың өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ететін мынадай іс-шараларды орындағаннан кейін:

(отпен байланысты нақты қандай жұмыстар екенін және ол жүргізілетін жерді көрсету) жүргізуге рұқсат берілді.

Рұқсат: 20__ ж «__» _____ сағ. «__» бастап,
20__ ж. «__» _____ сағ. «__» дейін жарамды

Бас инженер _____
(қолы)

Рұқсат 20__ ж. «__» _____ сағ. «__» бастап,
20__ ж. «__» _____ сағ. «__» дейін ұзартылды.

Бас инженер _____
(қолы)

_____ жүргізу
(қандай жұмыс екенін көрсету)

Жұмыстар 20__ ж. сағ. «__» бастап «__» _____ дейін атқарылады.

Рұқсат: 20__ ж. сағ. «__» бастап, «__» _____ дейін ұзартылды.

Өрт қауіпсіздігі шаралары мен рұқсатта ұсынылған іс-шараларды орындау туралы нұсқама

алдым: _____
(жұмысты жүргізетін адамның қолы)

Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
13-қосымша

Аумақты тазалау аймағының ең аз радиусы

Еден немесе іргелес аумақ деңгейінің үстіндегі дәнекерлеу нүктесінің биіктігі, метрмен	Тазалау аймағының ең аз радиусы, метрмен
0	5

2	8
3	9
4	10
6	11
8	12
10	13
10-нан жоғары	14

Өрт қауіпсіздігі қағидаларына
14-қосымша
Нысан

Су өткізу желісін су жіберуге тексеру актісі

_____ қ. 20__ ж. «__» _____

Комиссия мынадай құрамда:

Төрағасы _____

Комиссия мүшелері

орнатылған өрт гидранттары бар су өткізу желісіне тексеру жүргізді.

Тексеру нәтижелері:

Су өткізу желісінің түрі: _____; диаметрі: _____ миллиметр (бұдан әрі – мм).

Желідегі қысым: _____ атмосфера (бұдан әрі – атм.);

Орнатылған өрт гидранттарының өлшем-түрі _____;

Су жіберуге тексеру тәсілі _____

Нақты су жіберуі: секундына _____ литр (бұдан әрі – л/с).

Қажетті су жіберуі: _____ л/с.

Комиссияның қорытындысы:

Комиссия мүшелері: _____

(қолы)

(қолы)

Өрт гидранттарын тексеру актісі

_____ қ. 20__ ж. «__» _____

Тексеру жүргізген ұйымның атауы: _____

Комиссия мынадай құрамда:

Төрағасы _____

Комиссия мүшелері _____

Өрт гидрантының сипаты және таңбалануы:

әзірлеушінің атауы, мекенжайы және тауарлық белгісі _____

әзірлеушінің жүйесі бойынша шартты белгілеуі _____

зауыт нөмірі _____

өрт гидрантының биіктігі, _____ мм;

корпустың ішкі диаметрінің шартты өтуі, _____;

шығарылған жылы _____

Тексеру шарты _____

Өлшеу құралдары және сынақ жабдығы туралы деректер:

Тексеру нәтижелері:

су өткізу құдығының люгі мен қақпағының, ниппельдің қақпақтары мен ой-масының,

штанганың үстіңгі шаршысының және өрт гидранты корпусының жарамдылығы

күю құрылғысының жұмысқа қабілеттігі _____

өрт гидрантының корпусында және құдықта судың болуы _____

клапанның (ысырманың), сондай-ақ жұмыс қысымы кезінде қосқыштардың және тығыздамалардың герметикалығы _____

өрт бағанын өрнату кезіндегі өрт гидрантының жұмысқа қабілеттігі _____

өрт гидрантын ашу немесе жабу шарттары _____

су өткізу желісіндегі 0,4-тен бастап 0,6-ға дейінгі МПа қысымның диапазонында су шығысы (су беру) _____

Су беруге тексеру тәсілі _____

Нақты су беру: _____ л/с. Қажетті су беру: _____ л/с.

Комиссияның қорытындысы: _____

Комиссия мүшелері:

(қолы)

Нысан

Ішкі өртке қарсы сумен жабдықтау жүйелерін жұмысқа қабілет-тілігіне сынау актісі

_____ қ. 20__ ж «__» _____

Пайдаланушы ұйымның атауы _____

Қызмет көрсетуші ұйымның атауы _____

Сынаулар күні мен уақыты _____

Комиссия мынадай құрамда:

Төрағасы _____

(ұйымның атауы, лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

Комиссия мүшелері _____

(ұйымның атауы, лауазымы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда)) ішкі өртке қарсы су құбырын су жіберуге сынауды жүргізді:

(ғимараттың, өрт бөлігінің атауы)

Тіреулер мен өрт крандарының нөмірлері _____

_____ типті өрт кранының клапаны

_____ типті қол өрт оқпаны

Өрт жеңқұбырының ұзындығы мен диаметрі _____ м,

_____ мм _____

_____ типті өрт сорғысы

Өрт крандары жабық кездегі өрт сорғысының арыны _____

МПа

Қазақстан Республикасының аумағында қолданыстағы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына сәйкес:

«үстем» өрт кранының шығыны _____ л/с

(жол берілетін)

«үстем» өрт кранындағы қысым _____ МПа

(жол берілетін)

су жіберуге бір мезгілде сыналатын өрт крандарының саны _____
_____ дана

Сынау нәтижелері

_____ сағат _____ минуттан (бұдан әрі – мин) _____ сағ _____ мин дейін шаруашылық қажеттіліктерге суды ең көп пайдаланылатын тәулік кезеңінде ішкі өртке қарсы сумен жабдықтаудың су жіберуі _____ бұл кемінде

(жобаның нөмірі мен атауы) л/с құрайды, Қазақстан Республикасының аумағында қолданыстағы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына сәйкес келеді (сәйкес келмейді).

Клапандардың бекіту органдары бір шеткі қалыптан екіншісіне қолмен (қосымша техникалық құралдарсыз) ауыстырылады; клапанды ашып-жабатын кемінде үш циклден кейін клапандардың бекіту органдары арқылы және штокты тығыздау арқылы ағу жоқ, диафрагмалардың диаметрі жобалық деректерге сәйкес келеді.

Сынау нәтижелері бойынша қорытынды

Өрт крандары клапандарының жұмысқа қабілеттілігі Қазақстан Республикасының аумағында қолданыстағы ұлттық, мемлекетаралық стандарттардың, нормативтік құқықтық актілердің талаптарына _____ (сәйкес келеді, сәйкес келмейді)

Комиссия төрағасы _____

(колы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

Комиссия мүшелері _____

(колы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

Нысан

Ішкі өртке қарсы сумен жабдықтауды су жіберуге сынау хаттамасы

_____ к. 20 ж. «___»

Пайдаланушы ұйымның атауы _____

Объектінің атауы _____

(ғимарат, өрт бөлігі)

Қызмет көрсететін ұйымның атауы _____

Сынаулар күні мен уақыты _____

Тіреулердің және сыналатын өрт крандарының нөмірлері _____;

_____ типті өрт кранының клапаны;
_____ типті қол өрт оқпаны;

Өрт құбырының ұзындығы мен диаметрі _____ м, _____ мм;

_____ типті өрт сорғысы;

Өрт крандары жабық кезіндегі өрт сорғысының арыны _____ МПа

Қазақстан Республикасы аумағында қолданыстағы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына сәйкес:

«үстем» өрт кранының шығысы _____ л/с;
(жол берілетін)

«үстем» өрт кранының қысымы _____ МПа;
(жол берілетін)

Су жіберуге бір мезгілде сыналатын өрт крандарының саны _____ дана

«Үстем» өрт краны бойынша ішкі өртке қарсы сумен жабдықтауды су жіберуге сынау нәтижелері

Сынақтардың нөмірі	Гидравликалық схемаға сәйкес тіреулердің - өрт крандарының нөмірлері (диаметр)	Шығу саңылауының диаметрі, мм	Жең құбыр желісінің ұзындығы, м	Қысым, МПа		Талап етілетін шығыс л/с,	Ағынның жинақ бөлігінің талап етілетін биіктігі, м Сынаулардың нәтижелері
				өлшенген	Талап етілетін		

Сынаулардың нәтижелері бойынша қорытындылар

_____ саны _____ дана _____
 (крандар мен окпандардың нөмірлерін көрсету қажет)

(бір кран немесе бірнеше кран бірлесе жұмыс істеген кезде) жұмыс істеу кезінде ішкі өртке қарсы сумен жабдықтаудың «үстем» кранда – сорғыдан қашықтағы және әрбір бағананың ең жоғарғы өрт крандарының ең аз су жіберуі кемінде мыналарды құрайды:

қысым _____ МПа;
 шығыс _____ л/с;
 ағынның жинақ бөлігінің биіктігі _____ м;
 бұл Қазақстан Республикасының аумағында қолданыстағы ұлттық, мемлекетаралық стандарттардың, нормативтік құқықтық актілердің талаптарына

(сәйкес келеді, сәйкес келмейді)

Сынауларды жүргізді _____
 (ұйымның атауы, лауазымы, қолы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

Нысан

Өрт крандарының клапандарын жұмысқа қабілеттілігіне сынау хаттамасы

Пайдаланушы ұйымның атауы _____
 Объектінің атауы _____
 (ғимарат, өрт бөлігі)

Қызмет көрсететін ұйымның атауы _____
 Сынаулар күні және уақыты _____

_____ типті өрт қранының клапандары

_____ типті өрт сорғысы

«Үстем» жабық өрт қранындағы қысым _____ МПа.

Өрт крандарының клапандарын жұмысқа қабілеттілігіне сынау нәтижелері

Тіреу нөмірі-кран нөмірі	Кран диафрагма сының нөмірі	Диафрагма диаметрі, мм		Клапанды «Ашу-Жабуды» циклерінің саны	Қымталғандығы (ағудың болуы)	Сынаулардың нәтижелері
		жол берілетін	өлшенген			

Сынаулардың нәтижелері бойынша қорытынды

Өрт крандарының клапандарын жұмысқа қабілеттілігіне (клапанның бекіту органын қолмен қосымша техникалық құралдарсыз бір шеткі қалыптан екіншісіне ауыстыру мүмкіндігі, клапанды ашудың және жабудың бірнеше циклінен кейін клапанның бекіту органы арқылы немесе штокты тығыздау арқылы ағудың болмауы және диафрагмалар диаметрінің жобалық деректерге сәйкестігі) сынау нәтижелері Қазақстан Республикасы аумағында қолданыстағы ұлттық, мемлекетаралық стандарттардың, нормативтік құқықтық актілердің талаптарына _____

(сәйкес келеді, сәйкес келмейді)

Сынауларды жүргізді _____

(ұйымның атауы, лауазымы, қолы, тегі, аты, әкесінің аты (болған жағдайда))

АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ ТЕРМИНОЛОГИЯЛЫҚ СӨЗДІГІ

(Жалғасы. Басталуы 2022 жылдың №1(89), №2(90), 3(91), 4(92),
2023 жылдың №1(93), №2(94) нөмірлерінде)

- X -

Хабарлау құрылғысы - қызметкерлер мен мемлекеттік өртке қарсы қызметті шақыру туралы оптикалық және акустикалық белгілерді қалыптастыруға арналған өрт дабылы қондырғысының бөлігі;

Хабарландыру және эвакуацияны басқару жүйесі - адамдарға өрт туындағаны және (немесе) қажеттіліктер мен эвакуация жолдары туралы ақпаратты уақытында хабарлауға арналған ұйымдастыру шаралары мен техникалық құралдардың кешені;

Хабарландырудың техникалық құралдары - дыбыстық, сөздік, жарықтық және құрама өрт хабарландырушылары, оларды басқару аспаптары, сондай-ақ өрт қауіпсіздігінің эвакуациялық белгілері;

Халықаралық байланыс жолы - Қазақстан Республикасының шекарасын кесіп өтетін немесе Қазақстан Республикасының шекарасында басқа елдің байланыс операторының байланыс жолымен түйісетін нүктесі бар және Қазақстан Республикасы байланыс операторының халықаралық коммутация станциясын басқа мемлекеттердің байланыс операторларының халықаралық коммутация станцияларымен жалғайтын байланыс жолы;

Халықаралық Қызыл крест Комитеті - бейтарап және тәуелсіз ұйым болып табылады, оның мақсаттары мен міндеттері тек гуманитарлық сипатта болады және қарулы қақтығыстардан және басқа да зорлық-зомбылық жағдайларынан зардап шеккен адамдардың өмірі мен қадір-қасиетін қорғауға және оларға көмек көрсетуге бағытталған;

Халықаралық телефон байланысы - Қазақстан Республикасының аумағындағы байланыс қызметтерін пайдаланушылар мен басқа мемлекеттің аумағындағы байланыс қызметтерін пайдаланушылар арасындағы телефон жалғанымы;

Халықтың көпшілік демалыс орындары - қалалар құрылысының жоспарында, аудандық жоспарлау және қала маңындағы аймақты дамыту схемаларында, курорттарды, санаторийлерді, демалыс үйлерін, пансионаттарды, туризм базаларын, саяжай учаскелерін, халықтың ұйымда-

стырылған демалыс орындарын орналастыру аймақтарында (қалалық жағажайлар, саябақтар, спорттық базалар және олардың ашық ауадағы құрылыстары) бөлінген аумақтар;

Халықтың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретін өнім - техникалық регламенттерде, гигиеналық нормативтерде белгіленген қауіпсіздік талаптарына сәйкес емес деп танылған, оны қолдану немесе тұтыну кезінде адамның денсаулығына зиянды әсерге байланысты тәуекелдің бар-жоғын куәландыратын өнімнің жай-күйі; өндірушінің (өнім берушінің) оның қадағалануын, қауіпсіздігін растайтын құжаттары жоқ; таңбалануы нормативтік құқықтық актілердің талаптарына сәйкес келмейтін; жарамдылық мерзімі белгіленбеген немесе өткен өнім; жалған өнім;

Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы - мекендеу ортасы факторларының адамға зиянды әсері болмайтын және оның тыныс-тіршілігіне қолайлы жағдайлар қамтамасыз етілетін кездегі халық денсаулығының, мекендеу ортасының жай-күйі;

Халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік бақылау мен қадағалау - халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы мемлекеттік органдардың халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілерді бұзушылықтардың алдын алуға, анықтауға, жолын кесуге және оларды жоюға, сондай-ақ халық денсаулығын және мекендеу ортасын қорғау және өнімдердің, процестердің, көрсетілетін қызметтердің қауіпсіздігі мақсатында олардың сақталуын бақылау мен қадағалауға бағытталған қызметі;

Халықтың радиациялық қауіпсіздігі – адамдардың қазіргі немесе келешек ұрпағының денсаулығына қауіпті иондаушы сәулелену әсерінен қорғалу жағдайы;

Химиялық авария - қауіпті химиялық заттардың шығуы немесе төгілуімен қатар жүретін, адамдардың өлімін немесе зақымдануын, азық-түліктің, тағамдық шикізаттың және ауылшаруашылық малдары мен өсімдіктерінің, қоршаған табиғи ортаның химиялық зақымдануын туғызуға мүмкіндігі бар химиялық қауіпті нысандағы авария;

Химиялық өнім — табиғи ресурстардан бөлудің технологиялық кезеңдерінен өткен өнім және (немесе) химиялық реакцияларды пайдаланып, сондай-ақ дайындаушы кәсіпорын шығарған күйінде адамның немесе өндіріс қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін пайдалануға жарамды шикізаттың қайта өңделуі;

Химиялық зақымдану аймағы - күшті әсерілі улы заттардың зақымдануына ұшыраған аймақ;

Химиялық зақымдану - белгілі бір уақыт ішінде адамдарға, ауылшаруашылық малдары мен өсімдіктеріне қауіп тудыратын, қауіпті химиялық заттардың қоршаған табиғи ортада концентрация немесе мөлшер түрінде таралуы;

Химиялық қауіпті нысандар – күшті әсерілі улы заттарды шығаратын, сақтайтын немесе пайдаланатын шаруашылық нысандар;

Химиялық қару - адамға тікелей немесе жанама әсері ауыр немесе созылмалы ауру туғызатын немесе олардың өліміне алып келетін химиялық зат;

Хлор – күшті әсерлі улы зат, аудана екі есе ауыр. 5-10 мг/л мөлшері адам өмірін қияды;

Холерик – адамның мінез-құлқының бір түрі. Ол нақты жағдайға байланысты көпшілікті ұйымдастыратын басшы, сондай – ақ оларды үрейлендіруші де бола алатын адам;

- Ц -

Цианид натрийі - сұр немесе сарғыш түсті ҚӘУЗ. Ол кендерден алтын немесе күміс алу үшін, алтын заттар мен асыл тастарды тазарту үшін, металдарды дәнекерлеу және сұйық цементтеу кезінде, металдарды қатайту кезінде, қола және мырышпен қаптау кезінде, айналарды күмістеу кезінде, фотография, литография, фармацевтика өндірісінде, ауылшаруашылық зиянкестерімен күресу үшін қолданылады. Адамдар үшін өлім дозасы-0,1 г;

Цианды калий - ақ түсті ҚӘУЗ, ауада өзгермейді. Суда 2% мөлшерінде ериді. Гидроциан қышқылының бөлінуімен қышқылдармен ыдырайды. Өлім дозасы шамамен 0,2 г. улану белгілері гидроциан қышқылындағыдай. Гальванотехникада қолданылады.

Цианид сынабы - ҚӘУЗ. Түссіз шаршы призмалар. Суда, метил мен шарап спиртінде оңай ериді. Өте улы. Уланудың екі түрін тудырады: тез-гидроциан қышқылы және баяу - сынап. Улану цианид сынабы асқазанға, тері астына немесе көктамыр ішіне енген кезде де пайда болуы мүмкін. Медицинада дәрі ретінде, хирургиялық құралдарды зарарсыздандыруға арналған антисептик ретінде және реактив ретінде қолданылады;

Цунами - су асты және жағалаулардағы жер сілкінісі кезінде пайда болатын теңіз бен мұхиттың күші жойқын толқындары;

-Ш-

Шағын кәсіпкерлік субъектілері - заңды тұлға құрмаған дара кәсіпкерлер және жұмыскерлерінің жылдық орташа саны бір жүз адамнан аспайтын және жылдық орташа кірісі республикалық бюджет туралы заңда белгіленген және тиісті қаржы жылының 1 қаңтарында қолданыста болатын айлық есептік көрсеткіштің үш жүз мың еселенген мөлшерінен аспайтын, кәсіпкерлікті жүзеге асыратын заңды тұлғалар;

Шаңды дауыл - қауіпті табиғи құбылысы, көру мүмкіндігінің төмендеуімен, тұқым және жас өсімдіктермен қоса топырақтың жоғарғы қабатының үрленуімен, егістікті және көлік магистралдарын құм басумен сипатталатын үлкен көлемдегі шаңның немесе құмның қатты желмен тасымалдануы. Ұзақтығы – желдің басым кезінде 15 м/с және одан да жоғары жылдамдықпен 12 сағ. және одан да жоғары;

Шамамен рұқсат етілетін деңгейлер - уыттылықты болжаудың есептік және шұғыл-эксперименталды әдістерінің негізінде әзірленген судағы заттардың рұқсат етілген деңгейлері және жобаланатын немесе салынатын кәсіпорындарды, тазалау құрылыстарын алдын ала санитарлық қадағалау сатысында пайдаланатын деңгейлер;

Шаруашылық жүргізу объектілері - өнеркәсіп, ауыл шаруашылығы өндірісінің және қоғам қызметінің басқа да салаларының мүдделері үшін пайдаланылатын үйлер, ғимараттар және басқа да құрылыстар;

Шахта құдығы – су тұтқыш қабаттың үстіңгі бетінің біріншісінен жерасты суларын тарту үшін; сумен жабдықтау, тау-кен жыныстарын құрғату және жер бетінен атмосфералық және жерүсті суларын бұру мақсатында құрылған, тереңдігі көлденең кесігінен үлкенірек тік тау-кен қазындысы;

Шаруашылық жүргізу объектілері - өнеркәсіптік, ауыл шаруашылық өндірісінің және қоғам қызметінің басқа да салаларының мүдделеріне пайдаланылатын ғимараттар, құрылыстар және басқа да құрылымдар;

Шегендеу құрылысы - табиғи жолмен шығып жатқан жерасты суларының ашылуын және пайдалану мақсатында олардың жер бетіне шығарылуын қамтамасыз ететін инженерлік-техникалық құрылыс.

Шекаралық қарулы жанжал - мемлекеттің шекаралық кеңістігіндегі қарсы тұратын тараптар арасындағы қарулы жанжал;

Шектеу іс-шаралары - жануарлар ауруларының таралуына жол бермеу және ветеринариялық-санитариялық қолайлы жағдайға қол жеткізу мақсатында эпизоотия ошағы мен қолайсыз пунктте шаруашылық байланыстарды ішінара шектеуге және орны ауыстырылатын (тасымалданатын)

объектілерді тасымалдауды (орнын ауыстыруды) тоқтата тұруға бағытталған ветеринариялық, әкімшілік-шаруашылық іс-шаралар жүйесін көздейтін құқықтық режим;

Шектеу іс-шаралары, оның ішінде карантин - инфекциялық және паразиттік аурулардың таралуын болғызбауға бағытталған әрі кәсіпкерлік және (немесе) өзге де қызметтің ерекше режимін көздейтін шаралар;

Шекті рұқсат етілетін концентрация - көлем бірлігіндегі зиянды химиялық заттың ең көп саны, ұзақ уақыт бойы күн сайын әсер ету барысында адам организміне зиянды әсер етпейді, ол қазіргі заманғы зерттеулер әдістерімен анықталады; қоршаған ортаның (жұмыс аймағының ауасы, атмосфералық ауаның, су объектілерінің және топырақтың) санитарлық-эпидемиологиялық жағдайын бағалау кезінде генетикалық өлшемі болады;

Шифрланған байланыс - қол шифрларын, шифрлау машиналарын, желілік шифрлау аппаратурасын және есептеу техникасының арнаулы құралдарын пайдалана отырып қорғалған байланыс;

Шифрлау жұмысы - тиісті шифрлау құралдарын пайдалана отырып шифрланған, құпияландырылған және кодталған байланыс желілері арқылы берілуге тиіс, Қазақстан Республикасының мемлекеттік құпияларын құрайтын мәліметтерді қорғауға бағытталған, Қазақстан Республикасының уәкілетті мемлекеттік органдары, әскери басқару, ұлттық қауіпсіздік және ішкі істер органдары жүзеге асыратын құқықтық, ұйымдастырушылық және техникалық шаралар кешені;

Шлам – сарқынды суларды тазарту процесінде алынған, құрамында 60-70 пайызға дейін минералды бөлшектер мен органикалық материал бар лайлы шөгінді;

Шлам үйіндісі – шламды жинау және сақтау орны.

Шлюз (медицина) – шлюз – ауаның бір үй-жайдан басқасына кіру мүмкіндігін желдету жүйесі арқылы жоятын және ауасы әртүрлі деңгейде ластанған үй-жайлардың арасында орналасқан, палата, бөлімше мен жалпы дәліз арасындағы үй-жайдың бір бөлігі.

Штабтық өрт автомобилі - өрт сөндіру штабын жеткізуге және штаб, әскери бөлімшелері мен өрт байланысының орталық тармағы арасында байланысты қамтамасыз етуге арналған автомобиль;

Штамм – белгілі бір биологиялық қасиеттері бар микроорганизмдер түрінің біртекті өсіріндісі;

Шұғыл медициналық көмек – денсаулыққа елеулі зиянды болғызбау және (немесе) өмірге төнген қатерді жою үшін кезек күттірмейтін медициналық араласуды қажет ететін кенеттен болған жіті аурулар мен

жай-күйлер, созылмалы аурулардың асқынуы кезінде көрсетілетін медициналық көмек;

Шұғыл қимылдайтын жедел қызметтер – Қазақстан Республикасының автомобиль жолдарындағы жол-көлік оқиғалары және өзге де төтенше жағдайлар кезінде шұғыл көмек көрсететін қызметтер;

Шұғыл ден қою жиынтық жасағы – Азаматтық қорғаудың қазіргі аумақтық құралымдары және авариялық-құтқару қызметтері мен құралымдары, жоғары әзірліктегі Объектілік құралымдар қатарынан табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды жою үшін құрылған азаматтық қорғау құрылымдары.

Шығарынды - қандай да бір қызмет нәтижесінде, оның әдейі немесе авариялық, жоспарлы немесе жоспардан тыс болып табылатын-табылмайтынына қарамастан, ластағыштардың қоршаған ортаға кез келген енгізілуін, оған қоса жер бетіне және су объектілеріне төгілуін, атмосфералық ауаға эмиссияны, ластағыштардың су объектілеріне ағызылуын, ластағыштардың жер қойнауына айдалуын, қалдықтардың көмілуін немесе олардың жер бетінде не сарқынды суларды түпкілікті тазартусыз кәріз жүйесі арқылы орналастырылуы;

Шығу кестесі – астанада, республикалық маңызы бар қалаларда, облыс орталықтарында және облыстық маңызы бар қалаларда өртті сөндіруге тартылатын күштер мен құралдардың құрамын айқындайтын құжат;

-Ы-

Ықтимал апатты су басу аймағы - ықтимал су басу нәтижесінде адамдардың жаппай жоғалуы, ғимараттар мен құрылыстардың қирауы, басқа да материалдық құндылықтардың бүлінуі немесе жойылуы мүмкін аумақ. Апатты су басуы мүмкін аймақтардың мөлшері қалалық және ауылдық елді мекендерді, объектілерді, ғимараттар мен құрылыстарды салуға арналған алаңды (трассаны) таңдаудың негіздемелік материалдарын әзірлеу кезінде айқындалады.

Ықтимал қауіпті биологиялық объект – патогенді биологиялық агенттермен жұмыс істеу жөніндегі қызмет жүзеге асырылатын объект;

Ықтимал қауіпті химиялық және биологиялық заттар - белгілі бір жағдайларда және белгілі бір шоғырлану кезінде адамның немесе болашақ ұрпақтың денсаулығына зиянды әсер етуі мүмкін, қолданылуы мен пай-

даланылуы халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілермен регламенттелетін заттар;

Ықтимал қираулар аймағы – азаматтық қорғаныс бойынша топқа жатқызылған қаланың немесе ұйымның аумағы, онда 10 кПа (0,1 кгс/см²) тең әуе соққы толқынының фронтында артық қысым пайда болады.

Ықтимал қатты қираулар аймағы – азаматтық қорғаныс бойынша топқа жатқызылған қаланың немесе ұйымның аумағы, онда 30 кПа (0,3 кгс/см²) тең әуе соққы толқынының фронтында артық қысым пайда болады.

Ықтимал қауіпті зат – өзінің физикалық, химиялық, биологиялық немесе токсикологиялық қасиетінің салдарынан адамдардың өмірі мен денсаулығына, ауылшарушылық малдары мен өсімдіктеріне қауіп төндіретін заттар.

Ықтимал әлсіз қираулар аймағы - ықтимал қираулар мен ықтимал күшті қираулар аймақтарының шекаралары арасында қоршалған аумақ ықтимал әлсіз қираулар аймағын құрайды.

-I-

Іргелі биомедициналық зерттеу - базалық білімін кеңейту және өмірлік процестер мен аурулардың физикалық, химиялық және функционалдық механизмдерін түсіну мақсатында жүргізілетін биомедициналық зерттеу;

Ірі кәсіпкерлік субъектілері - кәсіпкерлікті жүзеге асыратын және мынадай өлшемшарттардың біреуіне немесе екеуіне сай келетін: жұмыскерлерінің жылдық орташа саны екі жүз елу адамнан асатын және (немесе) жылдық орташа кірісі республикалық бюджет туралы заңда белгіленген және тиісті қаржы жылының 1 қаңтарында қолданыста болатын айлық есептік көрсеткіштің үш миллион еселенген мөлшерінен асатын дара кәсіпкерлер мен заңды тұлғалар;

Ішкі қарулы жанжал - бір мемлекет аумағы шегінде қарсы тұрған тараптар арасында болатын қарулы жанжал, бұл кезде әлеуметтік сипаттағы төтенше жағдай немесе төтенше жағдай құқықтық режимі енгізіледі;

Ішкі орта - тұрғын үй-жайлардағы өмір сүру жағдайларының және жұмыс (өндіріс) үй-жайларындағы еңбек жағдайларының кешені, ол әлеуметтік, эстетикалық, биологиялық, психологиялық және физика-

лық-химиялық факторларды, соның ішінде табиғи радиацияны, сыртқы шуды, биотикалық төңіректі, ауаның ластануын, ылғалдылығын, құрамы мен ауысуын, иістерді, жанған өнімдерді, табиғи және жасанды жарықты, судың тазалығын және басқаларды қамтиды;

Ішінара көшіру дегеніміз - өндірісте және қызмет көрсету саласында жұмыс жасамайтын халықты, көліктің жұмысының кестесін бұзбай жалпы көшірулерден бұрын алдын – ала көшіру;

Эвакуация - азаматтық қорғаудың іс-шарасы, адамдардың өмірін сақтау және өндірістің жұмыс істеуіне жағдай жасау мақсатында халық пен материалдық құндылықтарды төтенше жағдайлар аймақтарынан және осы заманғы зақымдау құралдары қолданылуы мүмкін аудандардан ұйымдасқан түрде әкету шығару;

Эвакуациялық жол (эвакуация жолы) – тікелей сыртқа алып келетін адамдардың қозғалыс және (немесе) орын ауыстыру жолы;

Эвакуациялық шығу – эвакуация жолына немесе тікелей сыртқа алып баратын шығу.

Эвакуациялық жиналу пункттері - эвакуацияланғандарды жинауға және тіркеуге және оларды қону пункттеріне және бастапқы қозғалыс пункттеріне жіберуге арналған. Эвакуациялық жиналу пункттерінің әкімшілігі алдын ала жергілікті атқарушы органдардың қаулыларымен, ұйымдар бойынша бұйрықтармен тағайындалады. Эвакуациялық жиналу пункттері өз қызметінде эвакуациялық комиссияларға бағынады.

Эвакуациялық қабылдау пункттері - түсіру пункттерінде өрістетіледі және эвакуацияланатындарды қабылдау және оларды орналастыру орындарына жіберу үшін арналған.

Эквивалентті доза – сәулеленудің осы түрі үшін тиісті өлшеу коэффициентіне көбейтілген ағзадағы немесе тіндегі сіңірілген доза,

Экологиялық қауіпті объект - құрылысы мен қызметі адам денсаулығына және қоршаған ортаға зиянды әсер етуі мүмкін немесе әсер ететін шаруашылық немесе басқа объект;

Экологиялық зілзалалар - табиғи тепе-теңдік бұзылуының экологиялық тұтқиыл факторлары;

Экономиканың стратегиялық маңызы бар объектілер - жарғылық капиталына мемлекет қатысатын, қызметінде төтенше жағдайлардың

туындау тәуекелі жоғары ірі салық төлеушілерге жатқызылған Қазақстан Республикасының объектілері жатады;

Экотоксиданттар - қоршаған ортаға шектен тыс мөлшерде төгілгенде қалыпты экологиялық жағдайдың бұзылуына алып келетін химиялық зат;

Экоцид - адам өмір сүре алмайтындай етіп қасақана қоршаған ортаға әсер ету;

Экрандалған бөлмелер (үй-жай) - қызмет көрсетуші персоналды электрмагниттік өрістің (бұдан әрі-ЭМӨ) әсерінен қорғау, әртүрлі жоғары вольтты қондырғылар мен генераторлар тудыратын ЭМӨ-ні оқшаулау, қабылдау құрылғылары мен арнайы өлшеу, есептеу және басқа да аппаратураларды сыртқы ЭМӨ әсерінен қорғау мақсатында радиоаппаратураны пайдалану, монтаждау, баптау және сынау кезінде жабдықталған бөлмелер.

Эксаумақтық мәртебесі бар объектілер – шетел мемлекеттері дипломатиялық өкілдіктерінің және консулдық мекемелерінің, егер осындай эксаумақтылық Қазақстан Республикасы мүше болып табылатын халықаралық шарттарда көзделсе, Қазақстан Республикасында аккредиттелген халықаралық және өзге де ұйымдары өкілдіктерінің аумақтары, үй-жайлары және автомобильдері;

Эластомерлі пневматикалық бандаж – тұрба бойындағы тесіктерді бітеуге арналған таспа;

Электр желілері – электр энергиясын беруге арналған кіші станциялардың, тарату құрылғыларының және оларды жалғайтын электр беру желілерінің жиынтығы;

Электр энергетикасы - электр және жылу энергиясын өндіру, беру, жабдықтау және тұтыну саласы;

Электромагниттік импульс - ядролық жарылыс кезінде электрлі және магнитті өрістер пайда болады, өте қысқа мерзімде ғана болды;

Эпидемия - сырқаттанушылықтың әдетте тіркелетін деңгейінен инфекциялық аурудың айтарлықтай асып түсетін жаппай таралуы;

Эпидемиялық асқыну - эпидемияға қарсы іс-шаралар кешенін жүргізуді талап ететін қоздырғыштың халық арасында таралуы;

Эпидемиялық диагностика - нақты эпидемиялық процесстерді ашып, көрсетуге, сондай-ақ аюлардың туындау себептері мен дамуын анықтау;

Эпидемиялық мәні бар объектілер - халықтың санитариялық-эпидемиологиялық саламаттылығы саласындағы нормативтік құқықтық актілердің талаптары бұзылған кезде өндіретін өнімі және (немесе) қызметі халық арасында тағамнан уланудың және (немесе) инфекциялық, паразиттік аурулардың пайда болуына алып келуі және (немесе) физикалық фак-

торлардан, өнеркәсіптік және радиоактивті ластанулардан халық денсаулығына зиян келтіруі мүмкін объектілер;

Эпидемиялық қадағалау - ғылыми негізделген алдын алу және эпидемияға қарсы іс-шаралардың эпидемиялық процесстердің даму үрдісін бақылау;

Эпидемиялық ошақ - қоздырғыш инфекция көзінен онымен қарым-қатынаста болатын адамдарға берілуге қабілетті шектерде оның қоршаған аумағы бар инфекция көзінің (науқастың/адам мәйітінің) болатын жері;

Эпизоотиялық ошақ - инфекция қоздырғышы көзі, берілу факторлары мен қабылдағыш жануарлар бар шектеулі аумақ немесе үй-жай.

Эпидемияның алдын алу шаралары - аймақтың, сумен қамту жүйесі мен канализацияның тазалығын күшейту, халықтың санитарлы сауатын арттыру, гигиена ережелері сақталуы тиіс, азық – түлікті дұрыс өндеу және сақтау, қоздырғыштар тасымалдаушылардың әлеуметтік белсенділігін және олардың сау адамдармен қарым – қатынасын шектеу шаралары;

Эпизоотия - тиісті әкімшілік-аумақтық бірлік аумағында жануарлардың аса қауіпті және басқа да жұқпалы ауруларының жаппай таралуы;

Эпизоотиялық ахуал - жануарлардың аса қауіпті және басқа да жұқпалы ауруларының жаппай таралу жағдайы;

Эпизоотологиялық бірлік – эпизоотиялық тұрғыдан байланысты, бір жерде (бір өрісте, жайылымда және басқа жерлерде) болуы себепті ауру қоздырғыштың әсер етуі тәуекеліне ұшырау ықтималдығы бірдей жануарлар тобы (үйір, мал тобы, отар, табын).

Эпизоотия ошағы - инфекцияны қоздырушы көздер, тарататын факторлар және ауруға бейім жануарлар тұрған шектеулі аумақ немесе қора-жай;

Эррозия – тау жыныстарының ағын су әсерінен бұзылу процесі;

- Ю -

ЮНИСЕФ - Біріккен Ұлттар Ұйымының Балалар қоры, ағылшынша Біріккен Ұлттар Ұйымының балалар қоры, және Біріккен Ұлттар Ұйымының құрамдас бөлігі болып табылады. ЮНИСЕФ мақсаты балалардың құқықтарын қорғауға ықпал ету, олардың негізгі қажеттіліктерін қанағаттандыру және олардың дамуына ықпал ету. ЮНИСЕФ 1946 жылы БҰҰ Халықаралық төтенше балалар қоры ретінде құрылып, Екінші дүниежүзілік соғыс кезінде зардап шеккен балаларға көмек көрсетті.

Қор уақытша жұмыс жасайды деп жоспарланды, алайда, ұйым жұмысына мұқтаждық азайған жоқ, сондықтан, құрылғаннан бастап 10 жылдан да аз уақыт ішінде ЮНИСЕФ міндеттерінің аясы кеңейтілді, ал атауы БҰҰ Балалар қоры болып өзгерді. 1994 жылдың ақпанында Қазақстан балалар құқығы жөніндегі Конвенцияға қол қойды.

-Я-

Ядорлық қондырғыдағы авариялық жағдай – қауіпсіз пайдаланудың шекті көрсеткішінен асып кеткен, алайда аварияға алып келмеген ядорлық қондырғының жай-күйі;

Ядролық бомба – ядролық заряды бар авациялық бомба, ядролық қару-жарақтың бір түрі. Қазіргі заманғы ядролық бомбалардың күші оннан миллионға дейінгі тротил күшіне тең. Қаруды ұшақпен жеткізеді;

Ядролық жарылыс - ядролық соққы арқылы орындалатын міндеттер мен объектінің сипатына байланысты ядролық жарылыс әуеде, жер үстінде, жер астында, су үстінде және су астында жүргізілуі мүмкін. Осыған сәйкес жер үсті әуе, биіктікті, су үсті, су асты және жер асты жарылыстары болып бөлінеді. Ядролық жарылыс кезінде байқалатын құбылыстар көп жағдайда жарылыс түріне байланысты болады. Ядролық жарылыстың әрбір түрінің басты ерекшеліктерінің бірі — жергілікті жердің радиоактивтік зақымдалу дәрежесі. Мысалы., әуедегі жарылыс кезінде жарылыс кіндігі ауданындағы жергілікті жерге радиоактивтік зақымдану қаупі төнеді. Ал жер үсті және жер асты жарылысы ядролық жарылыс ауданындағы жергілікті жердің және сондай-ақ радиоактивті бұлттың өту жолындағы жердің едәуір бөлігін зақымдайды. Ядролық жарылыстың белгілі бір немесе басқа түрінің қолданылуы оның зақымдауының ерекшелігіне, зақымдалатын объектінің сипатына және оны зақымдаудың талап етілетін дәрежесіне, сонымен бірге жергілікті жерді радиоактивті зақымдаудың қажетті шамасына және ауқымына қарай анықталады.

Ядролық жарылыстың зақымдаушы факторлары - соққы толқыны, сәуле жарқылы, өткіш радиация, жердің радиоактивтік ластануы, электромагниттік импульс;

Ядролық медицина - онкологиялық ауруларды қоса алғанда, адамның ағзалары мен жүйелерінің әртүрлі ауруларының профилактикасы, диагностикасы және оларды емдеу мақсатында радиоактивті элементтер

мен иондаушы сәулелену қолданылатын медицина саласы;

Ядролық қару – жаппай қырып-жою қаруы. Дүние жүзіндегі ең бірінші атом бомбаларының бірі, салмағы 20т (1950 жылдар). Ядролық қару жаппай қырып-жою құралы ретінде қысқа мерзім ішінде әкімшілік орталықтарды, өнеркәсіп және әскери нысандарды, әскерлер тобын, флот күштерін талқандау, қоршаған ортаны радиоактивтік ластандыру, жаппай бүлдіру, суға батыру, т.б. мақсаттар үшін қолданылады.

Ядролық қауіпсіздік – 1) ядролық қауіпті нысандардағы қауіптің деңгейін адамдар мен қоршаған ортаға мейлінше төмендетуге бағытталған ұйымдық –техникалық іс-шаралар жүйесі; 2) ядролық қауіп көздері бар нысандардың белгілі бір мерзім ішінде сыртқа шықпауын қамтамасыз етуі;

Ядролық қыс — атом соғысының ықтимал зардабы. Жердің биосферасының термоядролық соғыстан кейінгі жай-күйі, жаһандық экологиялық апат. Айлар мен апталар бойы жанып жатқан қалалардың түтіні күн сәулесін өткізбей бүкіл әлемдегі температура күрт түсіп кетеді, сол себепті әр түрлі экологиялық апаттар басталады;

Ядролық соққы – қарсыластың нысандарын ракеталар, торпедолар жіберу, бомба тастау, артиллерия атысы арқылы ядролық оқ-дәрілермен зақымдау, т.б. ядролық соғыстағы ұрыс қимылдарының түрі. Ядролық соққы зақымдалатын нысандар саны мен сол үшін қолданылатын ядролық оқ-дәрілерге байланысты дара, топтық және жаппай болуы мүмкін;

Ядролық реактор (атомдық реактор) – атом ядросы бөлінуінің басқарылатын тізбекті реакциясын жүзеге асыратын құрылғы. Оның негізгі бөліктеріне: ядролық отын (мысалы, уран не плутоний), баяулатқыш, шағылдырғыш, суытқыш), бақылау және өлшеу приборлары жатады. Ядролық реактор атом ядроларының бөлінуіне себепші болатын нейтрондардың энергетикалық спектріне қарай: шапшаң (нейтрондардың энергиясы 100 кэВ-тан жоғары), жылулық не баяу (нейтрондардың энергиясы 0,025 эВ) және аралық (нейтрондардың энергиясы 1 эВ-тан бірнеше кэВ-қа дейін) нейтрондар реакторы болып, ал баяулатқыштағы ядролық отынның таралу сипатына сәйкес гомогенді және гетерогенді ядролық реактор болып ажыратылады. ядролық реактор кейде пайдаланылатын баяулатқышына (мысалы, графит, берилл ауыр су, т.б.) не суытқышына (мысалы, сұйық металл, т.б.) қарай да бөлінеді.;

Ядролық ұстамдылық - әскери-техникалық, құқықтық та емес, саяси-психологиялық тетік. Америка президенті Джон Ф. Кеннеди ядролық қаруды «жібек жіпке ілініп, басымызға төніп тұрған қылышқа» теңеді.

Ядролық қарудың болуы екінші жақты бірінші болып қолданудан тоқтатады, алайда ол үшін ол мынаған сенімді болуы керек: а) қарсыласта шын мәнінде ядролық қарудың барлығына; ә) бұл қарсыластың қарсы жауап ретінде ол қаруды қолдануға техникалық мүмкіндігінің, сондай-ақ саяси және психологиялық дайындығының болуына; б) жауапты ядролық соққы салдарының мемлекет және қоғам үшін қолайсыздығына.

Ядролық энергетика – техниканың ядро ішіндегі энергияны энергияның басқа түріне (мысалы, жылулық, механикалық, электрлік) түрлендіру және оны өнеркәсіптік, тұрмыстық қажетке пайдалану мәселелерін қарастыратын саласы. Өнеркәсіптік ядролық энергетикалық қондырғылардың төмендегідей түрлері бар: жылулық атом стансасы (тұрмыстық және өнеркәсіптік мақсат үшін жылу өндіруге арналған), ядролық күш қондырғысы (локомотив, кеме, ұшақты қозғалысқа келтіру үшін ядролық энергияны пайдаланатын), атом электр станциясы. Ядролық энергетикалық қондырғыда ядроның бөлінуі кезінде түзілетін энергия түгелдей денеде жұтылады және жылуға айналады. Бұл процесс ядролық реакторда жүреді;

«СҰРАҚТАР МЕН ЖАУАПТАР»

5 жылдың жүзі болды біз журналымыздың «Сұрақтар мен жауаптар» атты айдарында журналдың оқырмандарының назарына азаматтық қорғаныс санатына жатқызылған объектілерге тән семинар тыңдаушыларының азаматтық қорғаныс бойынша сұрақтарды ұсынып келеміз.

Журналдың 2023 жылғы №3 санында семинар тыңдаушыларының үш сұрағын ұсынамыз. Сонымен бұл сұрақтардың сипаты мен мазмұны мынандай.

№1 сұрақ: Маңғыстау облысы «Қаражамбасмұнай» АҚ департамент басшысы Рахымжан Саматұлы Құрманбаевтан

Сұрақтың мазмұны: Түркиядағы алапат жер сілкінісінен кейін мені Қазақстандағы сейсмикалық ахуал алаңдатады. Қазіргі таңда қандай облыстар сейсмикалық қауіпті өңір болып саналады? Елімізде қанша сейсмикалық станциялар бар?

**Жауапты дайындаған
«АҚ ҰО» АҚ вице-президенті
Еңсебаев Б.К.**

Жауаптың мазмұны:

Қазақстанның сейсмикалық саласын дамытудың 2024-2028 жылдарға арналған кешенді жоспарға сәйкес Қазақстан аумағының сейсмикалық аудандары ел аумағының жалпы ауданының шамамен 40%-ын алып жатыр.

Ең үлкен қауіп – XIX ғасырдың екінші жартысы мен XX ғасырдың басында ең үлкен тарихи жер сілкінісі болған оңтүстік-шығыс елдерінің аумақтары, олардың әсер ету күші эпицентрде MSK-64(K) шкаласы бойынша 8-10 баллға жетті. Шығыс Қазақстан облысының аумағы сейсмикалық оқиғалардың күшімен 8 баллға дейін, Оңтүстік Қазақстан – 8-9 баллға дейін пайда болу ықтималдығымен бағаланады; Орталық және Батыс Қазақстанда 6-7 баллдық жер сілкінісі аудандары бар.

2023 жылғы жағдай бойынша сейсмикалық қауіпті өңірлерде – елдің шығысы, оңтүстік-шығысы, оңтүстігінде – 7 млн. астам адам тұрады, өнеркәсіптік әлеуеттің 50%-дан астамы шоғырланған, 400-ден астам қалалар мен елді мекендер орналасқан.

Алматы және Шымкент қалаларының, Алматы, Абай, Шығыс Қазақстан, Жетісу, Жамбыл, Қызылорда және Түркістан облыстарының аумақтары сейсмикалық қауіптіліктің жоғары әлеуетіне бейімділігі басым. Бүкіл Орталық Азиядағы сейсмикалық қауіпті аймақтардың бірінде орналасқан Алматы қаласы апатты жер сілкіністеріне барынша бейім.

Сонымен қатар, мұнай мен газды өндіру литосфераның жоғарғы бөлігіне көп әсер етеді, нәтижесінде ол тұрақсыз күйге түседі, ол әртүрлі техногендік апаттар, соның ішінде техногендік жер сілкіністері түрінде жүзеге асырылады. Қазақстанның батыс өңірлерінің техногендік сейсмикалықлығы жеткіліксіз зерттелгені өзекті мәселе болып табылады. Түрлі төтенше жағдайлардың, соның ішінде мұнай төгілулерінің ықтимал салдарын болдырмау және азайту мақсатында өңірде техногендік жер сілкіністерінің туындау ықтималдығын зерделеу қажет.

Әлемдік тәжірибе көрсеткендей, жойқын жер сілкінісі көшкін, сел, өрт, эпидемия сияқты қайталама қауіпті құбылыстар мен процестердің кең ауқымын тудырады.

Мұнда көп нәрсе уақтылы және сенімді сейсмикалық болжамға, халықты ерте хабардар ету жүйелеріне, инфрақұрылымның, ғимараттар мен құрылыстардың тұрақтылығына байланысты.

Сейсмикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жөніндегі міндеттерді шешу үшін сейсмология салаларын дамыту, құрылыстардың сейсмикалық төзімділігін және сейсмикалық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, көрсетілген салаларға цифрлық технологияларды кеңінен енгізу, жоғары білікті кадрларды даярлау процесін сапалы жаңа деңгейге көтерудің басым бағыттарын айқындау, сондай-ақ, мемлекеттік органдар, бейінді ұйымдар қызметінің тиімділігін түбегейлі арттыру жөніндегі кең ауқымды кешенді шараларды іске асыру қажет.

Республика аумағында сейсмикалық қауіпті сапалы болжау және сейсмикалық қатердің алдын алуға бағытталған 69 сейсмикалық станциялар жұмыс істейді.

№2 сұрақ: Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы әкімі аппаратының ЖД, АҚ және ТЖ бөлімінің маманы Бердібеков Нұрдаулет Кенжебайұлынан

Сұрақтың мазмұны: *Менің қояр сұрағым азаматтық қорғаныс бойынша қалаларды – топтарға, ұйымдарды санаттарға жатқызу тәртібі қандай заңнамалық актілерде қарастырылған? Өзгерістер енгізілді дегенді естідім, ол туралы қандай құжатта не деп жазылған?*

***Жауапты дайындаған «АҚ ҰО»
оқытушы Исабаева Л.М.***

Жауаптың мазмұны:

Азаматтық қорғаныс бойынша қалаларды – топтарға, ұйымдарды санаттарға жатқызу тәртібі бойынша құжат «Азаматтық қорғау туралы» 2014 жылғы 11 сәуірдегі ҚР Заңының 2-бөлім, 4-тарау, 20-бабында берілген.

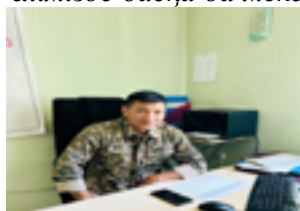
ҚР № 223-VII 2023 жылғы 19 сәуірдегі «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне Қазақстан Республикасындағы әкімшілік реформа мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» заңына сәйкес, осы 2014 жылғы 11 сәуірдегі ҚР «Азаматтық қорғау туралы» заңының 20-баптың 5-тармағына:

«Облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың жергілікті атқарушы органдары уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерімен бірлесіп жыл сайын азаматтық қорғаныс бойынша қалаларды – топтарға, ұйымдарды санаттарға жатқызу жөніндегі тізбелерді дайындайды, оларды тиісті облыстардың, республикалық маңызы бар қалалардың және астананың азаматтық қорғанысы бастықтары бекітеді» деген өзгеру енгізілді. Яғни, енді қалаларды АҚ тобына және ұйымдарды АҚ санаттарына жатқызу облыстардың, Астана, Алматы және Шымкент қалаларының әкімдерінің құзырында.

№3 сұрақ:Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі Шығыс Қазақстан облысының Төтенше жағдайлар департаменті Мемлекеттік өртті бақылау басқармасы бастығының м.а. Токтарғалиев Болат Маленұлынан

Сұрақтың мазмұны: *Өрт қауіпсіздігіне сынақтар жүргізетін ұлттық орталықтың ғана зертханасы ма әлде елімізде басқа да мекемелер бар ма?*

***Жауапты дайындаған «АҚ ҰО»
сынақ-өрт зертханасының бастығы
Амангельдиев Б.А.***

Жауаптың мазмұны:

Елімізде материалдар мен конструкциялардың өрт қауіпсіздігіне қатысты сынақтарды жүргізетін компаниялар көп. Олардың ішінде біздің зертхана Төтенше жағдайлар министрлігінің ведомстволық зертханасы болып саналады, ал басқа компаниялар жеке меншік құқығында. Ұлттық орталықтың зертханасы сынақ нәтижесінде бұйымға немесе затқа қатысты тапсырыс берушіге тек қана белгіленген үлгідегі Сынақ хаттамасын табыстаса, басқа мекемелер сынақтан өткендігі жөнінде сертификат береді.

Сынақ-өрт зертханасы бұйымды сынаққа алмас бұрын алдымен тапсырыс берушіден белгіленген үлгі бойынша толтырылған өтініш қағазын алады, кейін сыналатын зат жөнінде толық техникалық мәлімет алып, тапсырыс берушімен келісім-шартқа отырады; сонымен қатар арнайы әдістемелер арқылы жасалатын сынауға қажетті бұйым үлгісінің мөлшері мен сынауға жұмсалатын уақыт туралы алдын ала келісіп алады. Зертханада сынақтар тек қана ақылы негізде жүргізіледі.

Ұлттық орталықтың Сынақ-өрт зертханасы өрттердің алдын алу және өртті жою бойынша қолданылатын арнайы техникалық құралдың, құлақтандыру, автоматты бақылау және өрт дабылын беру құралдарының қауіпсіздігін тексеру мақсатында құрылған еді. Қазіргі таңда зертханадағы жұмыстар сондай-ақ құрылыс материалдары мен конструкциялардың өртке қауіптілігін және отқа төзімділігін, сыналатын бұйымдардың физикалық-химиялық параметрлерін анықтау бойынша зерттеулер жүргізумен байланысты.

БІЗДІҢ ОҚЫРМАНДАРЫМЫЗДЫҢ ПІКІРЛЕРІ

Қазақстан Республикасы Президентістері басқармасының Медициналық орталығының ауруханасының АҚ, ТЖ және өрт қауіпсіздігі бойынша жетекші маманы Сохин Юрий Анатольевич

Мен қызметтік тәжірибемде осындай курсқа екінші рет қатыстым. Алғаш рет 2005 жылы болды. Осы 18 жылда орын алған өте жақсы өзгерістерді көрдім. Мені таңқалдырғаны – тақырыпты жақсы меңгерген жас оқытушылар көп екен, олар кәсіби дайындалған аудиторияға өз материалдарын қол жетімді түрде жеткізе білді, сабақтар қызықты, серпінді болды, біз тіпті демалуға үлгермедік. Азаматтық қорғау жүйесінде қандай жауапты жұмыстар атқарылатынын, олардың қалай жүргізілетінін, азаматтық қорғау жүйесіне қандай мән берілетінін түсінуге мүмкіндік беруші көптеген дәрістер өтті, практикалық сабақтар болды, көрнекі материалдармен жұмыс жасдық. «АҚҰО» АҚ бойынша, осы компанияның Президентіне, оның орынбасарларына, оқытушыларына өз кәсібіне деген Осындай сүйіспеншілігі үшін үлкен алғыс айтқым келеді! Бұндай алған білім біздің азаматтарымызға, оқытылатын мемлекеттік қызметшілерімізге көптеген адамдардың өмірін сақтап қалуға, табиғи және техногендік сипаттағы түрлі төтенше жағдайлардың алдын алуға көмектеседі деп сенемін. Мен бәріне тағы да алғыс айтқым келеді, осындай қызықты және динамикалық курстар үшін рақмет!

«Богатырь Көмір» ЖШС бас директоры Николай Николаевич Корсаков

«Богатырь Көмір» ЖШС атынан
ҚР ТЖМ «Азаматтық қорғау са-

ла-

сындағы ғылыми зерттеулер, даярлау және оқыту ұлттық орталығы» АҚ басшылығы мен оқытушылар құрамына Азаматтық қорғаныс бағдарламасы бойынша сапалы ұйымдастырылған оқу үшін алғысымды білдіремін.

Қазіргі уақытта табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу мен жоюдың маңыздылығын асыра бағалау қиын. Өйткені, дұрыс және нақты құрылған әрекет ету жүйесі - бұл адамдардың қауіпсіздігінің, олардың өмірі мен денсаулығының сақталуының кепілі.

АҚҰО-да оқу кезеңінде алған білім мен дағдылар өнеркәсіптік және өрт қауіпсіздігі жүйесін жетілдіруге, кәсіпорын басшылары мен қызметкерлерінің қажетті құзыреттілік деңгейін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Оқыту мен оқу процесін ұйымдастырудың жоғары деңгейін, сондай-ақ орталықта қолданылатын оқытудың озық әдістерін ерекше атап өткім келеді. Мұнда алынған білім әрбір оқыған адам үшін практикалық құндылық пен қолданбалы сипатқа ие.

Оқу кезінде алған білім өнеркәсіптік өндіріс саласында төтенше жағдайлар туындаған жағдайларға ден қоюдың тиімді жүйесін құруға мүмкіндік беретініне және жұмыс орындарында қауіпсіздікті арттыруға ықпал ететініне сенімдімін.

ҚР ТЖМ «Азаматтық қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер, даярлау және оқыту ұлттық орталығы» АҚ ұжымына жаңа ғылыми жетістіктер мен кәсіби қызметте табыс тілеймін!

«Теңізшевройл» ЖШС-ның ішкі ведомстволық бақылау және аудитінің аға маманы Джаналиев Руслан Касымовичтен пікір

Құрметті Азаматтық қорғау жөніндегі ұлттық орталықтың нұсқаушылары!

2023 жылғы 12-16 маусым аралығында Азаматтық қорғаныс бойынша семинар-тренинг өткізуде алғысымды білдіремін. Осы семинардың арқасында өзім үшін мен азаматтық қорғау, азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесі, төтенше жағдайлар немесе соғыс жағдайы жағдайында реттелген іс-қимыл саласында жаңа білім алдым.

Сондай-ақ, Қазақстан Республикасындағы біздің «Теңізшевройл» ұйымының маңыздылығын өзім үшін ашып, қауіпсіздік тұрғысынан үлкен көріністі көрдім, бұл маған болашақта «Теңізшевройл» ЖШС оқу жаттығуларына қа-

тысуға, азаматтық қорғауды және ұйымның тұрақты дайындығын қамтама-сыз ету үшін дұрыс қадамдар жасауға көмектеседі.

Азаматтық қорғау жөніндегі ұлттық орталықтағы семинар-тренингке келетін болсақ, менің есімде қалған келесі сәттер бар.

Топта 20-дан астам білім алушы дайындықтан өтті. Курс қазақ және орыс тілдерінде өтті. Нұсқаушылар курсты екі тілде өткізуде керемет жұмыс жасады.

Курста уақыт қатаң басқарылып, міндетті демалыстар болды. Үзілісте қоныраулар соғылды. Оқу орталығы өз қаражаты есебінен шайға үзілістер ұйымдастырды. Түстен кейін өтетін психологиялық жаттығулар оқуға деген көңіл-күй мен рухты көтеруге көмектесті.

Оқу орталығы білім алушыларды тарта отырып, бірқатар практикалық жаттығуларды көрсетті: азаматтық қорғаныс мүлкімен танысу, радиацияны және химиялық улануды анықтауға арналған жабдықтармен танысу, химиялық және радиациялық шабуылдарды, баспаналарды анықтау дағдыларын қалыптастыру, агрессордың шабуылдары кезіндегі іс-әрекеттер. Үшінші күні ауқымды жаттығулар өтті, штаб құрылды, кодталған байланысы бар радиобайланыс болды, құтқару жұмыстары, халықты эвакуациялау өтті, карта бойынша жұмыстар жасалды, диверсанттардың іс-әрекеттерінің алдын алып, газқағарларды пайдаландық.

Курс нұсқаушылары сыпайы, әдепті, жауапты, Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің дресс-кодын сақтайды.

Ғимаратта күнделікті санитарлық жұмыстар өтеді, асхана да таза. Жасыл желекке күтім жасалатыны көзге түскен. Оқу-жаттығуды өткізуге арналған полигон қауіпсіз. Дауыс үдеткіштер мен байланыс құралдары бар.

Кіре берісте бақылау-өткізу пункті бар. Ғимаратта төтенше жағдайды жоюға арналған арнайы киімдер мен жабдықтардың үлгілері бар. Бүкіл қабырғаға панорамалық карталар ілінген, бұл жаттығу жасауға ыңғайлы болды. Сабақтар мәжіліс залында да өтті. Әр сынып проекторлармен және климаттық бақылаумен жабдықталған.

Сондай ақ оқу бөлмелерінде бейнебақылау орнатылған.

Азаматтық қорғау жөніндегі ұлттық орталықтың қызметкерлері кері байланысты қолдайды және пікірлерді ескереді.

Азаматтық қорғау жөніндегі ұлттық орталыққа өркендеу тілеймін! Азаматтық қорғаныс курсынан өту үшін осы тамаша оқу орнын тандағаны үшін «Теңізшевройл» ЖШС-ның Адам ресурстарын басқарудың Оқу бөліміне алғыс айтамын!

Қазақстан Республикасы Экология және табиғи ресурстар министрлігінің «Қазгидромет» РМК-ның Азаматтық қорғау, азаматтық қорғаныс және жұмылдыру дайындығы саласындағы жетекші маманы Бейбіт Семейұлы Мағзұмов

Азаматтық қорғау саласындағы өз дағдыларым мен білімімді жетілдіру мақсатында мерзімді түрде түрлі курстарда оқудан өтемін, оның ішінде ҚР ТЖМ «Азаматтық қорғау саласындағы ғылыми зерттеулер, даярлау және оқыту ұлттық орталығы» АҚ-да. «Қазгидромет» РМК өз қызметіне орай Азаматтық қорғаудың ұлттық гидрометеорологиялық қызметі болып табылады және осыған байланысты табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу және жою процестеріне, әсіресе осы төтенше жағдайларды болжауға және халықты, жергілікті атқарушы органдарды олардың туындау қаупі туралы уақтылы хабардар етуге тікелей қатысады.

Бұл міндеттерді орындау практикалық дағдылардың, теориялық білімнің және нормативтік актілерді білуде хабары болуын талап етеді, яғни бұған азаматтық қорғау саласындағы басшылықты, қызметкерлерді даярлау керек. Мұнда азаматтық қорғау саласындағы кадрларды даярлау мен қайта даярлауда «Азаматтық қорғау саласындағы ұлттық ғылыми зерттеулер, даярлау және оқыту орталығы» оқу-әдістемелік орталығының болуы үлкен көмек болып табылады.

Орталық іс жүзінде азаматтық қорғау және азаматтық қорғаныс саласындағы кәсіпорындар мен ұйымдардың басшы құрамы мен мамандарын даярлау және қайта даярлау жөніндегі қызметтердің толық кешенін алуға болатын жалғыз мекеме болып табылады; азаматтық қорғау құралымдарының командирлерін даярлау және қайта даярлау үшін семинар-тренингтер де бар. Заманауи жабдықтармен жабдықталған аудиториялардың болуы біз үшін ауыр проблемалардың бірін шешуге мүмкіндік береді. Бұл мәселе - жеке қорғаныс құралдарының қызмет ету мерзімін ұзарту, оларды есептен шығару және жою.

Жоғары білікті мамандармен жасақталуы, интерактивті жабдықтармен жарактандырылған мамандандырылған оқу сыныптарының болуы, оның ішінде республикадағы жер сілкінісінің жалғыз мобильді стимуляторымен жарактандырылуы, өлшеу құралдары мен аспаптар үлгілерінің, азаматтық

қорғау, азаматтық қорғаныс саласындағы ғылыми, әдістемелік және нормативтік құқықтық әдебиеттері бар кітапхананың болуы орталықты, оның оқу-материалдық базасын бірегей, әмбебап базаға айналдырады. Бұл мемлекеттік органдардың басшыларын, мамандарын төтенше жағдайлар кезіндегі іс-қимылдарға даярлауды жүзеге асыруда тиімді.

Жарты жыл ішінде «Қазгидромет» орталықтағы курстарда 3 қызметкерді, оның ішінде бас директордың бірінші орынбасары С.Б. Саировты оқытты, тіпті курстарды бітіргеннен кейін де біз оқыған оқытушыларымыздан әдістемелік көмек сұраймыз және бұл көмекті әрқашан аламыз. Курстарды аяқтағаннан кейін орталық бізді барлық әдістемелік және теориялық материалдармен, нормативтік құқықтық актілермен электронды түрде қамтамасыз етті. Тыңдаушылар «Азаматтық қорғау саласындағы ақпараттық-әдістемелік материалдар» журналына белсенді жазылды.

Орталық оқытушыларының жоғары деңгейдегі кәсібилігін және күнделікті іс-әрекетті ұйымдастырған басшылықты, тыңдаушылардың тамақтануын атап өткім келеді.

Оқытылатын материалды тыңдаушыларға жеткізу әдістемесін, лекциялық материалды практикалық көрсетілімдермен, демонстрациялармен, бейне-суреттермен үйлестіруді, барлық білім алушыларды толық қамти отырып, оларды практикалық көрсетілімдерге тарта отырып, фильмдермен ұштастыруды айта кету керек.

Орталық ұжымына, әсіресе оқытушылар құрамына қол жеткізген жетістіктерімен тоқтап қалмауға, болашақта оқыту әдістемесін жетілдіруге тілектеспін. Сондай - ақ, топты тек тілдік құрам бойынша ғана емес, сонымен қатар азаматтық қорғау саласындағы мамандарды бастапқы даярлау және қайта даярлау қағидаты мен оқыту мерзімдері бойынша бөлу жөнінде тілектер де бар, өйткені менің ойымша, 5 күндік оқыту, бірінші рет келген білім алушылар үшін - жеткіліксіз, оларға 2 апталық курстар жасау қажет.

Соңында АҚҰО президентіне, вице-президент Б. К. Енсебаевқа, оқытушы-психолог Л.М.Исабаеваға, оқытушылар Л.М.Мархабаевқа, М.Б.Айнабековаға, М.С.Умиралинге және барлық тыңдаушылар тобынан курстардың басынан аяғына дейін бізбен бірге болған оқытушы Ж.А. Құлымбетоваға ерекше алғысымды білдіремін. Рақмет!

ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛАР «ДАРМЕН» МОБИЛЬДІ ҚОСЫМШАСЫ

*Мақаланы дайындаған АҚҰО
оқытушысы Есболов Ж.Е.*

Халықты құлақтандыру және ақпараттандыру басқару жүйесінің негізгі құрамдас бөліктерінің бірі және бейбіт және соғыс уақытында ТЖ қорғауды ұйымдастыратын барлық деңгейдегі басқару органдарының негізгі міндеттерінің бірі болып табылады. Кез келген ТЖ-ға ден қою қандай да бір қауіптің туындауы немесе туындау қаупі туралы хабардар етуден және хабардар етуден басталады.

Қазіргі заманғы ақпараттық технологияларды дамыту шеңберінде халықты профилактикалық сипаттағы хабарларды қоса алғанда, ықтимал төтенше жағдайлар туралы жедел ақпараттандыру үшін интернет желісіне қолжетімділігі бар азаматтардың смартфондарында, планшеттерінде және басқа да коммуникациялық құрылғыларында орнатылатын Мобильді қосымшаларды пайдалану бүгінгі күні өзекті болып табылады.

2018 жылы ҚР ТЖМ "I2NİK" компаниясымен бірлесіп, республикалық деңгейде және ел өңірлерінің ТЖД кезекші қызметтерінде орнатылған «Darman» мобильдік қосымшасын тегін негізде әзірледі, бұл нақты таңдалған облыс аумағындағы халықты 1 минут ішінде уақтылы хабардар етуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Бүгінгі таңда еліміз бойынша мобильді қосымшаны пайдаланушылардың жалпы саны 400 мыңнан астам адамды құрайды. Жеткізілген хабарландырулардың саны-50 млн. болып табылады.

«Darman» бағдарламалық жасақтамасы сонымен қатар магнитудасы 6 немесе одан да көп жер сілкінісі кезінде сейсмикалық сенсорлар іске қосылғанда, Android құрылғыла-

ры мен iOS құрылғыларын «мазаламау» режимінен шығару үшін автоматты түрде хабарландырулар жіберілген кезде тұрғындардың смартфондарына тиісті хабарламаларды автоматты түрде жіберу функциясын жүзеге асырады.

Анықтама үшін: Алматы қаласы Төтенше жағдайлар департаментінде орнатылған «Дәрмен» бағдарламалық құралы сейсмология институтының «Сейсмикалық қауіптілік мониторингі» ақпараттық жүйесімен біріктірілген, оған Алматы қаласының тау бөктерінде орналасқан сейсмикалық датчиктер қосылған.

Жылдам хабарланыру оқиға басталған кезде: дауылды ескертулер, жолдардың жабылуы/ашылуы, жер сілкінісі, коронавирустық іс-шаралар, мектептердің жойылуы, салықтар, ТКШ қызметтерін өшіру және т. б. туралы хабарландыру пайда болады.

Халықты хабарландыруда қолданатын тағы бір тәсіл ол СМС арқылы хабарландыру. 1-ші суретте СМС арқылы хабарландыру тәсілі және «Darmen» қосымшасы арқылы хабарландыру салыстырылған.

	SMS	Push of Darmen
Скорость доставки до клиента	до 4 часов	до 1 минуты
Поддержка медиа контента	нет	есть
Цена	от 7 тенге	0 тенге
Количество символов в одной сообщении	до 70 символов	БЕЗ ограничений

1 сурет– SMS арқылы және "Darmen" қосымшасы арқылы хабарландыруды салыстыру

«Darmen» қосымшасының артықшылығы жылдамдығында, медиа контент қолдануға мүмкіншілігі бар және оған қоса бағасы жағынан, бір хабарламадағы танбалар саны шектеу жоқтығы тиімді болып табылады.

Жедел шешім қабылдауды талап ететін мәселелер бойынша тұрғындар тарапынан мемлекеттік органға өтініш беру мүмкіндігі, фото және орналасқан жерін бекіту мүмкіндігі қарастырылған.

Darmen мобильді қосымшасының мүмкіндіктері:

- Төтенше жағдайлар туралы жаппай push хабарламалары;

- қызығушылық тудыратын мәселелер бойынша Төтенше жағдайлар департаментіне мобильді қосымша арқылы хабарлама жіберу және жауап алу мүмкіндігі;

- мобильді платформа Төтенше жағдайлар департаменті мен смартфон пайдаланушылары үшін тегін;

- ыңғайлы интерфейс.

Іске асырудың әсері:

1) халықты хабардар ету үшін қосымша құрал алу

2) sms жіберуден айырмашылығы негізгі артықшылығы:

- мобильді қосымшаның барлық пайдаланушыларына бір уақытта жедел жеткізу;

- ескерту мәтініндегі таңбалардың шексіз саны.

3) кері байланыс;

4) пайдаланушылардың цифрлық сауаттылық деңгейін арттыру;

Азаматтық қорғау үшін "Daumen" мобильді қосымшасын пайдалану мен дамытудың өзектілігін ескере отырып, мүдделі орталық және жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп, осы қосымшаны пайдаланушылар санын ұлғайту бойынша тиісті жұмыс жалғастырылатын болады.

ЕКІ ЖЫЛ БҰРЫНҒЫ ОҚИҒАЛАРҒА ҚАТЫСУШЫНЫҢ ЕСТЕЛІКТЕРІ

*Тілегенов Жанислам Нұр-
жанұлы, Тараз қаласы Төтен-
ше жағдайлар басқармасының
инженері*

2021 жылғы 26 тамызда кезекші бөлімге сағат 19.10-да Жамбыл облысы Байзақ ауданы Қайнар ауылында орналасқан Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің №28349 әскери бөлімінің (инженерлік-саперлік бригада) оқ-дәрілер қоймасының өртенгені туралы хабарлама келіп түсті. 41x17 м2 оқ-дәрі қоймасы жанып кетті. Қуаттылығы әртүрлі 10-нан астам жарылыстар, соның ішінде анықталмаған заттардың жарылыстары туралы ақпарат алдық. Алдын ала мәліметтер бойынша, әскери бөлімнің аумағында алыс және орта

кашықтықтағы артиллериялық снарядтар болмаған. Жарылыстардың күшті болғаны соншалық, соққы толқындары Таразда да сезілді.

«Дабыл» сигналы бойынша облыс полиция департаментінің барлық жеке құрамы және №5513 әскери бөлімнің жеке құрамы көтерілді. Байзақ ауданында жедел штаб құрылды. Оқиға орнында жедел медициналық жәрдем бригадасының қызметкерлері, Төтенше жағдайлар департаментінің қызметкерлері жұмыс істеді.

Оқиға орнына баратын барлық жолдар, соның ішінде темір жол және «Алматы-Тараз», «Тараз-Алматы» автожолдары бірнеше күнге жабылды. Жүздеген адамдар өз жолдарын жалғастыра алмады. Мәселені шешу үшін автобустар тартылды: олардың көмегімен жолаушылар Таразбен көршілес станцияларға жеткізілді.

Қайнар, Базарбай, Үш бұлақ, Жаңатұрмыс ауылдарының тұрғындары эвакуацияланды, сондай-ақ тұрғындар оқиға орнынан 20-30 шақырымға өз бетінше кетіп қалды. Үйлерде терезелер сынған, шатырлар мен төбелер зақымдалған. Соққы толқындары күшті болғаны соншалықты, олар тіпті темір қақпаны зақымдады. Қоғамдық тәртіпті сақтау және тонауға жол бермеу мақсатында эвакуацияланған елді мекендерді патрульдеу ұйымдастырылды.

Тараз қалалық ауруханасында дәрігерлер түрлі жарақаттармен зардап шеккендердің өмірі үшін күрес жүргізді.

Ақпаратты алу, сондай-ақ оқиға болған жерді көзбен қарауға жарылыстар мен өрттер кедергі келтірді.

Сонымен, 2021 жылдың 26 тамызы Жамбыл облысының Төтенше жағдайлар департаменті бөлімшелерінің қызметкерлерінің өмір бойы есінде қалады. Өйткені, бұл күн біздің өрт сөндіру отбасымыздағы 10 адамның өмірін қиып еді. Тату отбасы 10 нағыз ер азаматтан, өз ісінің мамандарынан, тамаша ұлдарынан, күйеулерінен және әкелерінен айырылды. Олардың әрқайсысы әрқайсымыздың жадымызда қалады. Олар нағыз қайсарлықпен, абыроймен қаза тапса да, қызметтік міндеттерін соңына дейін орындады.

Сондай-ақ, осы күні осы өртті жою барысында Жамбыл облысы Төтенше жағдайлар департаментінің Өрт сөндіру және авариялық-құтқару жұмыстары қызметінің тағы 48 қызметкері зардап шекті. Осы қызметкерлердің барлығы әртүрлі ауыр жарақаттар алған, олардың кейбіреулері бүгінгі күнге дейін қызмет етуге жарамсыз. Зардап шеккен қызметкерлердің арасында алған жарақаттарына қарамастан әріптестерін құтқарып, бар күшімен көмектесуге тырысқандар да бар. Мен - Тілегенов Жанислам Нұржанұлы да сол оқиға ішінде болдым.

Төтенше жағдай орын алған жолы мен Тараз қаласының №2 мамандандырылған өрт сөндіру бөлімінің өрт сөндіруші-құтқарушысы, азаматтық қорғау аға сержанты едім. Сол күні кезекшілік атқарған маған болған оқиға туралы хабарлама келіп түскеннен кейін жеке құраммен бірге алғашқылардың бірі болып оқиға орнына бет алдым.

Осы жерге келген соң, біз әріптестерімізбен бірге өрт сөндіру басшысының нұсқауы бойынша суды үздіксіз беру үшін су айдынына өрт сөндіру автоцистернасын орнаттық. Автоцистерна су қоймасына орнатылғаннан сәтте бірден жарылыс болды. Әріптесім екеуіміз екі жаққа ұшып кеттік, мен тез қалпыма келіп, талықсып жатқан әріптесіме қарай жорғалап бардым да оны тыныштандырып, кету керек екенін түсіндірдім. Бізге жақын жерде тағы бір өрт сөндіруші бар екен. Осылайша, жағдайды бағалай отырып, біз жарақат алған екі әріптесіммен бірге оқиға орнынан қашуға асықтық. Жолға жеткенде дүрбелеңге түскен тағы бір әріптесімізді кездестірген біз оны да тыныштандыруға тырысып бақтық.

Бекетке жеткенде біз азаматтық көлік тауып, жас жігіттен көмек сұрадық. Мен тағы бір азаматтық көлікпен әріптестерімнің бірін Ақшолақ ауылындағы ауруханаға жібердім, содан кейін қалған зардап шеккендермен бірге Байзақ ауданындағы қауіпсіздік бекетіне бардым. Онда зардап шеккен әріптестерімді қалалық ауруханаға жібердім де Күштер мен құралдарды жедел басқару орталығына қоңырау шалып, жағдайды, сондай-ақ емдеу мекемелеріне жіберілгендер зардап шеккендердің тегін баяндадым. Ары қарай қауіпсіздік қызметінде қалып, халық пен жарылыс кезінде зардап шеккен қызметкерлер арасында эвакуациялық іс-шаралар жүргізуге көмектестім.

Бүгінгі таңда мен, Жанислам Тілегенов, Тараз қаласының Төтенше жағдайлар басқармасының инженері, азаматтық қорғау аға лейтенанты болып табыламын.

ХИМИЯ ӨНЕРКӘСІБІНДЕГІ ТӨТЕНШЕ ЖАҒДАЙЛАР МӘСЕЛЕЛЕРІН ШЕШУ

*Мақаланы
дайындаған АҚҰО
бас ғылыми қызметкері
- Исаева Ұ.Б.*

Химиялық авариялар мен апаттар салдарынан пайда болған төтенше жағдайлардың (ТЖ) туындауы бүгінгі күннің жағдайында өте шынайы. Оның үстіне, соңғы жылдары олардың ықтималдығы үнемі өсіп келеді.

Бүгінгі күні әлемде күшті әсер ететін улы заттарды (КӘУЗ) өндіру, сақтау және тасымалдау кезінде мыңдаған химиялық авариялар орын алуда. Әлемдегі апаттардың ең көбі хлор, аммиак, минералды тыңайтқыштар, гербицидтер, органикалық және мұнай-органикалық синтез өнімдерін өндіретін немесе сақтайтын кәсіпорындарда орын алады.

XX ғасырдың екінші жартысындағы әлемдік өркениетке тән белгілердің бірі өнеркәсіптік индустрияны химияландыру болып табылады, бұл өз кезегінде техногендік қауіптердің артуына әкелді.

Өнеркәсіпте, ауыл шаруашылығында және күнделікті өмірде қолданылатын химиялық заттардың ассортименті артып келеді. Олардың кейбіреулері улы және зиянды. Қоршаған ортаға төгілген немесе тараған кезде олар адамдарға, жануарларға үлкен зиян келтіріп, ауаның, топырақтың, судың және өсімдіктердің ластануына әкелуі мүмкін. Олар химиялық қауіпті заттар (ХҚЗ) деп аталады. Химиялық қауіпті заттардың кейбір түрлері өндірісте қолданылады. Жазатайым оқиға болған жағдайда оның салдарынан адамдар тікелей нысанда ғана емес, оның сыртында, жақын орналасқан елді мекендерде де зардап шегуі мүмкін.

Химиялық, целлюлоза-қағаз, қорғаныс, мұнай өңдеу және мұнай-химия өнеркәсібі, қара және түсті металлургия, минералды тыңайтқыштар өндірісі кәсіпорындарында улы заттардың ірі қорлары бар. Олардың едәуір бөлігі тамақ, ет-сүт өнеркәсібі объектілерінде, тоңазытқыштарда, сауда базаларында, түрлі акционерлік қоғамдарда, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылықта шоғырланған.

Қазақстан Республикасының аумағында 300-ден астам химиялық қа-

үіпті объектілер (ХҚО) бар, олардың өндірісі саласында қауіп төндіретін мөлшерде КӘУЗ пайдаланылады. Егер ондай өндірісте авария болса, онда өызметкерлер үшін де, маңайда тұратын халық үшін де қауіп туындайды.

Қазақстанда өндірілетін және қолданылатын қосылыстардың жалпы тізімі 46 мың атауды құрайды, оның 3,5 мыңы кеңінен таралған.

Химиялық қауіпті объектілер Қазақстан Республикасының барлық дерлік аймақтарында орналасқан. 100 000-нан астам халқы бар қалалардың 47% ХҚО-ге ие. 3 миллионға жуық адам ықтимал химиялық ластану аймақтарында тұрады.

Ең көп тараған КӘУЗ түрлері мыналар - хлор (шамамен 30%), аммиак (60% - дан астам), күкіртті сутек, күкірт диоксиді (күкірт газы), акрил қышқылы нитрилі, гидроциан қышқылы (көгерткіш қышқыл), фосген, бензол, бромды сутегі, фтор, фторлы сутегі.

Көбінесе қалыпты жағдайда ХҚЗ газ немесе сұйық күйде кездеседі. Дегенмен, өндіру, пайдалану, сақтау және тасымалдау кезінде газ тәрізді қосылыстарды, әдетте, сығып, нәтижесінде сұйық күйде аударады. Бұдан ХҚЗ алып жатқан көлемі күрт азайып кетеді.

Авария болған кезде ХҚЗ атмосфераға шығарылып, ластану аймағын құрайды. Жер үстіндегі жел бағытымен қозғала отырып, ХҚЗ бұлты ондаған шақырым тереңдікте жұқтыру аймағын құра алады, бұдан елді мекендердегі адамдар зақымданады.

Жұқтыру аумағына қарай авариялардың келесі түрлері бар: *жеке, аумақтық, жергілікті, аймақтық және галамдық.*

Сонымен, халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің мынадай қажетті шарттарын атап өткен жөн: КӘУЗ-дың зақымдаушы қасиеттерін білу, авариялардың ықтимал салдарын ерте болжау және бағалау, осындай жағдайларда дұрыс әрекет ету және кездейсоқ шығарындылардың салдарын жою.

Әлемдегі соңғы жылдардағы ең ірі химиялық апаттардың ішінде мыналарды атап өтуге болады:

- 1976 жылы Италиядағы Севезо қаласындағы химиялық зауытта авария орын алып, нәтижесінде 18 шақырымнан астам аумақ диоксинмен ластанған. 1000-нан астам адам зардап шекті, жануарлардың жаппай қырылуы байқалды. Авария салдарын жою бір жылдан астам уақытқа созылды.
- Әлемдік өнеркәсіп тарихында химия өнеркәсібіндегі ең үлкен апат Бхопал қаласында (Үндістан, 1984) орын алған болар, соның салдарынан 3150 адам қаза тауып, 200 мыңнан астам адам әртүрлі дәрежеде зақымдалған.
- 1988 жылы Ярославль қаласындағы теміржол апатында уыттылықтың

бірінші класындағы КӨУЗ-ға жататын гептил төгілді. Ықтимал зақымдану аймағында 3 мыңға жуық адам болды. Авария салдарын жоюға 2 мыңға жуық адам және көптеген техника қатысты.

- 1989 жылы Йонаве қаласында (Литва) химиялық авария болды. Зауыт аумағына шамамен 7 мың тонна сұйық аммиак төгіліп, беткі қабаты 10 мың шаршы метрге тең улы көл пайда болды. Туындаған өрттен нитрофоскаға толы қойма тұтанып, нитрофоска термиялық ыдырағанда улы газдар бөлінді. Ластанған ауаның таралу тереңдігі 30 км-ге жетті, тек қолайлы метеорологиялық жағдайлар ғана көп адам шығынына әкелмеді, өйткені ластанған ауаның бұлты адам тұрмайтын аумақтардың үстімен өткен. Осы апаттың салдарын жоюға 982 адам қатысып, 241 техника жұмылдырылды.
- 1991 жылы тамызда Мексикадағы теміржол апаты кезінде сұйық хлорға толы 32 цистерна рельстен шығып кеткен. Атмосфераға 300 тоннаға жуық хлор тарады. Ластанған ауа тараған аймақта 500-ге жуық адам зардап шекті, оның ішінде 17 адам оқиға орнында көз жұмды. Жақын маңдағы елді мекендерден мыңнан астам адам қауіпсіз жерге көшірілді.

Жоғарыда келтірілген мысалдар химиялық авариялардың ықтимал салдарының ауқымы туралы түсінік береді, бұл олардың алдын алу және жою, адам мен халықты қорғау мәселелерінің өзектілігі туралы айтуға негіз береді.

Жақын болашақтағы болжамды бағалаулар химиялық авариялар ықтималдығының арту тенденциясы жақын арада жалғасатынын көрсетеді. Бұл үшін бірқатар алғышарттар бар:

- энергия мен қауіпті заттардың жоғары концентрациясын қажет ететін жаңа технологияларды қолданатын күрделі өндірістердің өсуі;
- бірқатар өндірістердің тоқтап қалуына, экономикалық байланыстардың үзілуіне және технологиялық тізбектердегі сәтсіздіктерге әкеліп соқтырған ел экономикасындағы ірі құрылымдық өзгерістер;
- бірқатар кәсіпорындарда негізгі өндірістік қорлардың 80-100%-ға жететін жоғары және прогрессивті тозуы;
- технологиялық және өндірістік тәртіптің, техникалық персоналдың біліктілік деңгейінің төмендеуі;
- қоршаған орта үшін қауіпті өндірістік қалдықтардың жинақталуы;
- қадағалау органдарының талап қоюы мен жұмыс тиімділігінің төмендеуі;

- потенциалды қауіпті өндірістік объектілердің жанында тұратын халықтың көп шоғырлануы;
- химиялық авариялардың зардаптарының ауқымын азайтуға және олардың туындау қаупін төмендетуге мүмкіндік беретін алдын алу шараларының болмауы немесе жеткіліксіз деңгейі;
- заңнамалық және нормативтік базаның жеткіліксіздігі;
- химиялық өндіріс көлемінің сөзсіз ұлғаюы, елдің ірі химиялық кешендерінің толық жүктемеге көшуі, қауіпті химиялық заттарды тасымалдау және сақтау көлемінің ұлғаюы;
- химиялық қауіпті өндірістерде лаңкестік ықтималдығының артуы.

Сарапшылардың есептеулері бойынша авариялардың алдын алу шығындары олар туындаған жағдайда келтіретін залал мөлшерімен салыстырғанда бірнеше есе аз. Сондықтан бүкіл әлемде химиялық өндірістердің қауіпсіздігі мәселелеріне үлкен мән беріледі. Қолда бар статистикалық мәліметтерге сүйенсек, бүгінде көптеген күрделі техникалық кешендерде «ішкі қауіп» бар және ол елеулі.

Біздің елімізде және шетелде күрделі техникалық жүйелер (КТЖ) көп жағдайда дәстүрлі жобалау ережелері мен қарапайым инженерлік әдістерді, есептеулер мен сынақтарды олардың қауіпсіздігін негіздеместен пайдалана отырып жасалады.

Химиялық өндірістің қауіпсіздігін қамтамасыз етудің жаңа тәсілдері мен принциптерін әзірлеп, тәжірибеге енгізу өте қажет екені анық. Негізгі талаптар – адам өліміне, адамдардың жарақаттануына, елеулі материалдық залалға әкеп соқтыратын, қоршаған ортаға елеулі әсер ететін аса қауіпті аварияларды болдырмау; қауіпсіздіктің талданған, есептелген және бақыланатын деңгейін қамтамасыз ету.

Химиялық апаттар туындаған жағдайда КӨУЗ ең қауіпті болып табы-

лады, олар төтенше жағдайларда бір агрегаттық күйден екіншісіне, көбінесе сұйықтықтан газға (бу тәрізді), қаттыдан аэрозольге оңай ауысады

және адамдарға, жануарларға және өсімдіктерге жаппай зақым келтіреді.

Өндірістік персоналды, халықты қорғау жөніндегі іс - шаралардың сәт-тілігі және авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізу бірқатар факторларға байланысты. Олардың бірі-алғышарттарды (қауіптерді) және авариялардың туындау фактісін анықтау, жұмыс істейтін персоналды, сондай-ақ ықтимал жұқтыру аймақтарындағы халықты хабардар ету. Химиялық авариялардың қаупі мен туындауын анықтау жүйесі апатты «бастау» сатысында алдын ала білуі керек. Аварияларды анықтаудың қолданыстағы жүйелерінде олардың концентрациясы мен таралу аймақтарын анықтай отырып, улы заттардың шығарындыларын бақылау құралдары жоқ немесе бұл құралдар жетілмеген.

Халықты қорғаудың маңызды міндеттерінің бірі төтенше жағдай кезінде оны хабардар ету және хабардар етуді ұйымдастыру болып табылады. Ескерту жүйелерінің әрекетінің тиімділігі бірнеше минут болуы керек. Ең ықтимал қауіпті объектілерде нақты ескерту уақыты 25-30 минут немесе одан да көп, оны қанағаттанарлық деп санауға болмайды. Ескерту тиімділігін арттыруға деректерді өңдеудің автоматты жүйелерін пайдалану және апат фактісін дереу тіркей алатын және қауіп төнген аумақта ескерту құрылғыларын автоматты түрде қоса алатын автоматты датчиктер жүйесін пайдалана отырып жағдайды бағалау арқылы қол жеткізуге болады. Өкінішке орай, бұл бағыттағы ілгерілеу өте баяу.

Төтенше жағдайларды жоюдың тиімділігі көп жағдайда химиялық апат аймағындағы ағымдағы жағдайды тез және сенімді бағалауға байланысты. Химиялық жағдайды анықтау үшін индикаторлық құралдар жиынтығымен жабдықталған УППК әмбебап газды бақылау құрылғылары, ГХ сериялы газ детекторлары және УГ-2 типті газ детекторлары қолданылады. Бұл индикаторлық құралдардың кемшіліктері олар қоршаған ортаның ластануын кезеңді түрде бақылауға мүмкіндік береді және кенеттен болған апаттар жағдайында жағдай туралы жылдам мәліметтерді бермейді.

Химиялық апат аймағын жедел барлау үшін қазіргі заманғы қашықтан басқару құрылғыларын, басқарылатын және ұшқышсыз барлау жүйелерін жасау әзірге перспективалы міндет ретінде қарастырылуда.

Химиялық қауіпті объектілерде авариялар болған жағдайда ластанған ауаның ықтимал таралу аймағында тұратын кәсіпорындардың жұмысшылары мен қызметкерлерін және халықты қорғау бойынша шұғыл шараларды дереу және тиімді жүргізу бірінші кезектегі міндет болып табылады.

Жұмысшыларды, қызметкерлерді және халықты КӨУЗ-дан қорғаудың ең сенімді құралы белгілі бір талаптарға сай келетін баспаналар болып табылады. Дегенмен, КӨУЗ -дан қорғану үшін баспаналарды пайдала-

ну бірқатар себептерге байланысты қиын. Баспаналарды эзiрлiкке келтiрудiң қолданыстағы нормативтiк мерзiмдерi химиялық апаттар кезiнде адамдарды дереу баспанамен қамтамасыз етпейдi; ауаны тазартуға және қалпына келтiруге арналған жабдықтың күйi көп нәрсенi қалайды.

Бүгiнгi күнi номенклатура бойынша барлық 34 КӘУЗ-дан қорғауды қамтамасыз ететiн замануи газқағарларын жасауды негiздеу бойынша зерттеу жұмыстары аяқталды. Сонымен қатар, газқағарлар саласындағы үздiк отандық жетiстiктердi пайдалана отырып, конверсия арқылы жаңа, анағұрлым жетiлдiрiлген өнеркәсiптiк газқағарлар эзiрлендi. Олардың резервтерiн құру мiндетi тұр.

Эвакуация сияқты қорғаныс әдiсi химиялық ластану аймағының таралу қауiпi болған кезде ұзақ мерзiмдi ауқымды апаттарда тиiмдi болуы мүмкiн.

Өндiрiс қызметкерлерi мен халықты химиялық ластану аймақтарынан шығару мен эвакуациялауды сәттi жүзеге асырудың шешушi шарты бұл iс-шараны қысқа мерзiмде өткiзу болып табылады, бұл алдын ала жоспарлау, нақты хабарлау және эвакуацияланушыларды жинау, көлiктiк және медициналық қамтамасыз етудi ұйымдастыру, қоғамдық тәртiптi қорғау және шығаруды басқару және эвакуациялау.

Басқарудың жаңа түрлерiне көшу эвакуацияланғандарды орналастыруды ұйымдастыруды және оларды жан-жақты қамтамасыз етудi қиындатты.

Химиялық апаттың салдарын жою көптеген операцияларды қамтиды:

- қауiптi химиялық заттардың қауiптi концентрациясымен ластану аймағын анықтау, зардап шеккендердiң орналасқан жерiн, қайталама көздердiң және зақымдану факторларының (өрт, апаттар) болуы мен қауiптiлiк дәрежесiн анықтау мақсатында химиялық бақылау және барлау жүргiзу. коммуналдық қызметтер және т.б.), қауiптi химиялық заттардың таралуын бақылау;

- химиялық ластану ошағын локализациялау және дезинфекциялау; қауiптi химиялық заттардың бастапқы және қайталама бұлттарының таралуын локализациялау; зардап шеккендердi iздеу, оларға алғашқы медициналық көмек көрсету және инфекция аймағынан эвакуациялау;

- инженерлiк-энергетикалық және технологиялық желiлердегi апаттардың салдарын, зақымдаудың қайталама факторларын жою;

- техниканы арнайы өңдеу, адамдарды санитарлық тазарту, жер бедерi мен су айдындарын дезинфекциялау; газсыздандырудың толықтығын

химиялық бақылау; қалдықтарды жинау және кәдеге жарату.

Химиялық апаттар кезінде халық негізінен ластанған ауаның бастапқы және қайталама бұлтынан зардап шегеді, олардың локализациясы мен дезинфекциясы бұлттың орнын және бу-газ фазасында КӘУЗ-ды бейтараптандырудың сыналған жоғары тиімді технологияларын анықтау мүмкіндігінің болмауымен қиындайды.

Ластанған ауа бұлтының мөлшері мен конфигурациясын және оның таралу бағытын анықтау үшін, біздің ойымызша, ең перспективалы құрал химиялық агенттерді анықтауға арналған лазерлік жүйені пайдалана отырып, қашықтан химиялық барлаудың жылжымалы кешені болуы мүмкін.

Сумен суарудың дренаждық жүйелерін қолдана отырып, химиялық апаттарды оқшаулаудың қолданыстағы стационарлық жүйелері көбінесе төмен тиімділікке ие және жетілдіруді қажет етеді. Бұл жүйелердің тиімділігінің төмендігі КӘУЗ -дың көпшілігінің суда салыстырмалы түрде әлсіз ерігіштігіне және соның салдарынан апат болған жағдайда судың көп мөлшерін апат болған жерге жеткізу қажеттілігіне, сондай-ақ бұлттағы КӘУЗ-бен, әсіресе қыста судың жанасуын қамтамасыз етудің мәселесіне байланысты.

Объектілерде газсыздандыру құралдарының қорын құру, сақтау және пайдалану мәселесі толық шешілген жоқ.

Көбік түзетін композициялардың көмегімен булану айнасын қорғау және экран ретінде әртүрлі қабыршақтарды және қабыршақты материалдарды қолдану арқылы қауіпті химиялық агенттердің ластану көзін локализациялаудың жоғары тиімді әдістері үлкен практикалық қызығушылық тудырады. Тәжірибе көрсеткендей, экрандарды пайдалану қауіпті химиялық заттардың булану жылдамдығын бірнеше есе азайтуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, қауіпті химиялық заттардың булану жылдамдығын төмендету үшін бұғаз бетін әртүрлі инертті салқындатқыштармен салқындату қолдануға болады.

Төтенше жағдайларды жою міндеттерін табысты шешу күштердің дайындығына, олардың сандық және сапалық жағдайына, тиісті жұмыстарды орындауға дайындық деңгейіне байланысты.

Төтенше жағдайлардың алдын алу мен жоюға бағытталған Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесі дамуының қазіргі кезеңінің негізгі міндеті – тәуекелдерді азайту және төтенше жағдайлардың салдарын жұмсарту, т.б. алдын ала қабылданған және төтенше жағдайлардың туындау қаупін барынша азайтуға, сондай-ақ адамдардың денсаулығын сақтауға, қоршаған ортаға келтірілген залалды және олар туындаған жағдайда материалдық шығындарды азайтуға бағытталған шаралар кешенін жүзеге асыру.

Көптеген апаттар мен табиғи апаттардың алдын алу мүмкін болмағандықтан, олардан келетін шығын мен шығынды азайту жолындағы іс-шаралар елдегі келе жатқан апатты болжау мен дер кезінде ескертуге негізделген мемлекеттік саясаттың маңызды элементі болуы тиіс.

Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесі объектілік кіші жүйелерінде арнайы рұқсат етілген басқару органдары мен күштері жеткіліксіз.

Тұрақты әзірліктегі апаттық-қалпына келтіру және авариялық-құтқару бөлімшелерінің саны көп емес, сонымен қатар барлық ықтимал қауіпті өндірістер құрылмаған. Бірқатар кәсіпорындарда өндірістік персонал санының айтарлықтай қысқаруына байланысты құрылымдардың күйреуімен байланысты қиындықтар туындайды. Бұл ереже олардың авариялық-құтқару және кезек күттірмейтін жұмыстарды жүргізу, химиялық авариялардың зардаптарын жою мүмкіндіктерін айтарлықтай шектейді. Сондықтан қазіргі уақытта көптеген аймақтардағы аумақтық күштердің негізін кәсіби авариялық-құтқару қызметтер құрайды.

Әдетте, өзара іс-қимыл, әсіресе ведомствоаралық деңгейде, жоспарлауда және әртүрлі құрылымдарды пайдалану тәжірибесінде әлсіз буын болып табылады. Мұнда химиялық аварияларды жоюда азаматтық қорғау қызметтері мен басқару органдары өздерінің негізгі рөлін атқаруы керек. Бөлімшелер мен мамандандырылған ведомстволық құрамалар арасындағы өзара іс-қимыл жұмыстың барлық кезеңдерінде жоспарлануы керек.

Химиялық апаттардың салдары үлкен болғанымен, шексіз емес. Төтенше жағдайларды болжау, алдын алу жөніндегі тиісті шаралар кезінде, қорғау шараларын уақтылы қабылдау, олармен батыл күресу кезінде осы авариялардың зардаптары оқшаулануы, ал кейбір жағдайларда барынша азайтылуы мүмкін.

Бұл міндет Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесі күштерін Басқару органдары мен халықтың химиялық авариялар кезіндегі төтенше жағдайлардағы іс-қимылдарға дайындығын қамтамасыз ету жөніндегі тығыз ынтымақтастығы жолға қойылған жерде жақсы орындалатын болады.

АҚ ҰО ЖАҢАЛЫҚТАРЫ

«АЗАМАТТЫҚ ҚОРҒАУ САЛАСЫНДАҒЫ ҚОҒАМДЫҚ БІРЛЕСТІКТЕР МЕН ВОЛОНТЕРЛЕРДІ ТАРТУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ӨЗАРА ІС-ҚИМЫЛ ӘДІСТЕМЕСІ»

*Оқу-әдістемелік құралды
дайындаған АҚҰО
оқытушысы Мархабаев М.А.*

Қарастырылатын мәселелер.

1. Қолдану аймағы.
2. Терминдер, анықтамалар, белгілеулер және қысқартулар.
3. Жалпы ережелер.
4. Азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктердің өзара іс-қимылы және қатысуын ұйымдастыру тәртібі.
5. Азаматтық қорғау саласындағы еріктілерді тарту мен ұйымдастырудың өзара іс-қимыл тәртібі.
6. Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесіндегі қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлердің рөлі мен орны.
7. Нормативтік анықтамалар, әдебиеттер.

1. Қолдану аймағы

«Азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлердің өзара іс-қимылы және тартуды ұйымдастыру әдістемесі» әдістемелік ұсынымдары Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігі (бұдан әрі – ҚР ТЖМ) «Азаматтық қорғау саласындағы ұлттық ғылыми зерттеулер, даярлау және білім беру орталығы» АҚ (бұдан әрі - АҚҰО) әзірлеген. Әдістеме орталық және жергілікті атқарушы органдарға, ҚР ТЖМ аумақтық бөлімшелеріне, қоғамдық бірлестіктер мен еріктілерге төтенше жағдайларды жоюда, іздестіру іс-шараларында, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алуда және зардап шеккендерге алғашқы медициналық және психологиялық көмек көрсетуде пайдалуға арналған.

Әдістемелік ұсынымдарда халықты төтенше жағдайлардан қорғау са-

ласындағы волонтерлік қызметтің негізгі ұғымдары туралы, волонтерлік қызмет пен қоғамдық бірлестіктер саласындағы нормативтік құқықтық база туралы, төтенше жағдайлар кезіндегі волонтерлар мен қоғамдық бірлестіктер қызметінің мақсаттары мен бағыттары, төтенше жағдайларда халықтың өмір қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларға азаматтарды тарту әдістері туралы ақпарат қамтылған.

Әдістемелік ұсынымдар ҚР ТЖМ аумақтық органдарының, авариялық-құтқару жасақтарының қоғамдық ұйымдармен және халық пен аумақтарды қорғау саласындағы қызметті жүзеге асыратын еріктілермен өзара іс-қимылының қалыптасқан тәжірибесіне сүйеніп құрастырылған.

2. Терминдер, анықтамалар, белгілеулер және қысқартулар

Волонтер – волонтерлік қызметті жүзеге асыратын жеке тұлға;

Волонтерлік қызмет – жеке және (немесе) заңды тұлғалардың мүдделері үшін өз еркімен өтеусіз негізде жүзеге асырылатын әлеуметтік сипаттағы қоғамдық-пайдалы, ерікті қызмет;

Волонтерлік ұйым – Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес құрылған және волонтерлік қызметті жүзеге асыратын коммерциялық емес ұйым (діни бірлестіктерді, тұтыну кооперативтерін, сондай-ақ саяси партиялар немесе кәсіподақтар түріндегі қоғамдық бірлестіктерді қоспағанда) Қазақстан;

Волонтерлік қызметті ұйымдастырушы – орталық және жергілікті атқарушы органдар, жергілікті өзін-өзі басқару органдары, басқа да ұйымдар, сондай-ақ еріктілерді өз күшімен немесе волонтерлік ұйымдар арқылы тартатын жеке тұлғалар;

Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесі – Қазақстан Республикасының халқын, объектілері мен аумағын төтенше жағдайлар мен әскери қақтығыстардан немесе осы қақтығыстардың нәтижесінде туындайтын қауіптерден қорғау жөніндегі жалпымемлекеттік іс-шаралар кешенін жүзеге асыруға арналған басқару органдарының, азаматтық қорғау күштерінің және құралдарының жиынтығы;

Ерікті өртке қарсы құрамалар – дала өрттерінің, сондай-ақ ұйымдар мен елді мекендердегі өрттердің алдын алу және сөндіру жөніндегі іс-шараларды жүргізу үшін құрылған қоғамдық бірлестіктер;

Қоғамдық бірлестіктер – заңға қайшы келмейтін ортақ мақсаттарына жету үшін ерікті негізде құрылған саяси партиялар, кәсіподақтар және азаматтардың басқа да бірлестіктері. Қоғамдық бірлестіктер – коммерци-

ялық емес ұйымдар.

3. Жалпы ережелер

ҚР ТЖМ бірнеше жылдан бері қоғамдық бірлестіктермен және волонтерлік ұйымдармен тығыз байланыста және өзара әрекеттесіп келеді. Жалпы, бірлескен жұмыс төтенше жағдайларды жою, іздестіру шаралары, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу және зардап шеккендерге алғашқы медициналық-психологиялық көмек көрсету мәселелері аясында. Бұл жұмысқа Қызыл жарты ай қоғамы, Қазақстан волонтерлар лигасы, әкімдіктер жанындағы жастар орталықтары және т.б. белсенді қатысуда, барлығы 66-ға жуық ұйым бар.

Қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлік ұйымдар жұмысының тиімділігі Алматы қаласындағы селді (2015 ж.), Ақмола, Ақтөбе, Алматы, Шығыс Қазақстан, Батыс Қазақстан, Қарағанды, Қостанай, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстарындағы су тасқынын (2016-2020 жж.) жоюда байқалған. Олар зардап шеккен елді мекендерде өзен, арық арналарын тазарту, жылы киімдер жинау, азық-түлік жеткізу және тарату, құрылыс материалдарын сатып алу, инженерлік құрылыстарды салу, т.б. жұмыстарда жәрдемдескен.

2019 жылы Қазақстан Қызыл Жарты Ай Қоғамының, «Мен - Алматы қаласының тұрғынымын» қозғалысының, Ұлттық еріктілер желісінің волонтерлері Арыс қаласындағы жарылыстан зардап шеккендерге психологиялық және әлеуметтік көмек көрсетті.

2020 жылы еріктілер қозғалысынан ерекше қолдауды Сарыдорба бөгетінің жарылуынан зардап шеккен Түркістан облысы Мақтаарал ауданының тұрғындары алды.

2023 жылдың маусым айында еріктілер, түрлі ұйымдардың қызметкерлері Абай ауданындағы өрттің салдарын жоюға көмектесті. Бірнеше қатысқан волонтерлік бірлестіктерді атап өтсек - «Lider.kz», «Исток», «ОСА» автоволонтерлері (семейлік автоәуесқойлар қауымдастығы), «Коллея» жол талғамайтын клубы және т.б.

Тұрғын үй секторындағы халықтың өрт қауіпсіздігі мәдениетін арттыру үшін волонтерлар суға түсу маусымында үгіт-насихат материалдарын (жаднамалар, брошюралар, үнпарақтар, нұсқаулықтар) таратуға және демалыс орындарын патрульдеу жұмыстарына қатысады; ал алдын алу

шарасы ретінде әр ауланы тексеріп, тұрғын секторында рейдтер ұйымдастырады.

Білім беру ұйымдарында волонтерлердің қатысуымен ашық сабақтар мен өрт сөндіру бөлімдеріне және өрт-техникалық орталықтарына экскурсиялар өткізіледі. Еріктілер мектептер мен балабақшалардағы оқу-жаттықтырушы эвакуацияларға қатысады, адамдар ағынын дұрыс бағытта бағыттайды, сонымен қатар бөлмелерде қалған

балалардың бар-жоғын тексеруге көмектеседі.

Еліміздің сауда және ойын-сауық кешендерінде түрлі акциялар мен флешмобтар ұйымдастырылуда.

Балалардың терезеден құлап кетуіне жол бермеу үшін қауіпсіздік шараларын түсіндіру және терезелерге қауіпсіздік құлыптарын орнату шаралары жүргізілуде. Көлік құралдарында өрт қауіпсіздігі ережелерін сақтау және автокөлікте өрт шыққан кездегі іс-әрекеттер бойынша жеңіл автокөліктер мен автобус жүргізушілерімен әңгімелесу жүргізілді.

2023 жылдың мамыр айындағы жағдай бойынша әкімдіктер төрт мыңнан астам ерікті өрт сөндіру құралымдарын құрды.

Еріктілер ұйымдары іздестіру-құтқару жұмыстарына белсенді қатысуда, сондықтан 2022 жылы іздеу-құтқару жұмыстарына 660 ерікті жұмылдырылды.

2022 жылы еріктілер мемлекеттік өртке қарсы қызметтің күштері мен құралдарын тартусыз дала өрттері мен тұтанулардың 27%-ын өз күштерімен жойды. Сондай-ақ, әкімдіктер 2 миллионнан астам халқы бар екі мыңға жуық елді мекенде өрттен қорғауды қамтамасыз ететін 591 өрт сөндіру бекетін құрды.

Соңғы үш жылда еріктілер саны төрт есеге өскен, 2019 жылы 50 000 болса, 2023 жылы 200 000-нан асады.

2016 жылдан бастап республикалық оқу-жаттығуларға қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлар тартылды, бұл оларға симуляциялық жағдайларды жоюға жартылай қатысуға мүмкіндік береді.

Еріктілер қозғалысын дамыту мақсатында бірқатар жұмыстар атқарылуда, соның ішінде заңдарға өзгерістер енгізу үстінде. Мәселен, 2022 жылы «Волонтерлік қызмет туралы» заңға түзетулер енгізілді. Атап айтқанда, еріктілер үшін оқуға немесе жұмысқа қабылдауға преференциялар енгізілді.

2023 жылғы 25 мамырда Қазақстан Республикасы Ақпарат және әлеу-

меттік даму министрлігі волонтерлік қызмет тізілімін жүргізудің жаңа ережелерін әзірледі. Ереже волонтерлік қызмет туралы ақпарат беру тәртібін белгілейді.

4. Азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктердің өзара іс-қимылы және тартуды ұйымдастыру тәртібі

Қазақстан Республикасында республикалық, өңірлік және жергілікті қоғамдық бірлестіктер құрылуы және жұмыс істеуі мүмкін.

Республикалық қоғамдық бірлестіктерге Қазақстан Республикасы облыстарының жартысынан астамының аумағында өздерінің құрылымдық бөлімшелері (филиалдары мен өкілдіктері) бар бірлестіктер жатады.

Өңірлік қоғамдық бірлестіктерге Қазақстан Республикасы облыстарының жартысынан азының аумағында өзінің құрылымдық бөлімшелері (филиалдары мен өкілдіктері) бар бірлестіктер жатады.

Жергілікті қоғамдық бірлестіктерге Қазақстан Республикасының бір облысында жұмыс істейтін бірлестіктер жатады.

«Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 17-бабына сәйкес азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктер халық арасында азаматтық қорғау саласындағы білімді насихаттауды, орталық және жергілікті атқарушы органдарға зардап шеккендерге жедел гуманитарлық және өзге де көмек көрсетуге жәрдемдесуді жүзеге асырады.

Қоғамдық бірлестіктердің өкілдері құтқарушы немесе ерікті өрт сөндіруші мәртебесіне ие болса, төтенше жағдайларды жоюға қатысуға құқылы.

Қоғамдық бірлестіктер зардап шеккендерге шұғыл гуманитарлық және өзге де көмек көрсету жөніндегі қызметін уәкілетті органмен немесе оның ведомствосының аумақтық бөлімшелерімен үйлестіреді, олардың іс-әрекеттері төтенше жағдайларды және олардың зардаптарын жою жөніндегі тиісті іс-шаралар жоспарларында көрсетілуі тиіс.

Тек өрт сөндірушілер мен құтқарушылардың күштерімен өртті тиімді сөндіру және алдын алу жұмыстарын жүргізу жеткіліксіз. Сондықтан, ҚР ТЖМ 2021 жылы өрттің алдын алуда ерікті өрт сөндіру құралымдарының рөлін арттыру мәселесін көтерді. Нәтижесінде құралымдарға қоғамдық бірлестіктердің ресми мәртебесі берілді - 47 қазақстандық құралымдар әділет органдарында тіркеуден өтті.

«Азаматтық қорғау туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 68-ба-

бына сәйкес дала өрттерінің, сондай-ақ ұйымдардағы елді мекендердегі өрттердің алдын алу және сөндіру жөніндегі іс-шараларды жүзеге асыру мақсатында ерікті өрт сөндіру құралымдары құрылуы мүмкін.

Ерікті өрт сөндіру құралымдарының негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

- 1) дала өрттерінің, сондай-ақ ұйымдар мен елді мекендердегі өрттердің алдын алу және сөндіру;
- 2) дала өрттерін, сондай-ақ ұйымдар мен елді мекендердегі өрттерді сөндіруге байланысты авариялық-құтқару жұмыстарын жүргізу;
- 3) өрт қауіпсіздігі саласындағы жұмыстарды орындау және қызметтерді көрсету;
- 4) халықты өрт қауіпсіздігі шараларына және өрт кезіндегі іс-әрекеттерге үйрету.

Ерікті өрт сөндіру құралымдары ерікті өрт сөндірушілермен жабдықталады. Ерікті өрт сөндірушілерді өздерінің іскерлік және моральдық қасиеттері бойынша, сондай-ақ денсаулық жағдайы бойынша өрттердің алдын алуға және (немесе) сөндіруге байланысты міндеттерді атқаратын азаматтар ерікті негізде жеке негізде қабылданады.

Ерікті өрт сөндіруші ретінде қабылданған азаматтар ерікті өрт сөн-

діру бөлімшесі жүргізетін ерікті өрт сөндірушілерді есепке алу журналына тіркеледі және мамандандырылған оқу орталықтарында бастапқы дайындықтан өтеді.

Ерікті өрт сөндірушілерді бастапқы даярлаудың оқу жоспарын Қазақстан Республикасының Төтенше жағдайлар министрлігі бекітеді.

Ерікті өрт сөндірушілерді кейінгі даярлау ерікті өрт сөндіру құрамында жүзеге асырылады.

Ерікті өрт сөндірушілерді кейіннен даярлау бағдарламасын ерікті өрт сөндіру бөлімшесінің бастығы әзірлейді және оны Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің аумақтық бөлімшесінің басшысы бекітеді.

Өрттерге уақтылы ден қою үшін ерікті өрт сөндіру бөлімшесінің басшысы Қазақстан Республикасы Төтенше жағдайлар министрлігінің аумақтық бөлімшесінің келісімі бойынша ерікті өрт сөндірушілерді жинау тәртібін және оларды өрт ошағына жеткізу тәсілін айқындайды.

Уәкілетті органның аумақтық бөлімшесі ерікті өрт сөндіру құралымдарының тізілімін жүргізеді.

Өрт қауіпсіздігін қамтамасыз етуде нысанда ерікті өрт сөндіру бөлімшелерін құру маңызды рөл атқарады. Осылайша, өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында өрт және жарылыс қауіпті үй-жайлары, ғимараттары мен құрылыстары бар қауіпті өндірістік объектілерде ерікті өрт сөндіру бөлімшелері мемлекет келгенге дейін профилактикалық іс-шараларды (брифинг), сондай-ақ бірінші кезектегі өрт сөндіру шараларын жүргізеді. немесе мемлекеттік емес өртке қарсы қызмет.

Төтенше жағдайларды жоюға қоғамдық бірлестіктердің күштері мен құралдарын тарту Қазақстан Республикасының заңнамасына және төтенше жағдайларды жою жөніндегі іс-шаралар жоспарына сәйкес жүзеге асырылады.

Төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жөніндегі ведомствоаралық мемлекеттік комиссия өз өкілеттіктерін орталық және жергілікті атқарушы органдармен, ұйымдармен, қоғамдық бірлестіктермен бірлесіп жүзеге асырады.

Төтенше жағдайлардың алдын алу және оларды жою жөніндегі ведомствоаралық мемлекеттік комиссия азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктердің іс-әрекеттерін үйлестіру жөнінде ұсыныстар енгізуге құқылы.

Азаматтық қорғау саласындағы білімді насихаттауды уәкілетті орган, сондай-ақ мемлекеттік органдар, ұйымдар мен қоғамдық бірлестіктер жүзеге асырады.

Азаматтық қорғау шараларын қаржыландыру мыналар есебінен жүзеге асырылады:

- 1) бюджет қаражаты;
- 2) ұйымдардың қаражаты;
- 3) азаматтардың, қорлардың және қоғамдық бірлестіктердің ерікті жарналары;
- 4) Қазақстан Республикасының заңнамасына қайшы келмейтін өзге де көздер.

Азаматтық қорғау саласындағы қоғамдық бірлестіктердің өзара іс-қимылы мен қатысуын ұйымдастыру белгілі бір кезеңдерді және іс-әрекеттерді талап етеді. Олардың орындалу реті төмендегідей:

- Азаматтық қорғау саласында тәжірибесі бар қоғамдық бірлестіктердің тізімін анықтау.
- Қоғамдық бірлестіктер қатысатын міндеттер мен іс-шаралар тізімін жасау.

- Қоғамдық бірлестіктерді азаматтық қорғау іс-шараларына қатысуға ынталандыру бойынша ақпараттық науқан жүргізу және оларды тарту.
- Ынтымақтастықтың міндеттері мен перспективаларын талқылау үшін қоғамдық бірлестіктердің өкілдерімен кездесу ұйымдастыру.
- Қоғамдық бірлестіктермен ынтымақтастық туралы келісімге қол қою.
- Азаматтық қорғау қызметі шеңберінде қоғамдық бірлестіктерге жүктелетін нақты функциялар мен міндеттерді анықтау.
- Қоғамдық бірлестіктермен өзара іс-қимыл тетіктерін құру және олардың орындалуын бақылауды ұйымдастыру.
- Төтенше жағдайлар кезіндегі іс-қимылдарға қоғамдық бірлестіктердің дайындық деңгейін арттыруға бағытталған бірлескен оқу-жаттығулар ұйымдастыру.
- Тәжірибе алмасуға және азаматтық қорғау саласындағы бірлескен қызметтің өзекті мәселелерін талқылауға бағытталған кездесулерді тұрақты түрде өткізу.
- Қоғамдық бірлестіктер қызметінің нәтижелерін бағалау және ағымдағы жағдайға сәйкес ынтымақтастық жоспарларын түзету.

5. Азаматтық қорғау саласындағы еріктілерді тарту мен ұйымдастырудың өзара іс-қимыл тәртібі

Төтенше жағдайларға волонтерлерді тарту Қазақстандағы төтенше жағдай уақытында халықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету және шығындарды азайту үшін маңызды міндет болып табылады.

Еріктілерді тарту үшін ақпараттық науқандар жүргізіп, халықты төтенше жағдайларды жою дағдыларына үйрету қажет. Ол үшін әртүрлі байланыс арналарын, мысалы, әлеуметтік желілерді, БАҚ, волонтерлерге арналған алаңдардағы топтар, профильдік сайттар және т.б. Осылайша, 2023 жылдың мамыр айында табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайларды жою саласындағы еріктілердің бірінші республикалық форумы өтті. «Ұлттық волонтерлік желі» заңды тұлғалар бірлестігімен серіктестікте форум «Жартасты қала - Астана» оқу-жаттығу полигоны базасында өтті. Оған еліміздің барлық аймақтарынан 40-тан астам волонтерлік топтар мен ұйымдардың жетекшілері қатысты. Форум барысында таулы аймақтарда іздестіру-құтқару жұмыстарын жүргізу, төтенше жағдайлардан зардап шеккендерге алғашқы медициналық көмек көрсету, суда құтқару және т.б. ерекшеліктері зерделенді. Еріктілер облыстардың Төтенше жағдайлар департаментінің қызметкерлерімен бірлесе отырып,

еріктілер корпусы мен ҚР ТЖМ-ның өзара іс-қимылының алгоритмін әзірледі.

Сонымен қатар, төтенше жағдайлар кезінде еріктілерді тіркеу және үйлестіру тетіктерін құру қажет. Бұл волонтерлер арасында тапсырмаларды тез және тиімді үлестіріп бөлуге және олардың әрекеттерін мемлекеттік органдармен және құтқару қызметтерімен үйлестіруге мүмкіндік береді.

Сондай-ақ төтенше жағдайларды жоюға қатыса алатын еріктілер базасын толтыру маңызды.

Осылайша, төтенше жағдайларға еріктілерді тарту Қазақстандағы халықтың қауіпсіздігін және төтенше жағдайлардан қорғауды қамтамасыз етудің маңызды бағыты болып табылады.

Төтенше жағдайлардың алдын алу және зардаптарын жоюда орталық және жергілікті атқарушы органдарға көмек көрсету волонтерлік қызметтің негізгі түрлерінің бірі болып табылады.

Азаматтық қорғау саласындағы еріктілерді тартуды ұйымдастыру және өзара іс-қимыл келесі ұстанымдарға негізделуі керек:

1) Іс-әрекеттерді үйлестіру: мемлекеттік және қоғамдық құрылымдар арасында өзара іс-қимыл және іс-әрекеттерді үйлестіру механизмі құрылуы керек.

2) Волонтерлерді оқыту және даярлау: төтенше жағдайларда өз функцияларын тиімді орындау үшін волонтерлерді оқыту және даярлау жоғары деңгейде ұйымдастырылуы керек. Ол үшін оқытудың әртүрлі формаларын қолдануға болады, мысалы, тренингтер, семинарлар, курстар және т.б.

3) Рөлдерді бөлу: әрбір волонтер азаматтық қорғау іс-шараларының бөлігі ретінде орындауы тиіс нақты міндеттер мен жауапкершіліктерді анықтауы қажет.

4) Жұмыс сапасын бақылау: волонтерлердің өз міндеттерін тиімді орындап, алған білімдері мен дағдыларын іс жүзінде қолдана алуы үшін олардың жұмыс сапасын бақылау қажет.

5) Қауіпсіздікті қамтамасыз ету: Еріктілердің қауіпсіздігі басымдық болып табылады.

6) Мотивация: волонтерлерді одан әрі дамыту үшін ынталандыру және төтенше жағдайларда көмек көрсетуге дайын адамдардың санын арттыру қажет.

Азаматтық қорғау саласына еріктілерді тарту қоғамдық бірлестіктер арқылы немесе азаматтық қорғау жүйесін ұйымдастыруға қатысатын мемлекеттік органдар арқылы тікелей жүзеге асырылуы мүмкін.

6. Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесіндегі қоғамдық бір-

лестіктер мен волонтерлердің рөлі мен орны

Төтенше жағдайлар министрлігі қоғамдық бірлестіктермен және волонтерлік ұйымдармен тығыз ынтымақтастық пен өзара іс-қимылды қолдайды. Азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесінде қоғамдық бірлестіктер мен еріктілер маңызды рөл атқарады. Олар жаппай сұрапыл апаттар мен апаттар кезінде тиімді әрекет етуге мүмкіндік беретін жақсы даярлық пен оқудан өтуі мүмкін. Еріктілер тұрғындарды эвакуациялауға, зардап шеккендерді орналастыруға, алғашқы медициналық көмек көрсетуге, азық-түлік пен ең қажетті заттарды тегін таратуға көмектесе алады. Қоғамдық бірлестіктер, сондай-ақ материалдық-техникалық қамтамасыз ету және авариялардың алдын алу және жою жөніндегі іс-шараларды үйлестіруге көмектесе отырып, мемлекетке техникалық және ұйымдастырушылық мәселелерде қолдау көрсете алады.

Сонымен қатар, қоғамдық бірлестіктер мен еріктілер қауіпсіздік шараларын насихаттау және халықты ықтимал қауіптер туралы ескерту процесіне тартылуы мүмкін.

Осылайша, қоғамдық бірлестіктер мен волонтерлер азаматтық қорғаудың мемлекеттік жүйесінде маңызды орын алады, төтенше жағдайлар кезінде азаматтардың қауіпсіздігі мен қорғалуын қамтамасыз етуге, сондай-ақ мұндай жағдайлардың алдын алу үдерісіне жұртшылықты тартуға көмектеседі.

Зардап шеккен елді мекендерде олар өзен-арық арналарын тазартуға, жылы киім-кешектерді жинауға, азық-түлік жеткізу мен таратуға, құрылыс материалдарын сатып алуға және инженерлік құрылыстарды салуға көмектесті.

Табиғи сипаттағы төтенше жағдайлар туралы халықты хабардар ету, сондай-ақ оларды жою тәртібі туралы белсенді жұмыстар жүргізілуде.

Білім беру ұйымдарында волонтерлердің қатысуымен ашық сабақтар мен экскурсиялар өткізіледі. Еріктілер мектептер мен балабақшалардағы оқу-жаттығу түріндегі эвакуацияларға қатысады.

Тек 2020 жылдың өзінде апаттар қаупін азайту және төтенше жағдайларды жою, азаматтарды іздестіру, қауіпсіздік шаралары мен төтенше жағдай кезінде төтенше жағдайлар қызметтерін хабарлау әдістері бойынша 326 оқыту семинарлары мен дөңгелек үстелдер өткізілді.

Қазақстанның Қызыл Жарты Айы дүниежүзіндегі ең ірі гуманитарлық желінің – Халықаралық Қызыл Крест және Қызыл Жарты Ай қозғалысының бір бөлігі болып табылады, оның міндеті адам қайғысын жеңілдету, адамның өмірі мен денсаулығын қорғау және адамның қадір-қасиетін құрметтеуді қамтамасыз ету болып табылады.

2022 жылғы 22 қарашада Төтенше жағдайлар министрлігі мен «Қызыл жарты ай қоғамы» арасында Серіктестік жайлы меморандумға қол қойылды. Тараптар ынтымақтастықтың бірқатар бағыттарын белгіледі. Ынтымақтастықтың мақсаты – төтенше жағдайлар қаупін азайтуға, сондай-ақ адамдардың өмірі мен денсаулығын сақтауға

көмектесу. Меморандум халықты ақпарат және білім беру мәселелерімен қамтуды арттыруға, гуманитарлық операциялар кезінде зардап шеккендерге көмек көрсету үшін қосалқы ресурстарды құру және пайдалану бойынша бірлескен іс-шараларды жоспарлауға мүмкіндік береді.

Жалпы, 2021-2022 жылдар аралығында Қызыл жарты ай қоғамының волонтерлері түрлі төтенше жағдайлардан зардап шеккен 2500-ге жуық отбасына (10 мыңнан астам адам) көмек көрсеткен.

7. Нормативтік анықтамалар, әдебиет

- 1) «Азаматтық қорғау туралы» 2014 жылғы 11 сәуірдегі Қазақстан Республикасының Заңы;
- 2) «Қоғамдық бірлестіктер туралы» Қазақстан Республикасының 1996 жылғы 31 мамырдағы №3 Заңы;
- 3) «Волонтерлік қызмет туралы» Қазақстан Республикасының 2016 жылғы 30 желтоқсандағы №42-VI ҚР Заңы.
- 4) 2017 жылғы 22 ақпандағы №16 волонтерлік қызмет тізілімін жүргізудің үлгілік қағидалары.

Ұйым басшыларының назарына!

Түрлі-түсті плакаттар жиынтығы:
Төтенше жағдай режимі.

Ерекше құқықтық режимді жүргізу тәртібі

Құрастырушы:
АҚҰО-ның вице-президенті Енсебаев Б.К.

Бейнесабақ:
*“Байланыс және кулақтандыру жүйесі.
Оның АҚМЖ рөлі мен мәні”*

Құрастырушы:
АҚҰО оқытушысы Мархабаев М.А.

**АҚ бойынша семинар-тренингтердің
2023 жылы өткізілу кестесі**

● 11-15 қыркүйек

● 09-13 қазан

● 13-17 қараша

● 11-15 желтоқсан

● 18-22 қыркүйек

● 16-20 қазан

● 20-24 қараша

● 04-08 желтоқсан

**Байқау және зертханалық бақылау желісінің
мамандарын 2023 жылы оқыту кестесі**

Нақты мәліметтерді төмендегі телефондар арқылы алуға болады:

8 (775) 251-25-95, 8 (705) 301-73-01

Ескерту: Семинарлар ұйымдардың тапсырысы бойынша онлайн режимде де өтетін болады.